

ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563

ประพจน์ ชันแก้ว

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

THE REPRESENTATION OF POWER IN SHORT STORIES IN SOUTHEAST ASIAN WRITERS
AWARD (S.E.A. WRITE) 2011–2020

PRAPOD KUNKAEW

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Arts Degree in Thai
May 2024

Copyright 2024 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563

ของ ประพจน์ ชันแก้ว

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร คำยอด)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร. บัณฑิต ทิพย์เดช)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์

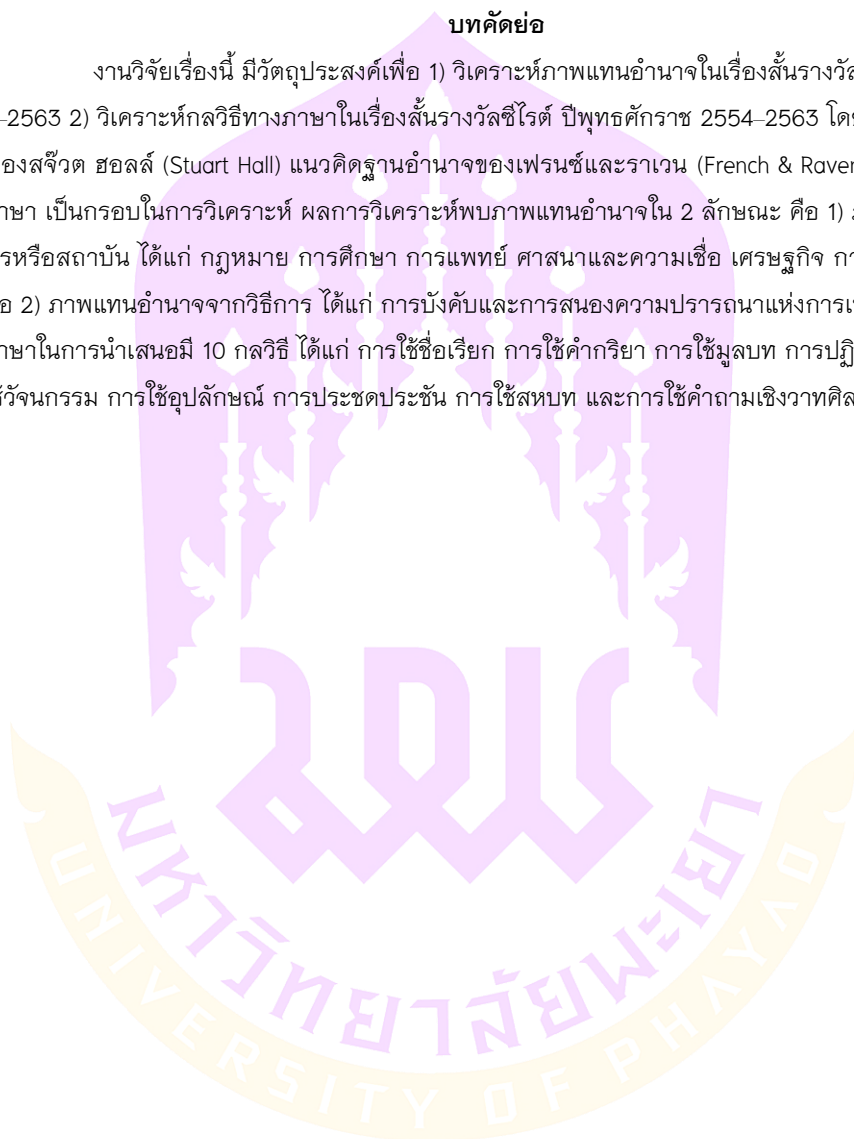
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

เรื่อง:	ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563
ผู้วิจัย:	ประพจน์ ชันแก้ว, วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ดร. บัณฑิต ทิพย์เดช อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
คำสำคัญ:	ภาพแทน, อำนาจ, กลวิธีทางภาษา, เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 2) วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 โดยใช้แนวคิดเรื่องภาพแทนของสจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) แนวคิดฐานอำนาจของเฟรนช์และราเวน (French & Raven) และแนวคิดกลวิธีทางภาษา เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบภาพแทนอำนาจใน 2 ลักษณะ คือ 1) ภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ได้แก่ กฎหมาย การศึกษา การแพทย์ ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสื่อ 2) ภาพแทนอำนาจจากวิธีการ ได้แก่ การบังคับและการสนองความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์ ส่วนกลวิธีทางภาษาในการนำเสนอมี 10 กลวิธี ได้แก่ การใช้ชื่อเรียก การใช้คำกริยา การใช้มูลบท การปฏิเสธ การกลบเกลื่อน การใช้วจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ การประชดประชัน การใช้สหบท และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์

Title: THE REPRESENTATION OF POWER IN SHORT STORIES IN SOUTHEAST ASIAN WRITERS AWARD (S.E.A. WRITE) 2011–2020

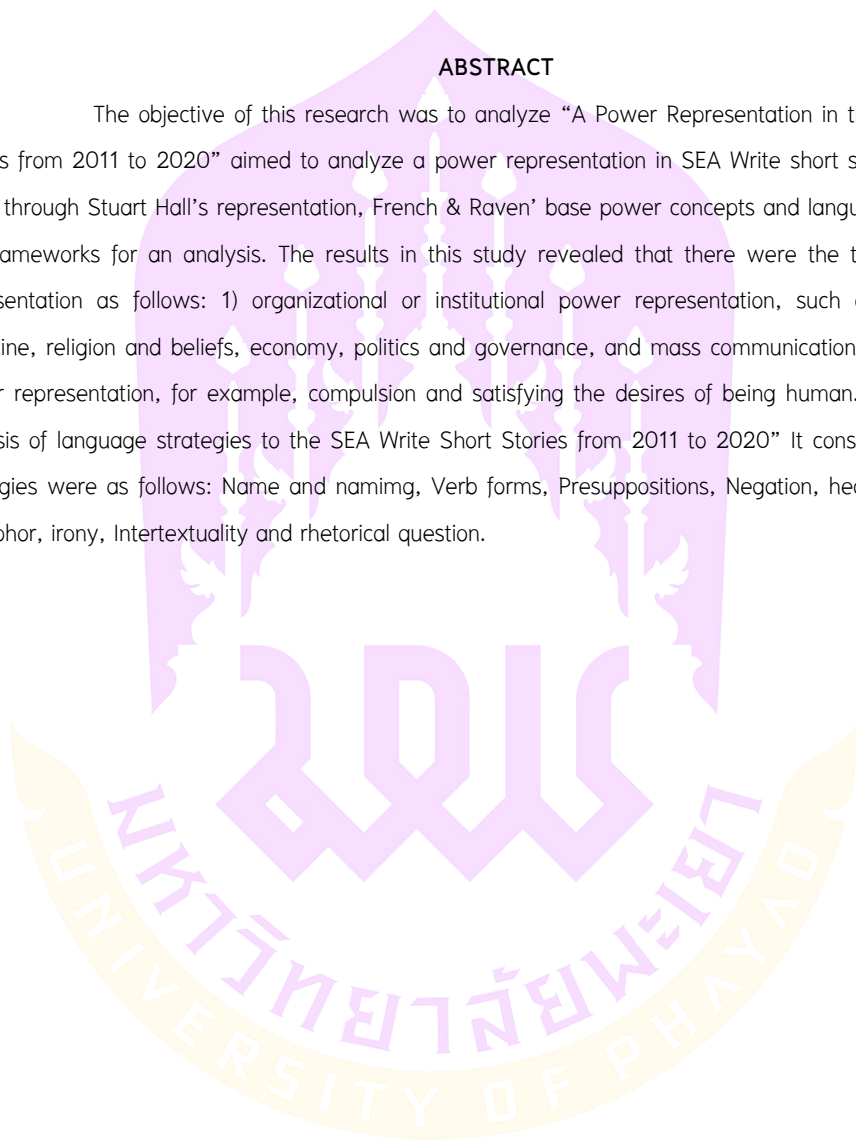
Author: Prapod Kunkaew, Thesis: M.A. (Thai), University of Phayao, 2023

Advisor: Dr. Bandit Thipdet Co–advisor Associate Professor Dr.Premvit Vivattanaseth

Keywords: Representation, Power, language strategies, Southeast Asian Writers Award (S.E.A.)

ABSTRACT

The objective of this research was to analyze “A Power Representation in the SEA Write Short Stories from 2011 to 2020” aimed to analyze a power representation in SEA Write short stories from 2011 to 2020 through Stuart Hall’s representation, French & Raven’ base power concepts and language strategies, are the frameworks for an analysis. The results in this study revealed that there were the two parts of power representation as follows: 1) organizational or institutional power representation, such as law, education, medicine, religion and beliefs, economy, politics and governance, and mass communication; 2) methodological power representation, for example, compulsion and satisfying the desires of being human. The results of the analysis of language strategies to the SEA Write Short Stories from 2011 to 2020” It consists of 10 language strategies were as follows: Name and naming, Verb forms, Presuppositions, Negation, hedging, speech acts, metaphor, irony, Intertextuality and rhetorical question.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพย์เดช ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรุณาให้คำแนะนำ แนวทางการศึกษา ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนด้วยความเมตตาเอาใจใส่เสมอมา ตลอดจนให้ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คำยอด ที่ได้กรุณาเป็นประธาน การสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังได้ตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ทำให้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย และ ขอขอบพระคุณคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนทุ่งคาวิทยา จังหวัดลำปางทุกท่านที่ คอยสนับสนุนและให้กำลังใจเสมอมา

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดามารดา คุณครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำการศึกษา จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประพจน์ ชันแก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเรื่องภาพแทน.....	10
แนวคิดเรื่องอำนาจ	14
แนวคิดเรื่องกลวิธีทางภาษา.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	36

การสรุปและอภิปรายผล.....	36
การนำเสนอผลการศึกษา.....	36
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563.....	37
กลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563.....	66
บทที่ 5 บทสรุป.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	119
อภิปรายผลการวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะ.....	123
บรรณานุกรม.....	124
ประวัติผู้วิจัย.....	128

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงตัวอย่างวิธีการศึกษา.....	36
ตาราง 2 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ผ่านกฎหมาย..	68
ตาราง 3 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ผ่านการศึกษา	69
ตาราง 4 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ผ่านการแพทย์	69
ตาราง 5 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ผ่านศาสนาและ ความเชื่อ.....	70
ตาราง 6 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ผ่านเศรษฐกิจ.	71
ตาราง 7 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ผ่านการเมืองการ ปกครอง.....	72
ตาราง 8 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันผ่านสื่อ.....	74
ตาราง 9 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากวิธีการผ่านการบังคับ.....	75
ตาราง 10 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากวิธีการ ผ่านการสนองความ ปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์.....	76
ตาราง 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาพแทนอำนาจและกลวิธีทางภาษา ที่ปรากฏในเรื่องสั้น รางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563	117

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563.....	35
---	----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษา เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้ในการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร เมื่อมองความหมายของภาษาในระดับแคบก็อาจเป็นเพียงแค่อ้อยคำที่พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่หากพิจารณาในเชิงลึกและรอบด้านแล้ว จะเห็นว่าภาษามีความซับซ้อนและมีอิทธิพลในการกำหนดความคิดของคนในสังคมทุกด้าน ทั้งความเชื่อ ค่านิยม กฎหมาย จารีต ประเพณี โลกทัศน์ และอื่น ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า “ภาษามีพลัง” ซึ่งหมายถึงอำนาจของภาษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 6) อันเป็นเครื่องมือชี้นำสังคมไปสู่ภาพแทนที่เป็นรูปธรรม โดยแฝงความหมายต่าง ๆ ไว้ ดังที่ บุญยเสนอ ตริวิเศษ (2560, หน้า 12) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษามีพลังในการกำกับความคิด ค่านิยม ความถูกต้อง ความรู้ ความจริงของมนุษย์ ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมกัน พลังของภาษาอาจกลายเป็นปฏิบัติการทางอำนาจที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำเสนอ การสร้างภาพตัวแทน การให้ความหมายและคุณค่าแก่สิ่งต่าง ๆ ที่การสื่อสารนั้นกล่าวอ้างถึง ดังนั้นอำนาจของภาษาจึงเป็นผลผลิตของวาทกรรม ซึ่งเราอาจมองไม่เห็นถึงอำนาจเหล่านั้นที่แฝงเร้นอยู่ การจะมองเห็นวาทกรรมได้ จึงต้องวิเคราะห์ผ่านภาพตัวแทนนั่นเอง

ภาพแทนเป็นภาพที่เกิดขึ้นภายในมโนทัศน์ของผู้รับสาร เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดกับภาษา ประกอบสร้างความหมายที่กว้างกว่าตัวบทและก่อให้เกิดความหมายที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถอ้างอิงถึงบุคคล สังคม สถาบัน พฤติกรรม อำนาจ และอื่น ๆ ได้ ดังที่ ฮอลล์ (Hall, 1997, pp. 15–18 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2551ก) นักวัฒนธรรมศึกษา ได้กล่าวว่า “ภาพแทน (representation) จะเชื่อมโยงความหมายกับภาษาเข้ากับวัฒนธรรม” กล่าวคือ ภาพแทนเป็นส่วนนำสำคัญในกระบวนการสร้างและแลกเปลี่ยนความหมายของสมาชิกในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ มักจะเกี่ยวพันกับการใช้ภาษา การใช้สัญลักษณ์ รูปภาพซึ่งแทนค่าหรือนำเสนอบางสิ่ง เป็นกระบวนการผลิตสร้างความหมายโดยประกอบด้วยส่วนที่เป็นความคิดและส่วนของภาษา เป็นความเชื่อมโยงกันระหว่างภาพความคิดที่อยู่ในใจกับอ้อยคำในภาษา ซึ่งจะอ้างอิงกับโลกที่เป็นจริง ภาพแทนประกอบด้วยสองกระบวนการคือ กระบวนการนำเสนอภาพแทน (System of representation) หมายถึง การที่วัตถุ ผู้คน สิ่งของ เหตุการณ์ทั้งหมดถูกเชื่อมโยงกับชุดความคิดที่อยู่ในใจเรา เป็นภาพที่ปรากฏขึ้นในสมองของเรา หากไม่มีภาพแทนในความคิดเหล่านี้ มนุษย์ก็จะตีความหรือให้ความหมายไม่ได้ ดังนั้นกระบวนการสร้างภาพแทน

จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างโลกทัศน์ ซึ่งเป็นทัศนะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิถีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมา โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน และเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์” (สุภาพร คงศิริรัตน์, 2557, หน้า 113) กระบวนการต่อมาคือกระบวนการทางภาษา ซึ่งจะสัมพันธ์กับการสร้างความหมาย กล่าวคือ เมื่อเรามีมโนทัศน์รวมถึงสิ่งของบางอย่าง หรือมีภาพของบางสิ่งในใจแล้ว เราจะต้องเชื่อมโยงสิ่งนั้นเข้ากับภาษา ซึ่งอาจเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน หรือรูปภาพก็ได้

วรรณกรรมเป็นการใช้ภาษารูปแบบหนึ่งในการถ่ายทอดความคิดและสร้างความหมาย โดยที่พัฒนาการของวรรณกรรมในไทยนั้น นับตั้งแต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ได้มีแนวความคิดของนักเขียนที่ถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นในไปในเรื่องของความรัก ความงาม มาเป็นการเขียนเกี่ยวกับเรื่องของความเป็นอยู่ และเงื่อนไขของการอยู่ร่วมกันในสังคม ก็เนื่องมาจากการรับเอาความรู้และแนวคิดต่าง ๆ มาจากประเทศตะวันตก ด้วยการรับเอาอิทธิพลการประพันธ์แบบตะวันตกนี้ จึงทำให้เกิดวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นขึ้น ซึ่งเรื่องสั้นมีเนื้อเรื่องที่แตกต่างไปจากนิทานเดิมของไทยมาก กล่าวคือ เรื่องสั้นนั้นมีโครงเรื่อง เนื้อหา ฉาก บรรยายกาศ บทสนทนา และตัวละครสมจริง มีแก่นเรื่องสะท้อนปัญหาสังคม หรือแสดงความคิดเห็นของผู้แต่งที่กว้างขวางกว่าเดิม ทั้งยังเป็นการสื่อสารความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยตรง และผู้เขียนเองไม่ได้สรุปข้อคิดไว้ในตอนท้ายของเรื่องอย่างนิทานโบราณ และวรรณกรรมที่มีความโดดเด่นในเรื่องการสื่อความหมายและแนวคิดที่น่าสนใจในยุคปัจจุบันก็คือ วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น อันสะท้อนให้เห็นถึง “แบบของคน” ที่มีความสมจริง (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2536, หน้า 19) นอกจากนั้นผู้เขียนได้นำมาปรุงแต่งตามจินตนาการ หรือจุดประสงค์ทางศิลปะ จนทำให้เกิดเป็นภาพลวงตาของคนขึ้นมา สิ่งที่ผู้อ่านจะได้รับเมื่ออ่านเรื่องสั้นก็คือ การได้เห็นรูปแบบต่าง ๆ ของมนุษย์ในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม บุคลิกภาพ และภาวะอันเป็นธรรมชาติสากลของมนุษย์ อันจะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิตและผู้คนรอบข้างมากขึ้น (ฉัญญา สังขพันธานนท์, 2539, หน้า 102) ด้วยเหตุนี้เรื่องสั้น จึงได้รับความนิยมจากผู้อ่านมาโดยตลอด

ในขณะที่เรื่องสั้นที่สังคมไทยกล่าวถึงและเป็นที่รู้จักมากที่สุด คือ เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ซึ่งรางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write) มีชื่อเต็มว่า รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (Southeast Asian Writers Award) เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2522 เป็นรางวัลประจำปี ที่มอบให้แก่กวีและนักเขียนในประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รางวัลวรรณกรรมนี้จะมอบให้แก่นักเขียน 10 ประเทศในอาเซียน ได้แก่ บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย เพื่อให้รู้จักความสามารถด้านสร้างสรรค์ของนักเขียนในกลุ่มอาเซียนมากขึ้น เพื่อให้รู้คุณค่าทางวรรณกรรม ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและวรรณศิลป์แห่งกลุ่มอาเซียน เพื่อรับทราบ รับรอง ส่งเสริม และสนับสนุนทางวรรณกรรมของนักเขียนผู้สร้างสรรค์ และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มนักเขียนและประชาชนทั่วไปในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยงานเขียนที่ได้รับรางวัลจะเป็นผลงานที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง โดยมีงานเขียน 3 รูปแบบที่ได้รับรางวัลสลับปีกันไป ปีละ 1 รูปแบบ คือ นวนิยาย กวีนิพนธ์ และเรื่องสั้น ดังนั้น เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จึงเป็นตัวแทนหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการศึกษา เพราะนอกจากจะได้รับความนิยมนจนเป็นกระแสสังคมภายหลังการประกาศผลในแต่ละปีแล้ว บทบาทของเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ยังช่วยในการส่งเสริมการอ่าน การสร้างยอดจำหน่าย หรือมีผลต่อการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด อีกทั้งยังได้รับการรับรองผลงานว่ามีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เป็นแหล่งข้อมูลให้ได้ศึกษาถึงกลวิธีในการเล่าเรื่อง (Storytelling) ดังที่ ธเนศ เวศร์ภาดา (2566, สื่อออนไลน์) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านแนวคิด และการนำเสนอของผลงานที่ได้รับรางวัลซีไรต์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย ช่วงที่ 1 วรรณกรรมเพื่อชีวิต และวรรณกรรมที่มีกลิ่นอายทางการเมือง ช่วงที่ 2 วรรณกรรมสะท้อนสังคม และช่วงที่ 3 วรรณกรรมแนวทดลองที่มีกลวิธีแปลกใหม่

นอกจากนี้เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ยังทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงสภาพความเป็นจริงของความเป็นมนุษย์ ทำให้ทราบถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง วิถีชีวิต รวมไปถึงอำนาจต่าง ๆ ที่ครอบงำระบบความคิดของคนในสังคมไว้ และสื่อความหมายเชื่อมโยงให้เกิดภาพแทนผ่านการใช้ภาษาด้วย เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์จึงจัดเป็นวาทกรรมประเภทหนึ่งของผู้ประพันธ์มีอำนาจในการจัดสรร คัดเลือก หรือวางรูปแบบความคิดในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เพื่อที่จะบอกเล่า นำเสนอ หรือควบคุมผู้รับสารให้มีความคิดและความเชื่อบางประการที่สอดคล้องกัน อีกทั้งยังมีความสมจริงขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยในการขับเน้นความหมายที่ต้องการนำเสนอให้สมจริงหรือเข้มข้นกว่าชีวิตจริง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าประเด็นที่ถูกนำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ เป็นภาพตัวแทนต่อประเด็นต่าง ๆ ที่ถูกคัดเลือกมาจากมุมมองของผู้ประพันธ์โดยถ่ายทอดไปสู่ผู้รับสารจนก่อให้เกิดภาพแทนอำนาจได้

อำนาจเป็นศัพท์หนึ่งที่มีความหมายที่กว้างขวางและซับซ้อนมาก มีความเกี่ยวข้องกับวาทกรรมและภาพแทน โดยปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นกรอบกำหนดทำให้เกิดภาพแทนซึ่งอำนาจ เป็นอิทธิพลหรือความสามารถหนึ่งในการกำหนดให้ผู้อื่นปฏิบัติตามโดยไม่ขัดขืน แม้ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ในด้านสังคมศาสตร์ยังมีการนิยามความหมายของอำนาจ

ไว้อย่างกว้างขวาง ในขณะที่แม็กซ์ เวเบอร์ (นฤพนธ์ ดั่งวงวิเศษ, สื่อออนไลน์, 2561) อธิบายว่า อำนาจ หมายถึง แนวโน้มของบุคคลที่ต้องการต่อต้านขัดขืนในสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคม และเชื่อว่าการใช้อำนาจครอบงำ คือ รูปแบบปกติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งจะ ถูกเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับคำสั่งและความแตกต่าง นอกจากนั้นอำนาจยังปรากฏ ในรูปแบบของนามธรรม เช่น ความเชื่อ ความนิยม ประเพณี ความรู้ ความรัก ค่านิยม เป็นต้น ด้วยวาทกรรมที่เกี่ยวกับอำนาจอันมีมิติที่หลากหลายนี้จึงเป็นประเด็นหนึ่งซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ วิธีชีวิตของเราทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดภาพแทนอำนาจ ที่ปรากฏในหลากหลายรูปแบบโดยมีตัวบทเป็นพื้นที่ในการนำเสนอภาพแทนเหล่านั้น

ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น จึงถือว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่า ภาษาไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สื่อสาร สิ่งที่อยู่ภายในใจออกมา หากแต่ภาษายังมีบทบาทสำคัญในการสร้างและจัดการกับความจริง อีกด้วย (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2551ก) ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในเรื่องสั้นจึงเป็นผลผลิตที่มาจากวาทกรรมอันเป็นชุดความรู้ที่ครอบงำระบบความคิดของคนในสังคมและผูกโยงกับแนวคิด เรื่องอำนาจ ซึ่งอำนาจก็มักจะผูกติดอยู่กับผู้มีอำนาจ อันเป็นตัวบุคคลหรือสถานภาพของบุคคล อำนาจจึงเน้นไปที่เรื่องทางกฎหมาย (legal model) หรือเรื่องสถาบัน (institute model) เป็น สำคัญ และมีลักษณะเป็นอำนาจแข็ง (hard power) ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจบังคับ

อย่างไรก็ตาม มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1980, p. 39 อ้างอิงใน จารุณี วงศ์ละคร, 2561, หน้า 144) นักคิดด้านมนุษยศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ได้เสนอแนวคิดเรื่อง ชีวิตอำนาจ หรืออำนาจชีวะ (bio-power, or somato-power) ว่า หมายถึง อำนาจที่มีชีวิตและทำงานได้เอง โดยไม่ยึดโยงผูกติด กับคนหรือศูนย์กลางอำนาจ เป็นการเปลี่ยนรูปแบบการใช้อำนาจทางการเมืองที่มีขนาดเล็กลง และในมุมมองของฟูโกต์ ยังเห็นว่า อำนาจทุกชนิดเริ่มต้นด้วยการมีที่มา (จากรัฐหรือจากทุน) แต่เมื่อกระบวนการของมันดำเนินไปถึงจุดหนึ่ง อำนาจก็กลายเป็นสิ่งนิรนามที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของมันอย่างแท้จริง มีการไหลเวียนไปมาในทุกทิศทุกทางจนแผ่ซ่านอยู่ในทุกระดับทุกพื้นที่ ของสังคม (นพพร ประชากุล, 2547, หน้า 23) ดังนั้น อำนาจจึงมีการแทรกซึมและครอบงำอยู่ใน วิธีชีวิตของมนุษย์ทุกมิติทั้งสถาบันต่าง ๆ รัฐ การเมือง ระบบสังคม วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ ความเชื่อ ระบบทุน เป็นต้น โดยมีกรอบความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมโยงกัน ดังนั้น การวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 จึงใช้กรอบ ของอำนาจที่ไม่ได้มาจากการใช้กำลังในการบีบบังคับเพียงอย่างเดียว แต่เป็นอำนาจที่มาจาก การใช้ภาษาเพื่อเข้าควบคุมให้เกิดความคิดหรือความเชื่อไปในทิศทางที่ต้องการ อาทิ อำนาจ จากการใช้ภาษาผ่านสถาบันต่าง ๆ หรืออำนาจที่มาจากวิธีการต่าง ๆ อาทิ การปลอมประโลม

การขู่บังคับ การลงโทษ หรือการให้รางวัล ในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ได้ปรากฏภาพแทนอำนาจ ในหนังสือรวมเรื่องสั้น “สิงโตนอกคอก” เรื่อง “จะขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท ดังเช่น

“แล้วพวกแกก็เผามัน พวกโง่ มีคนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ พวกแกทำลายขุมปัญญาของมนุษยชาติ” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

“การเผาหนังสือหายากทั้งหมดเป็นความผิดของมอเดิร์นแต่เพียงผู้เดียว และในวันนี้ที่คนในเมืองโง่และง่ายต่อการปกครองก็เป็นประโยชน์ของเจ้าเมือง เป็นสิ่งที่เจ้าเมืองตั้งใจให้เกิด” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, สิงโตนอกคอก, 2560, หน้า 24)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น กล่าวถึงตัวละครเอกมอเดิร์นซึ่งเป็นเจ้าเมืองต้องจำใจนำหนังสือไปเป็นเชื้อเพลิงในการก่อไฟ เพื่อให้ชาวเมืองรอดพ้นจากภัยหนาว จนทำให้เมืองขาดหนังสือที่จะพัฒนาความรู้ จึงทำให้ชาวเมืองแสดงความคิดเห็นว่า หากคนในเมืองไม่มีการศึกษา ก็ง่ายต่อการปกครอง ดังข้อความว่า “คนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ” แสดงให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจในรูปแบบของการศึกษา เพราะความรู้จะเป็นตัวกำหนดและควบคุมความคิดของพลเมือง หากพลเมืองมีการศึกษาที่ดีก็ย่อมจะมีวิจรรย์ญาณในการใช้ชีวิต รู้เท่าทันอำนาจ รวมถึงมีเสรีภาพในการที่จะเห็นต่างมากขึ้น ส่วนกลวิธีทางภาษาที่แสดงให้เห็นว่าภาพแทนของอำนาจ คือ ความรู้ ชนชั้น และระบอบการปกครอง ซึ่งทั้งหมดถูกกระทำผ่านกลวิธีทางภาษา คือ การอ้างถึงความเชื่อที่มีอยู่และประโยชน์สมเหตุสมผล ดังตัวอย่างที่ 1 ที่ขีดเส้นใต้ อาศัยความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าคนทั้ง 2 กลุ่มนี้ จะไม่ยอมรับสิ่งใดที่ประเทืองปัญญา และตัวอย่างที่ 2 ที่ขีดเส้นใต้ แสดงให้เห็นเหตุและผลว่า หากคนโง่ถูกปกครองได้ง่ายก็จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าเมืองในฐานะผู้มีอำนาจในการปกครอง

อย่างไรก็ตามเรื่องสั้นเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ล้วนนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจไว้ แม้ว่าตัวบทนั้นอาจจะมีวิธีการนำเสนอผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้นที่หลากหลายไม่ว่าเป็นฉาก ตัวละคร บทสนทนา แต่ความหมายที่ผู้อ่านได้รับล้วนสะท้อนถึงอำนาจที่แฝงเร้นอยู่รวมทั้งการแฝงอำนาจในระบบสัญลักษณ์ของความคิดและความเชื่อ อันจะนำไปสู่ภาพแทนที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้อ่าน ดังปรากฏในบทนำของหนังสือรวมเรื่องสั้นชุดต่าง ๆ ดังนี้

“รวมเรื่องสั้นชุดนี้นำเสนอการต่อสู้ในสองระดับ ทั้งการต่อสู้ภายในจิตใจของมนุษย์กับกิเลสต่าง ๆ และการต่อสู้กับกระแสความคิดความเชื่อที่ครอบงำสังคมผ่านมุมมอง น่าเสียดายสำเนียงภาษาที่แตกต่าง และรูปแบบการเล่าเรื่องอันหลากหลาย เช่น วรรณกรรมแนวพาฝัน วรรณกรรมสยองขวัญ เป็นต้น ทำให้ผู้อ่านครุ่นคิดถึงอำนาจของชะตากรรมและความยิ่งใหญ่แห่งพลังศรัทธา”

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้าบทนำ)

“มีเนื้อหาหลากหลายที่ตั้งคำถามและวิพากษ์ความเป็นมนุษย์ อำนาจนิยมมายาคติของความรู้และความเชื่อในสังคม ทำทลายความคิดของผู้อ่านทำให้ย้อนกลับมาใคร่ครวญถึงสังคมที่เราอยู่ปัจจุบัน” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้าบทนำ)

“จเด็จ กำจรเดช ทำทลายขนบการเขียนเรื่องสั้นทั้งด้านการเล่าเรื่อง การผูกโครงเรื่อง จำนวนตัวละคร และขนาดความยาวของเรื่อง การสร้างสัญลักษณ์โดยใช้สัตว์สื่อความหมาย การเล่นล้ออย่างซับซ้อนของความเป็นเรื่องเล่ากับผู้เล่าเรื่อง” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, บทนำ)

การศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จะทำให้ทราบถึงลักษณะอำนาจในบริบทต่าง ๆ ที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นอันมีความหลากหลายและมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางอำนาจในสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วงเวลา พ.ศ. 2554-2563 ซึ่งข้อมูลจากบรรณาธิการสำนักข่าวเวิร์คพอยท์ ในหัวข้อข่าว “10 ปีผ่านไป เมืองไทยอะไรเปลี่ยนบ้าง” (2562, สื่อบอนไลน์) ได้สรุปการเมืองไทยในช่วงหนึ่งทศวรรษไว้ว่า เป็นยุคแห่งความขัดแย้งทางการเมือง การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ส่งผลต่อระบบการปกครอง ภาพลักษณ์การทุจริตที่ไม่ดี การกระจายรายได้ที่ไม่เหมาะสม การทำธุรกิจที่ผูกขาดของกลุ่มทุนใหญ่ การเติบโตของผู้ใช้แรงงานในภาคการเกษตร และการเปลี่ยนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประเด็นเหล่านี้ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี และช่วยทำให้มองเห็นวาทกรรมต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้การศึกษาภาพแทนอำนาจยังก่อให้เกิดความตระหนักรู้ในอำนาจในส่วนที่เรายังมองไม่เห็น คือเรื่องการบีบบังคับให้เชื่อโดยอาศัยอำนาจจากสถาบัน หรือวิธีการต่าง ๆ ผ่านการใช้ภาษาแทนการใช้กำลัง ซึ่งจะให้ผลได้ดีกว่าและมีความรุนแรงน้อยกว่า ใช้ได้อย่างเป็นวงกว้าง ยาวนาน และเบาแรง รวมทั้งก่อให้เกิดความเข้าใจสิ่งทีครอบงำความคิด อุดมการณ์ และเสรีภาพของสังคมไทย อันจะสามารถนำมาปรับวิถีชีวิตของตนเองให้อยู่ภายใต้อำนาจเหล่านั้นในสังคมไทยได้อย่างเป็นสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563” ในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาจากหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2554–2563 มีจำนวนทั้งหมด 4 เล่ม คือ

1. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของจเด็จ กำจรเดช จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์พญกฤษณ์ พิมพ์ครั้งที่ 18 ปีพุทธศักราช 2563 จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่

- 1.1 สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า
- 1.2 คล้ายว่าเริ่มจากฝน
- 1.3 ด้วยดวงตามืดบอดนั้น, ฉันเห็น
- 1.4 อยากรได้สักบทเรียนใหม่
- 1.5 แม่ที่พ่ายแล้ว
- 1.6 หนุมานเหยียบเมือง
- 1.7 หวังว่ากิมาซังจะไม่พลาดอีก
- 1.8 นาฏกรรมแห่งไฟ : ละครสามองค์
- 1.9 อย่างน้อยก็สัก 5 นาที
- 1.10 มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น
- 1.11 แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ
- 1.12 ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

2. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ” ของแดนอรัญ แสงทอง จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์แพรว พิมพ์ครั้งที่ 2 ปีพุทธศักราช 2557 จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่

- 2.1 อสรพิษ
- 2.2 ดวงตาที่สาม
- 2.3 ฝันค้าง
- 2.4 ทุ่งร้าง
- 2.5 เส้าให้
- 2.6 แมวผี

- 2.7 รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ
- 2.8 อะ โปเอ็ม ชูล์ก นีอท มิน บัท ปี
- 2.9 นฤมิตมายา (อดีตเตกาเลหมายเลขหนึ่ง)
- 2.10 เมถุนสังโยค (อดีตเตกาเลหมายเลขสอง)
- 2.11 วันเพ็ญเดือนสิบสอง
- 2.12 แสงแห่งเดือนอันฉายฉาน

3. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “สิงโตนอกคอก” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์แพรว พิมพ์ครั้งที่ 3 ปีพุทธศักราช 2560 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

- 3.1 จะขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว
- 3.2 ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี
- 3.3 โอนถ่ายความเป็นมนุษย์
- 3.4 รถไฟเที่ยงคืน
- 3.5 อัดัมกับลิลิธ
- 3.6 ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์
- 3.7 กุหลาบย้อมสี
- 3.8 สมาชิกในหลุมหลบภัย
- 3.9 สิงโตนอกคอก

4. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “คืนปีเสือและเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ” ของจเด็จ กำจรเดช จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ผจญภัย พิมพ์ครั้งที่ 2 ปีพุทธศักราช 2563 จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่

- 4.1 มีเบ็ดบนหลังคา
- 4.2 นกกระยางโง่ ๆ
- 4.3 ชาวว่านจะมา
- 4.4 ประแป้งไหมคะ
- 4.5 อยู่ข้างล่างขว้างได้ขว้างเอา
- 4.6 ลับเหวอรุ่นสอง
- 4.7 นูรงแมน
- 4.8 คืนปีเสือ
- 4.9 เป็นหมาป่า
- 4.10 จระเข้ตาขุน
- 4.11 ปลดแระวี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพแทน หมายถึง ผลผลิตทางความหมายของสิ่งที่คิด (concept) ผ่านภาษา เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดกับภาษา ซึ่งทำให้เราสามารถอ้างอิงถึงโลกวัตถุจริง ผู้คน เหตุการณ์ หรือจินตนาการถึงโลกสมมุติ

อำนาจ หมายถึง ความสามารถและหรืออิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตาม ความประสงค์ของบุคคลหรือสังคมโดยไม่อาจขัดขืนได้ และเป็นการใช้อำนาจผ่านภาษาและวาทกรรม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563
2. ทำให้ทราบถึงกลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาภาพแทนเรื่องสั้นและวรรณกรรมอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พุทธศักราช 2554–2563” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ เพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์ โดยจำแนกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อหลัก ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องภาพแทน
2. แนวคิดเรื่องอำนาจ
3. แนวคิดเรื่องกลวิธีทางภาษา
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องภาพแทน

ภาพแทนเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิต หรือการสร้างความหมาย จากสิ่งที่คิดผ่านภาษา กล่าวคือ ภาพแทนเป็นการประกอบสร้างความหมายขึ้นมาใหม่ ผ่านการสร้างของภาษา เพื่อนำเสนอหรือสร้างภาพแทนให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดการรับรู้ขึ้นในสังคม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจการสร้างภาพแทนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะอธิบายให้เห็นถึงภาพรวมของแนวคิดเกี่ยวกับภาพแทนโดยอธิบายใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความหมายของภาพแทน กระบวนการนำเสนอภาพแทน และลักษณะภาพเหมารวม ตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของภาพแทน

“ภาพแทน” คือ การสร้างความหมายผ่านภาษา ผ่านความคิด และผ่านอุดมการณ์ของผู้สร้าง หรือการให้ความหมายสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งแตกต่างจากภาพสะท้อน โดยภาพแทนมักเกี่ยวข้องกับการครอบงำทางอำนาจระหว่างผู้นำเสนอกับผู้ถูกนำเสนอ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall, 1997, p. 15 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2551ข) นักวัฒนธรรมศึกษา ชาวอังกฤษได้กล่าวถึงการสร้างภาพแทนในหนังสือ “Representation: Cultural Representations and Signifying Practices” โดยอธิบายกระบวนการนำเสนอภาพแทน (process of representation) ไว้ว่าภาพแทนเป็นการสร้างความหมายผ่านภาษาโดยใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งต่าง ๆ เช่น ภาพ เพื่อนำเสนอความหมายสู่บุคคลอื่น ๆ ภาพแทนจึงเป็นการสร้างความหมายให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สังคมได้รับรู้และจดจำภาพนั้น เมื่อนำแนวคิดภาพแทนมาใช้ในบริบทสังคมไทยมีนักวิชาการหลายคนให้ความสนใจศึกษาและได้นิยามความหมายของภาพแทนสรุปได้ดังนี้

เจ็ดฉาน สาธุงษ์ (2551, หน้า 7) กล่าวว่า ภาพแทน หมายถึง ผลของการให้ความหมายแทนสิ่งหนึ่ง หรือเป็นปรากฏการณ์หนึ่งซึ่งมีการให้คุณค่าและต่อยอดไว้ด้วยอุดมการณ์ของสังคม

วิทยา พุ่มยิ้ม (2550, หน้า 7) ให้ความหมายภาพแทนว่า หมายถึง ภาพที่ถูกนำเสนอผ่านการคิดของผู้เขียนที่มีเพศสภาพ ชนชั้น และเชื้อชาติต่าง ๆ กันไป ภาพที่เสนอในงานเขียนหนึ่ง ๆ จึงไม่ได้เป็นการสะท้อนสังคมอย่างที่เป็นจริง แต่เป็นสังคมหรือความจริงที่ผู้เขียนเชื่อหรือมองเห็นในกรอบเวลาและสถานที่หนึ่ง ๆ

อุฎวี คอทอง (2552, หน้า 8) ให้ความหมายภาพแทนว่า หมายถึง ภาพที่เป็นความหมายในกระบวนการคิด ความรู้สึก ความเชื่อ และอุดมการณ์ผ่านกระบวนการสื่อสาร หากแต่สิ่งนั้นได้เกิดซ้ำ ๆ อยู่เป็นประจำจนสามารถสังเกตได้และนำมาตีความเพื่อสื่อถึงนัยบางประการที่สามารถเชื่อได้

เสนาะ เจริญพร (2546, หน้า 31) อธิบายว่า ภาพแทน หมายถึง ภาพจำลองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งนำเสนอผ่านวรรณกรรมในฐานะที่เป็นภาพจำลองนั้น โดยสร้างขึ้นจากการเลือกตั้งปรุงแต่งและขบขันคุณลักษณะบางอย่างจากความจริงตามคติความเชื่อและค่านิยมบางประการ รายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพแทนหนึ่ง ๆ จึงร่วมกันทำหน้าที่สื่อความหมายและคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับสิ่งนั้น ภาพแทนมิได้เป็นเครื่องบ่งชี้ความจริงว่า ความจริงเป็นเช่นไร เพราะไม่ใช่ภาพสะท้อน แต่บ่งบอกให้ทราบว่าผู้คนในสังคมมีความเชื่อ ความคาดหวังและให้ความหมายคุณค่าต่อสิ่งที่นำเสนออย่างไร

จากคำนิยามความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาพแทน หมายถึง การสร้างความหมายให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดผ่านกระบวนการทัศนหรืออุดมการณ์ของผู้สร้าง เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้เกี่ยวกับความหมายนั้น ๆ ผ่านการสร้างและวาทกรรมชุดต่าง ๆ การสร้างภาพแทน จึงมิได้เป็นการสร้างที่โปร่งใสและบริสุทธิ์เนื่องจากผู้สร้างได้ใส่ความหมายลงไป

2. กระบวนการนำเสนอภาพแทน

สจ๊วต ฮอลส์ (อ้างถึงใน สุรเดช ชาติอุดมพันธ์, 2551ก, บทบรรณาธิการ) กล่าวถึงกระบวนการนำเสนอภาพแทนว่า ภาพแทนเป็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงแนวคิด (Concept) กับระบบสัญลักษณ์เข้าด้วยกันหรือเป็นการนำเสนอแนวคิดผ่านระบบสัญลักษณ์ โดยพิจารณาว่าการนำเสนอภาพแทน สามารถเกิดขึ้นได้ 2 ระดับ คือ

ระดับที่หนึ่ง การนำเสนอภาพแทนในใจ คือ การตีความหมายหรือความจริงรอบตัวมนุษย์ และเป็นกระบวนการกลั่นกรองสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวให้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นภายในใจ

ระดับที่สอง การนำเสนอภาพแทนภายนอก คือ การสื่อสารความรู้ความคิดที่อยู่ในหัวสมองออกมาให้ผู้อื่นรับทราบโดยใช้ระบบสัญลักษณ์ เช่น ภาษาหรือภาพ เป็นต้น ดังนั้น การนำเสนอภาพแทนจึงมีกระบวนการกลั่นกรองความจริง 2 ระดับ คือ 1) กลั่นกรองและจัดการเรียบเรียงความรู้ความคิดในหัวสมองมนุษย์ 2) กลั่นกรองเรียบเรียงภาพแทนโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ เช่น ภาษา

นอกจากนี้ สจ๊วต ฮอลล์ (1997) ได้แบ่งแนวทางการศึกษาภาพแทนออกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่

แนวทางแรก การศึกษาภาพสะท้อน (Reflective approach) แนวทางนี้เชื่อว่าความหมายอยู่ในวัตถุและผู้คน ซึ่งภาษาจะทำหน้าที่สะท้อนความหมายที่แท้จริงออกมา

แนวทางที่สอง การศึกษาเจตจำนง (Intentional approach) แนวทางนี้เชื่อว่าผู้พูดเป็นผู้ที่กำหนดความหมายต่าง ๆ ผ่านภาษา

แนวทางที่สาม การศึกษาการประกอบสร้าง (Constructions approach) แนวทางนี้เชื่อว่าไม่มีสิ่งใดสามารถคงความหมายในภาษาได้ เพราะสิ่งต่าง ๆ ไม่มีความหมาย แต่เราเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมา ฉะนั้นการประกอบสร้างภาพแทนจึงมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองอุดมการณ์และความต้องการของผู้มีอำนาจ และเป็นการสร้างเพื่อรับใช้เฉพาะบางอย่างโดยใช้ภาษาเป็นตัวถ่ายทอด ซึ่งการประกอบสร้างภาพแทนสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางสัญลักษณ์วิทยา (Simiology) เป็นแนวทางที่ศึกษาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมว่าสัญลักษณ์ทำหน้าที่ค้นหาความหมายในสังคมอย่างไร โดยนักคิดคนสำคัญ ได้แก่ แฟร์ดินองส์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ซึ่งโซซูร์มีความเชื่อว่า “ภาษา” เป็นระบบของสัญลักษณ์ โดยสัญลักษณ์จะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่อมีความแตกต่างจากตัวอื่น ๆ

2. แนวทางการศึกษาวาทกรรม (Discursive approach) แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างอำนาจและความหมาย และอธิบายถึงการสร้างภาพแทนความจริงกับนัยทางการเมืองที่เกิดขึ้น นักคิดคนสำคัญ ได้แก่ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) โดยฟูโกต์ชี้ให้เห็นว่า การสร้างภาพแทนเกิดจากความปรารถนาของผู้สร้าง ซึ่งต้องการให้ภาพแทนที่ถูกสร้างเป็นตัวแทนความรู้เพื่อทำให้ผู้สร้างนั้นมีอำนาจ โดยเสนอสมมติฐานในการศึกษาความจริงไว้ 3 ข้อ คือ

2.1 ความจริงกับกระบวนการสร้าง คือ ความจริงเป็นระบบความเข้าใจที่เกิดจากการสร้างและกฎเกณฑ์ที่เผยแพร่ความจริง ไม่มีความจริงใดเกิดขึ้นเองโดยไม่มีเหตุสร้างขึ้น

2.2 ความจริงกับอำนาจ คือ ความจริงเชื่อมโยงกับระบบอำนาจที่สร้างและรักษาความจริง ซึ่งเกิดจากความพยายามในการใช้อำนาจสร้างและยืนยันความจริงให้แผ่กว้างออกไป

2.3 ความจริงกับความเป็นอื่น คือ ปริมาณพลของอำนาจที่สร้างความจริงไม่ได้จำกัดอยู่ที่สถาบันทางสังคม แต่อยู่ที่การสร้างภาพ “คนอื่น” และ “ความเป็นอื่น” ให้กับสิ่งต่าง ๆ ในโลก

ตัวอย่างที่พุกเก็ตได้ศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ เช่น ประเด็นเพศสถานะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่อง “รักร่วมเพศ” ซึ่งเป็นเรื่องที่มีมานานตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน โดยมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายเป็นเรื่องปกติ แนวคิดในการกำหนดความเป็นรักร่วมเพศ (Homosexuality) ได้เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเริ่มแบ่งแยกรักร่วมเพศออกจากรักต่างเพศ และให้ความหมายในเชิงคุณค่าว่าแบบแรกเป็นแบบที่ “ผิดปกติ” และแบบหลังเป็นแบบ “ปกติ” ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ ในสมัยกรีกโรมันรักร่วมเพศมักถูกมองว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ จากชายที่มีอายุมากกว่าสู่ชายที่มีอายุน้อยกว่า จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายในตัวของมันเอง หากแต่ว่าทกรรมแต่ละยุคสมัยได้ให้ “ค่า” และ “ความหมาย” กับ ความสัมพันธ์ดังกล่าวแตกต่างกัน และความแตกต่างนี้สามารถพบได้ใน “ภาพแทน” ไม่ว่าจะเป็นตัวบทหรือเรื่องเล่า เช่น วรรณกรรมหรือบทสนทนา (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2551ก, บทบรรณาธิการ) อย่างไรก็ตามแม้ว่าภาพแทนจะมีการทำงานคล้ายกับการทำงานของภาษา แต่ก็มีความแตกต่างอยู่บางประการ ดังที่ อูว์อิ คอทอง (2552, หน้า 12) กล่าวว่า ภาพแทนจะทำการคัดเลือกเพียงบางลักษณะของความเป็นจริงออกมาดัดแปลงและตกแต่งให้โดดเด่นขึ้น รวมถึงสถาปนาความเป็นจริงได้อย่างเท่าเทียมกันสาเหตุที่เป็นเช่นนั้นนี้อาจเป็นเพราะความจริงอาจจะนำสิ่งที่ไม่มีตัวตนอยู่ในโลกหรือมีความจริงที่กว้างมาก เมื่อต้องการนำมาแสดงหรือกล่าวถึงก็ไม่สามารถนำมาแสดงหรือกล่าวถึงได้ทั้งหมดในเวลาเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกมาเป็นบางลักษณะเท่าที่ต้องการเท่านั้น และนำมาดัดแปลงตกแต่งให้โดดเด่น ซึ่งการดัดแปลงและตกแต่งจึงทำให้เกิดความหมาย

3. ลักษณะภาพเหมารวม (Stereotype)

ภาพเหมารวม คือ การตัดสินบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการประเมินแบบผิวเผินไม่ละเอียดลึกซึ้ง หรือเป็นการตัดสินบุคคลจากภายนอก ภาพเหมารวมมีลักษณะคล้ายกับ “อคติ” (Prejudice) เนื่องจากเป็นการตัดสินโดยมิได้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองแต่อย่างใด เช่น การตัดสินบุคคลหนึ่งผ่าน เชื้อชาติ ศาสนา และเพศ จากอคตินี้จึงทำให้เกิดเป็นการสร้างภาพเหมารวม ขึ้น

ตรีเดช ไชยหา (2552, หน้า 10–12) กล่าวถึงแนวคิดภาพเหมารวมว่า ภาพเหมารวมถือกำเนิดเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1922 โดยการนำเสนอของ Walter Lippmann นักเขียนบทบรรณาธิการและนักคิดเกี่ยวกับการเมืองที่มีชื่อเสียงของอเมริกา โดยได้อธิบายคุณลักษณะ 4 ประการของรูปแบบที่เรียกว่า “ภาพเหมารวม” ดังนี้ 1) เป็นสิ่งที่ไม่สลบซับซ้อน 2) โดยมากมักเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นเรื่องเข้าใจผิด 3) เป็นประสบการณ์โดยอ้อมหรือเชื่อตามกันมามากกว่าที่จะเป็นประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง 4) ปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงยากโดยประสบการณ์ใหม่

นอกจากนี้ยังมีสมมติฐานเกี่ยวกับภาพเหมารวมว่า ภาพเหมารวมมักจะมี ความหมายและเนื้อหาสาระที่ไม่ถูกต้อง โดยเป็นมโนภาพหรือมโนคติที่แสดงออกมาในลักษณะ วิจัยหรือดูถูกดูหมิ่นเกี่ยวกับกลุ่มที่เราไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ภาพเหมารวมมิได้เกิดจากการยอมรับจากกลุ่มของตนเอง ภาพเหมารวมจึงเกี่ยวข้องกับ กลุ่มเล็กกลุ่มน้อยหรือเกี่ยวข้องกับกลุ่มที่ถูกกดขี่ เป็นสิ่งที่เข้าใจง่าย ไม่สลบซับซ้อนและไม่เปลี่ยนแปลง โดยความเข้าใจของกลุ่มคนนั้นเป็นอย่างไรก็จะมีประสบการณ์เรียบร้อยแล้ว และต้องเป็นแบบนั้น เช่น ผู้ชายเหมาะสมกับอาชีพ นักบิน วิศวกร ทหาร หรือตำรวจ ส่วนผู้หญิงเหมาะสมกับอาชีพเลขานุการ นักการบัญชี ครู หรือพยาบาล เป็นต้น การให้ภาพเกี่ยวกับเพศ ในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งถูกประเมินค่าโดยใช้พื้นฐานของความเป็นชายหรือหญิง แต่ไม่ใช่จากคุณสมบัติหรือความสามารถเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ แม้ว่าโดยทั่วไปภาพเหมารวมจะเป็นความคิดเกี่ยวกับการประเมินค่าสมาชิกกลุ่มในทางลบ แต่ก็มีบ้างเช่นกันที่เป็นทางบวก ดังนั้น ภาพเหมารวมจึงเป็นการตัดสินคุณค่าของบุคคลนั้น ๆ ล่วงหน้า ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งแยก อันเกิดจากการรับรู้ที่อาจมาจากประสบการณ์ตรงเพียงส่วนหนึ่ง แล้วทำให้เกิดภาพเหมารวม ต่อบุคคลตามประสบการณ์นั้นซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงได้

แนวคิดเรื่องอำนาจ

1. ความหมายของอำนาจ

คำว่า พลังอำนาจ (Power) เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “โปเตเร” (Potere) หมายถึง “มีความสามารถเหนือปรากฏการณ์หรือผู้อื่น” ส่วนคำศัพท์ในภาษาไทยนั้น พลังอำนาจ หมายถึง อานุภาพ หรือพลังและพลัง หมายถึง กำลังในการควบคุม ได้มีผู้ให้ความหมายของพลังอำนาจไว้ ดังนี้

เฟรนช์ และราเวน (French & Raven, 1960 อ้างอิงใน วิลาวรรณ เพ็ชรรัตน์, 2546, หน้า 14-16) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า พลังอำนาจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติ จุดมุ่งหมาย ความต้องการ ค่านิยม และอื่น ๆ

คอสเซอร์ (Coser, 1976 อ้างอิงใน หลักชัย วงษ์หมอก, 2550, หน้า 16) กล่าวว่า พลังอำนาจ หมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนคนหนึ่งสามารถที่จะกำหนดพฤติกรรมคนอื่น ๆ และสามารถควบคุมสถานการณ์ทางสังคมได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 137) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อำนาจ (power) หมายถึง สิทธิ เช่น มอบอำนาจ อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นยอมทำตามไม่ว่าด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือความสามารถที่จะบังคับให้เป็นไปตามที่ประสงค์ เช่น อำนาจบังคับของกฎหมาย อำนาจการบังคับบัญชา ความสามารถหรือสิ่งที่สามารถทำหรือบังคับให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น อำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัย อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น อำนาจจิต อำนาจฝ่ายสูง อำนาจฝ่ายต่ำ ความรุนแรง เช่น ชอบใช้อำนาจ การบังคับบัญชา เช่น อยู่ใต้อำนาจการบังคับ เช่น ขออำนาจศาล อำนาจบาตรใหญ่ อำนาจที่ใช้ข่มขู่ เช่น ถือว่ามีอำนาจบาตรใหญ่รังแกใครก็ได้ ตามใจชอบ อำนาจมืด อิทธิพลที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือระเบียบ เป็นต้น ที่บังคับให้ผู้อื่นยอมทำตาม

อาคม วัตโธสง (2547, หน้า 10) ได้นิยามคำว่า อำนาจ (power) ไว้ว่า หมายถึง ศักยภาพ หรือความสามารถที่จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น

ประมวล รุจนเสรี (2548, หน้า 15-16) ได้ให้ความหมายใน 3 ทางว่า อำนาจ หมายถึง 1) สภาพการครอบครองคุณภาพของจิตใจที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ซึ่งตรงกับภาษาไทยว่า “กำลังใจ” 2) สภาวะที่มีกำลังเพียงพอที่จะมีอิทธิพลเหนือเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลก 3) การมีอำนาจการบริหารจัดการหรือมีอิทธิพลหรือมีอำนาจหน้าที่

วิเชียร วิทยอุดม (2549, หน้า 166) กล่าวว่า อำนาจ (power) หมายถึง สิ่งที่ชอบเร้น อยู่ในผู้นำ เป็นความสามารถของผู้นำที่จะกำหนดให้บุคคลใน องค์การกระทำในสิ่งที่ปรารถนาหรือมีพฤติกรรมที่ต้องการอันนอกเหนือจากการใช้อำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ

จากความหมายของอำนาจที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตามโดยไม่อาจขัดขืนได้ หรือการที่สามารถบังคับให้เป็นไปตามความประสงค์ หรือหมายถึง ความสามารถที่จะทำหรือบังคับให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

2. แหล่งที่มาและประเภทของพลังอำนาจ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของพลังอำนาจ ดังนี้
มอร์แกน (Morgan, 1997 อ้างอิงใน ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549, หน้า 217-220) ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของพลังอำนาจของบุคคลไว้ 13 แหล่ง ดังนี้

1. **อำนาจที่เป็นทางการ (Formal Power)** พลังอำนาจที่เป็นทางการที่ได้รับการยอมรับ (Legitimate Power) มาจากลักษณะ 3 ประการ คือ คุณลักษณะพิเศษ (Charisma) ของบุคคล ประเพณี และกฎหมาย คุณลักษณะพิเศษเกิดจากคุณสมบัติเฉพาะของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่สิทธิที่ชอบธรรมในการจะกระทำการใด ๆ ส่วนประเพณีเกิดขึ้นเมื่อมีการยอมรับธรรมเนียมการปฏิบัติในอดีตหรือการนับถือที่เป็นสัญลักษณ์ของค่านิยมที่ผู้คนยกย่องนับถือและกฎหมาย คือ กฎระเบียบที่เกิดขึ้นในระบบราชการ ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งต่าง ๆ ไว้

2. **การควบคุมทรัพยากรที่หายาก** องค์การดำรงอยู่ได้โดยอาศัยทรัพยากรที่มีพอเพียง ความสามารถในการควบคุมทรัพยากรที่หายาก เช่น เงิน วัสดุ การเข้าถึงลูกค้า และซัพพลายเออร์ที่สำคัญย่อมนำไปสู่อำนาจได้

3. **การใช้โครงสร้างองค์การ กฎระเบียบและกระบวนการทำงาน** เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการทำงาน อย่างไรก็ตามความคิดทางการเมือง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลพวงมาจากการต่อสู้เพื่อควบคุมทางการเมืองทั้งสิ้น

4. **การควบคุมกระบวนการตัดสินใจ** ความสามารถในการมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของกระบวนการตัดสินใจได้ก็คือแหล่งที่มาของพลังอำนาจ การควบคุมกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การควบคุมการตัดสินใจความเชื่อที่ใช้ในการตัดสินใจ (Decision Premise) กระบวนการตัดสินใจ ประเด็นและวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจ

5. **การควบคุมความรู้และข้อมูลข่าวสาร** ผู้ที่ควบคุมช่องทางสื่อสาร รวมทั้งมีส่วนในการกลั่นกรอง สรุป วิเคราะห์ และทำให้เกิดความรู้ในการมองโลกเพื่อจะให้คนเชื่อในสิ่งที่ตนต้องการ บุคคลเหล่านี้มีบทบาทในการควบคุมการส่งข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ว่าจะให้ไปถึงมือผู้รับได้ในเวลาช้าหรือเร็ว การความรู้หรือข้อมูลข่าวสารนี้ยังรวมถึงการควบคุมและการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ด้วยหน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ มักจะมีพลังอำนาจ อันเนื่องมาจากสามารถกำหนดและควบคุมข้อมูลข่าวสาร

6. **การควบคุมขอบเขต (Control of Boundaries)** ขอบเขตหมายถึง ขอบเขตระหว่างกลุ่มงานหรือหน่วยงานหรือระหว่างองค์การกับสิ่งแวดล้อม การติดตามและควบคุมการแลกเปลี่ยนระหว่างขอบเขตนี้จะเป็นการสร้างพลังอำนาจขึ้นมาได้ เช่น ผู้ที่เป็นเลขานุการ

หรือผู้ประสานงานจะมีบทบาทมากกว่าหน้าที่กำหนดไว้ เพราะคนเหล่านี้สามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดให้ใครเข้าพบผู้บังคับบัญชาในเวลาที่ดินมีส่วนในการกำหนดด้วย

7. ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน ความไม่แน่นอนมีอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรกความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อม ประเภทที่สองความไม่แน่นอนจากการปฏิบัติงานภายในองค์กร ระดับของพลังอำนาจที่เกิดจากความสามารถในการจัดการความไม่แน่นอนนี้ขึ้นอยู่กับสองปัจจัย คือ ประการแรก ความสามารถหรือทักษะนั้นสามารถแทนที่โดยบุคคลอื่นได้หรือไม่ และประการที่สอง ความสำคัญของหน้าที่นั้นในองค์กรมีมากน้อยเพียงไร

8. การควบคุมเทคโนโลยี ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของทุกคน การเข้าถึงเทคโนโลยีย่อมทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

9. เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการควบคุม องค์กรที่ไม่เป็นทางการ เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการล้วนเป็นฐานของพลังอำนาจทั้งสิ้น พันธมิตรอาจไม่จำเป็นต้องเกิดจากผลประโยชน์ อาจมาจากการแลกเปลี่ยนประโยชน์

10. การควบคุมฝ่ายตรงข้ามขององค์กร (Counter Organization) ฝ่ายตรงข้ามขององค์กร ได้แก่ ประชาชน ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานอิสระ หน่วยงานอื่นที่สามารถตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรได้ย่อมจะมีพลังอำนาจทำให้เกิดการถ่วงดุล

11. การจัดการกับความหมายหรือสัญลักษณ์ ความสามารถในการชักจูงให้คนอื่นคล้อยด้วยในการสร้างความจริงขึ้นมาตามที่ตนประสงค์ ผู้นำมักมีคุณสมบัติดังนี้ ผู้นำแบบเผด็จการจะพยายาม “ขาย” หรือ “บอก” หรือยึดเหนี่ยวความจริงไปยังผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ผู้นำประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชากำหนดสถานการณ์ตามความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย โดยการฟัง สรุป รวบรวม และแนะนำเพื่อช่วยในการมองสถานการณ์

12. การจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชาย (Management of Gender Relations) องค์กรจำนวนมากถูกครอบงำจากค่านิยมในเรื่องอคติทางเพศในการทำงาน โดยอาจจะชื่นชมในเพศหนึ่ง และมีอคติต่อเพศตรงข้าม จะสะท้อนออกทางภาษา ธรรมเนียมต่าง ๆ ในการแต่งตั้ง ผู้ที่สามารถจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชายได้อย่างดี ไม่เกิดความขัดแย้งกันตามความคิดของมอร์แกน คือ ผู้ที่มีพลังอำนาจ

13. พลังอำนาจที่มีอยู่เดิม พลังอำนาจที่เป็นช่องทางไปสู่อำนาจ บุคคลสามารถใช้พลังอำนาจที่มีอยู่เพื่อเพิ่มพลังอำนาจที่มีอยู่อีกได้ เป็นสิ่งที่นักการเมืองใช้กันอยู่ เช่น การใช้ฐานของพลังอำนาจเดิมที่ดินมีอยู่ ปัจจุบันได้มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการใช้พลังอำนาจ แก่ผู้คน

โดยการส่งเสริมให้ผู้คนทั่วไปมองและกระทำในสิ่งที่ตนต้องการให้เกิดผลตามที่ปรารถนาขึ้น โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่คิดว่าตนเองมีพลังอำนาจใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อให้ตระหนักถึงพลังของตน ในการกระทำต่าง ๆ การรวมกลุ่มบริโภคเพื่อต่อรองผู้ผลิตสินค้าและการบริการ

ในขณะที่ French และ Raven (1959 อ้างอิงใน พิบูล ทีปะपाल, 2550, หน้า 242) ได้เสนอฐานอำนาจหรือที่มาของอำนาจที่กล่าวถึงอำนาจในสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นอำนาจที่กว้าง และซับซ้อนกว่าอำนาจภายในองค์กร มีอยู่ทั้งสิ้น 6 แบบ คือ

1. อำนาจในการให้รางวัล ในหลาย ๆ กรณี มักหมายถึงการครอบครองทรัพยากร ที่มากกว่าคนอื่นในสังคม ผู้มีอำนาจจึงเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือจัดสรรทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ ให้กับผู้อื่น และให้ความหมายของการจัดสรรทรัพยากรนั้นว่าเป็นรางวัล เช่น อำนาจของนายจ้าง หรือหัวหน้างาน มีฐานมาจากความสามารถในการจ่ายเงินหรือให้รางวัลที่พวกเขาเห็นคุณค่า หรือลูกน้อง

2. อำนาจในการบังคับ คือ อำนาจที่มีฐานมาจากความสามารถในการให้โทษ และการข่มขู่ เช่น นายจ้างมีศักยภาพที่จะไล่ลูกจ้างออก หัวหน้างานมีสิทธิที่จะตักเตือนลูกน้อง ผู้ก่อการร้ายมีอำนาจมาจากการข่มขู่ว่าจะโจมตี

3. อำนาจที่ชอบธรรม หมายถึง อำนาจมีฐานมาจากการยอมรับร่วมกันของ สังคม โดยสังคมจะเป็นผู้กำหนดว่าใครคือผู้ที่สมควรจะมีอำนาจและสังคมต้องยอมทำตาม เช่น หน่วยรักษาความปลอดภัยในสนามบินมีอำนาจชอบธรรมในการสั่งให้ผู้โดยสารถอด รองเท้า อาจารย์มีอำนาจในการไม่อนุญาตให้นักศึกษาที่มาสายเข้าชั้นเรียน เป็นต้น อำนาจที่ ชอบธรรมมักเป็นการยอมรับจากภายใน เป็นไปโดยสมัครใจมากกว่าที่จะเกิดจากความกลัวที่จะ ถูกทำโทษหรือความอยากได้รางวัล โดยทั่วไปอำนาจที่ชอบธรรมยึดโยงอยู่กับ ความเป็นธรรมชาติ ความยุติธรรม และความถูกต้อง

4. อำนาจที่มาจาก การอ้างอิง หมายถึง อำนาจที่มาจาก การเป็นที่ชื่นชอบและ เคารพของคนในกลุ่ม ผู้มีอำนาจจากการอ้างอิงมักเป็นผู้ที่เป็นศูนย์กลางของกลุ่ม มีความสัมพันธ์ อันดีกับสมาชิกในกลุ่ม อำนาจลักษณะนี้สอดคล้องกับมโนทัศน์ว่าด้วยบารมีหรือเสน่ห์ส่วนบุคคล (charisma)

5. อำนาจที่มีจากความชำนาญ หมายถึง อำนาจที่เกิดจากการมีความรู้ ความชำนาญ หรือความสามารถพิเศษในบางเรื่องที่ผู้อื่นไม่มี เช่น แพทย์และพยาบาลมีอำนาจ มากกว่าคนอื่นไข้ นักเศรษฐศาสตร์มักมีอำนาจมากกว่า “นัก” อื่น ๆ ในการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจ

6. อำนาจที่มาจากข้อมูลข่าวสาร หมายถึง อำนาจที่มีฐานมาจากการมีศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร การใช้เหตุผลในการสร้างข้อโต้แย้ง และการโน้มน้าวผู้อื่น อำนาจที่มาจากข้อมูลข่าวสารต่างจากอำนาจที่มาจากความชำนาญตรงที่ว่า อาจไม่ต้องการความสามารถหรือความชำนาญใด ๆ เลย อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญก็ได้ เช่น การกุมความลับของบุคคลอื่น เป็นต้น

จากแนวคิดเรื่องอำนาจข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดฐานอำนาจของ French และ Raven มาเป็นกรอบทฤษฎีในการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ เนื่องจากมีความเหมาะสมและเกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์ที่เห็นภาพได้อย่างชัดเจน

แนวคิดเรื่องกลวิธีทางภาษา

กลวิธีทางภาษา (linguistic strategies) หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารให้ตรงตามเจตนาของผู้ส่งสาร และเป็นหนึ่งในกลวิธีของการผลิตตัวบท กลวิธีทางภาษาปรากฏอยู่ทั่วไปในข้อความเนื่องจากตัวบทแต่ละตัวบทผ่านการเลือกใช้ภาษาที่แฝงวัตถุประสงค์หรือมีเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสารสื่อไปยังผู้รับสารท่ามกลางกิจกรรมการสื่อสารบางประการ ตัวบทหรือข้อความประเภทต่าง ๆ ก็มักจะเจือปนด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไปด้วยนอกเหนือจากรูปแบบหรือแบบแผนของข้อความตามประเภทแล้วยังต้องมีระบบของการเลือกใช้คำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้วย (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2557, หน้า 138) ซึ่งสามารถจำแนกกลวิธีทางภาษา 4 ประเด็น ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ กลวิธีการขยายความ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม และกลวิธีทางวาทศิลป์

1. กลวิธีทางศัพท์

ฟานดีค (Van Dijk, 1997) และมาร์ตินและโรส (Martin and Rose, 2001) ได้ศึกษาการเลือกใช้คำศัพท์ในข้อความและวาทกรรม พบว่าผู้เขียนมีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อแทนความคิดและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหลายวิธีด้วยกันกลวิธีด้านการใช้คำศัพท์ที่พบเห็นได้บ่อยครั้งในการวิเคราะห์ข้อความมีดังนี้

1.1 การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (name and naming) การเรียกชื่อเป็นกลวิธี การใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันที่จริงก็มีลักษณะเดียวกันกับวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้คำศัพท์อ้างถึงหรือกล่าวถึงบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสิ่งใด สิ่งหนึ่ง หากจะเรียกว่ากลวิธีการอ้างถึง (referencing) ก็ไม่ต่างกันมากนัก เพียงแต่การเรียกชื่อจะเกี่ยวข้องกับวิถีปฏิบัติทางสังคมเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในขณะที่การอ้างถึงเป็นมุมมอง

ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา หรือจะกล่าวให้เฉพาะมากขึ้นก็คือ เป็นมุมมองด้านการเชื่อมโยงความ ที่เน้นด้านภาษามากกว่าที่จะเน้นไปที่วิถีปฏิบัติทางสังคม

การเรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิด เกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดีและมักจะเกี่ยวพันกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมเราทุกคน ต่างมีชื่อและได้รับการตั้งชื่อตั้งแต่แรก และเราก็ใช้ชื่อเช่นนั้น ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใคร และคนอื่น ก็แยกเราจากคนอื่นได้ เมื่อเราจะเปลี่ยนชื่อ ซึ่งคนในสังคมไทยปัจจุบันก็นิยมที่จะเปลี่ยนชื่อกัน เมื่อเปลี่ยนชื่อก็เป็นการตั้งชื่อใหม่เช่นกัน ซึ่งแฝงไปด้วยความเชื่อ ความคิดบางอย่างในการตั้งชื่อ นั้นด้วย

1.2 การเรียกขาน (system of address) ในการระบุตัวบุคคลนั้น นอกจากชื่อและการเรียกชื่อแล้ว การเรียกขานก็เป็นกลวิธีหนึ่งที่คนเราใช้เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน คำเรียกขาน (address term) เป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลเมื่อต้องการปฏิสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการสื่อสารแบบต่อหน้า (face-to-face interaction) หากชื่อและการเรียกชื่อใช้ในข้อความ ประเภทการเขียน และมักเป็นการอ้างถึงด้วยการเป็นคำสรรพนามบอกบุรุษ คำเรียกขานก็เป็น คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เป็นผู้ฟังหรือผู้ที่เรากำลังพูดด้วย

1.3 การอ้างถึง (referencing) การอ้างถึงเป็นหนึ่งในกลไกการเชื่อมโยงใน ข้อความบางส่วนของ การอ้างถึงก็อาจเป็นชื่อของบุคคลก็ได้ แต่ที่ต้องแยกนำมาเป็นหนึ่งในหัวข้อ เนื่องจาก การอ้างถึงบางครั้งก็ได้เป็นชื่อ หากเป็นการใช้คำสรรพนาม (pronoun) ซึ่งโดยมาก มักเป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 รวมไปถึงคำบ่งชี้ต่าง ๆ เช่น นี้ นั้น โน่น นั่น ถ้าในภาษาอังกฤษก็อาจ รวมไปถึงคำบอกกำหนด เช่น this those คำนำหน้านาม (article) a an the ซึ่งคำเหล่านี้แสดง มุมมองของผู้พูดที่ต่อสิ่งที่กล่าวถึงไม่เหมือนกัน ขณะเดียวกันการอ้างถึงอาจจะมีใช้เป็นคน บุคคล ก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่ของ สิ่งไม่มีชีวิตต่าง ๆ แต่ที่สำคัญก็คือ การอ้างถึงเป็นการแสดงมุมมองของผู้พูด ที่มีต่อสิ่งหรือบุคคลที่กำลังพูดถึง เช่น ในภาษาอังกฤษ การที่ผู้พูดกล่าวว่า “a car” กับ “the car” ย่อมแสดงมุมมองของการเน้นหรือการบ่งชี้ที่ไม่เหมือนกัน การอ้างถึงอาจจะประกอบไปด้วย คำคำเดียว หรืออาจจะเป็นวลี ประโยคก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและมุมมองที่ผู้พูดมีต่อ สิ่งที่กำลังพูดถึง

1.4 การใช้คำกริยา (verb forms) การวิเคราะห์การปรากฏของคำกริยาในประโยค ที่ไม่เพียงพิจารณาที่รูปคำกริยาเท่านั้น แต่จะต้องหมายรวมถึงคำที่สัมพันธ์กับกริยาด้วย เช่น คำนาม คำขยาย เพราะมีส่วนในการสื่อความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์และสิ่งที่ต้องการ กล่าวถึง หรือหากจะขยายความไปอีกก็คือ เป็นเรื่องโครงสร้างในประโยคนั้นเอง เนื่องจากการปรากฏของคำกริยาในประโยค เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างของประโยค เช่น ประโยค

กรรมวาจก (passive voice) ก็จะมีการเรียงลำดับคำกริยาต่างจากประโยคกรตุการณ (active voice) ในภาษาที่มีวิภัติปัจจัย หรือภาษาที่มีการเติมหน่วยคำ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปหน่วยคำกริยาในประโยคเพื่อแสดงกาล (tense) แสดงความสัมพันธ์กับคำนามเพื่อป้องกัน เพศ การกของคำนาม เป็นต้น แต่ในภาษาคำโดด ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ เช่น ในภาษาไทย การลำดับของคำกริยาและการปรากฏร่วมของคำอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กริยาเป็นเรื่องสำคัญ

ตามความคิดของฮัลลiday (Halliday, 2004) การปรากฏของคำกริยาในข้อความนั้น อาจบ่งบอกสภาพ สถานการณ์ การกระทำ การเกิดขึ้นของเหตุการณ์ รวมไปถึงความคิดนึกทัศนคติมุมมองของบุคคลได้ เพราะคำกริยาเป็นคำที่สื่อแทนประสบการณ์และความคิด (ideational or experiential representation) ของบุคคลที่มีต่อสิ่งหรือเรื่องทีกล่าวถึงคำกริยาที่ใช้จึงอาจเป็นคำที่แสดงสภาพ (being) เช่น สภาพทางสังคม ลักษณะรูปร่างหน้าตา คำกริยาที่แสดงความรู้สึกอาจเป็นความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกที่ไม่ดี หรือความรู้สึกกลาง ๆ คำกริยาที่แสดงการกระทำหรือแสดงกิจกรรมของบุคคล เช่น กิน เดิน คำกริยาที่แสดงทัศนคติหรือความคิดเห็น เช่น เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เป็นต้น

2. กลวิธีการขยายความ (Modification)

เป็นการใช้ถ้อยคำที่เป็นส่วนขยาย อาจเป็นคำ วลี หรือ อนุพากย์ก็ได้ ถ้าเป็นส่วนขยายนามก็เป็นคำคุณศัพท์ (adjective) หรืออนุพากย์ขยายนาม ถ้าเป็นส่วนขยายกริยาก็เป็นคำวิเศษณ์ (adverb) หรืออนุพากย์วิเศษณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อเน้นส่วนที่ต้องการขยายให้มีความหมายเด่นชัด เกิดภาพหรือความคิดบางอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนขยายนี้เป็นกลวิธีสำคัญที่ทำให้เกิดส่วนที่เด่นชัด (foreground) และส่วนที่เป็นพื้นหลัง (back-ground) ให้กับสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง หากต้องการให้สิ่งที่ต้องการกล่าวถึงเด่นชัดขึ้น ก็อาจใช้ส่วนขยายนี้ทำให้เด่น ซึ่งความเด่นนั้นอาจเป็นความหมายทางที่ดี (positive meaning) หรือความหมายทางลบ (negative meaning) ก็ได้ ส่วนพื้นหลังก็มักจะเป็นส่วนประกอบที่ช่วยสนับสนุนการปรากฏตัวของสิ่งที่ต้องการเน้นก็ได้ เช่น อาจเป็นถ้อยคำที่แสดงสถานที่ บรรยากาศ เวลา เป็นต้น

3. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse-Pragmatic Strategies)

3.1 การใช้มูลบท (presuppositions) การใช้มูลบทเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว หรือมีความคิดและเจตนาบางอย่างที่แฝงอยู่ในข้อความในดับทแฟร์เคลาส์ (Fairclough, 2003) มองว่า มูลบทเกี่ยวข้องกับวาทกรรมในแง่ที่โยงไปกับความรู้ทางสังคม วัฒนธรรมที่ผู้พูดผู้ฟังมีอยู่ร่วมกันและยังเกี่ยวพันกับเรื่องของอำนาจและอุดมการณ์อีกด้วย

โดยแบ่งมูลบทออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ มูลบทที่บอกถึงสิ่งที่มีอยู่ มูลบทที่บอกอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และมูลบทที่บอกการที่ค่าในสิ่งที่ตีที่พึงปรารถนา มูลบททั้งสามประเภทอาจมีรูปภาพที่สื่อให้เกิดการตีความได้ชัดเจน หรือที่เรียกว่า ตัวบ่งชี้มูลบท (presupposition triggers) (Levinson, 1983)

3.2 การปฏิเสธ (negation) เป็นการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือแย้งกับความคิด เหตุการณ์หรือข้อมูลที่มีมาก่อนหน้า แฟร์เคลาฟตั้งข้อสังเกตว่าข้อความที่มีการแย้งหรือการปฏิเสธ มักจะสื่อให้เข้าใจได้ว่ามีอะไรบางอย่างเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว และผู้เขียนหรือผู้ผลิตตัวบทนั้นต้องการนำเสนอความคิดที่ตอบโต้หรือแย้งสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งก็คือการแย้งกับสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้าก็เท่ากับการแย้งกับมูลบทหรือความคิดที่มีอยู่เดิมนั่นเอง

3.3 การกลบเกลื่อน (hedging) เป็นการใช้รูปภาพเพื่อแสดงระยะห่างของผู้เขียนที่ไม่ต้องการจะนำตัวเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตัวบทหรือของความคิดที่แฝงอยู่หรือสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้า ผลักตัวเองออกไปและทำเหมือนกับว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่มาจากที่อื่นหรือเป็นตัวบทนอก (external) ที่มีใช้เป็นข้อมูลหรือตัวบทของผู้นำเสนอเอง กลวิธีการกลบเกลื่อนนี้อาจสังเกตได้จากการใช้คำช่วยกริยาบางคำที่แสดงความคลุมเครือ แสดงความไม่แน่ใจ เช่น การใช้คำช่วยกริยาบางคำ บางที่ อาจจะ น่าจะ คงจะ หรือคำขยายนามที่ไม่เฉพาะเจาะจง บาง บ้าง หนึ่ง หรือการใช้คำอ้างถึงที่ไม่เจาะจง เช่น บางราย บางท่าน ท่านหนึ่ง

ผู้เขียนหรือผู้ส่งสารเลือกใช้คำศัพท์ที่แสดงความคลุมเครือหรือสร้างความไม่ชัดเจนเหล่านี้ เพื่อสื่อความหมายในข้อความบางข้อความที่ไม่ต้องการเน้นหรือระบุความคิดของตน ทั้งนี้อาจเป็นการแสดงความคาดหวังในบางสิ่งบางอย่างแต่ไม่ต้องการบอก ที่สำคัญ คือ ไม่ ให้ชัด ทั้งนี้ต้องการผูกมัดกับสิ่งที่ตนนำเสนอที่มากเกินไป อาจเป็นเพราะเป็นสิ่งที่ตนยังไม่แน่ใจ หรือยังไม่มีข้อมูลสนับสนุนเพียงพอ

3.4 การใช้วัจนกรรม (speech acts) เป็นถ้อยคำที่บ่งเจตนา กล่าวคือ ถ้อยคำที่คนเราใช้สื่อสารกันนั้นมักจะต้องมีเจตนาบางอย่างอยู่ด้วย เช่น ขอร้อง เชิญชวน เตือน สิ่งซึ่งสามารถตีความถ้อยคำที่สื่อสารออกมาเหล่านั้น และทำให้ทราบเจตนาของผู้ส่งสารได้ว่าต้องการบ่งบอกการกระทำอะไร การใช้วัจนกรรม เป็นการใช้ภาษาที่แสดงเจตนาบางอย่างที่ผู้เขียน ผู้พูดแสดงการปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อผู้อ่าน ผู้ฟังเพื่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้รูปภาพที่แสดงเจตนาที่จัดเป็นมโนทัศน์สำคัญของวัจนปฏิบัติศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อความก็นำมโนทัศน์เช่นนี้มาใช้ในการวิเคราะห์ กลวิธีทางภาษาเพื่อตีความเจตนาผู้ใช้ภาษาที่ปรากฏในถ้อยคำในข้อความเช่นกัน

3.5 การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor) เป็นการใช้ความเปรียบ ซึ่งกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่คุณเขียนใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพบางอย่างและเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อความหมายไปยังผู้อ่านในลักษณะที่พรรณนาให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการกล่าวถึงด้วยการเปรียบเทียบและทำให้การสื่อแทนความคิดของผู้เขียนมีสีสันมากขึ้นในการวิเคราะห์ข้อความอาจพบการใช้อุปมาอุปไมยใน 2 ลักษณะได้แก่ การใช้อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ และการใช้อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์

อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ (figurative metaphor) เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงการเปรียบเทียบในลักษณะที่นำเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่าแต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันหรือคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบกัน ลักษณะการเปรียบเทียบโดยใช้คำเชื่อม “เป็น” ซึ่งอาจรวมไปถึงการใช้ความเปรียบแบบอุปมาที่เป็นการใช้เปรียบเทียบเหมือนด้วย เช่น เธอสวยเหมือนดอกไม้ พ่อแม่เป็นดังพระพรหมของลูก

อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ (Conceptual metaphor) ต่างจากอุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ตรงที่อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์มีได้มุ่งเน้นไปที่การเปรียบเทียบ หรือมีได้ตั้งใจเปรียบเทียบ แต่เป็นการใช้ภาษาของคนในสังคมหนึ่งโดยไม่รู้ตัว ได้อาศัยการสื่อสิ่งหนึ่งด้วยการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของอีกความคิดหนึ่งมาสื่อหรืออธิบายถึงสิ่งนั้น โดยที่ถ้อยคำเหล่านั้นสื่อให้เห็นว่ามีคุณสมบัติหรือความคิดบางอย่างร่วมกัน ทำให้เกิดมโนทัศน์ว่าทั้งสองสิ่งนั้นมีลักษณะอย่างเดียวกัน เช่น สื่อว่าเอดส์โดยใช้ถ้อยคำที่แสดงคุณสมบัติของศัตรูทำให้เกิดเป็นมโนทัศน์ว่าเอดส์คือศัตรู เพราะมีคุณลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกัน จากตัวอย่างข้อความที่เป็นคำขวัญเกี่ยวกับเอดส์ สังเกตได้จากการที่มีการใช้คำศัพท์บางอย่างหรือการใช้คำกริยาชุดเดียวกันกับศัตรูหรือการกำจัดศัตรู เช่น อันตราย บุกรุก คุกคามความปลอดภัย ทำให้ไม่สงบสุข

3.6 การประชดประชัน (irony) การประชดประชัน หรือในบางตำราที่เรียกว่าเป็นการย่นแย้ง เป็นกลวิธีการใช้ภาษาประเภทหนึ่งที่ต้องการนำเสนอข้อมูลโดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่งให้มีความหมายไปอีกทางหนึ่งหรือในทางตรงกันข้าม โดยส่วนใหญ่เพื่อต้องการตอบโต้หรือวิพากษ์วิจารณ์กับสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วผู้เขียนต้องการสื่อความหมายในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งไม่เป็นไปตามความหมายที่ปรากฏตามรูปภาษา เช่น ดีเหลือเกินนะ ทำแบบนี้ ใช้คำว่า “ดี” แต่สื่อความหมายเชิงประชดประชันว่า ไม่ดี กล่าวคือ สิ่งที่ทำนั้นไม่ใช่เรื่องดีนัก ตัวบทที่มีลักษณะเช่นนี้มักจะเป็นตัวบทที่สะท้อนบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้เขียนได้ตีความหมายสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความคิดความเชื่อและค่านิยมบางอย่างแล้วจึงสื่อความคิดของตนออกมาผ่านตัวบทซึ่งเป็นปฏิกิริยาสะท้อนต่อความคิดหรือตัวบทที่มีอยู่ก่อนนั้น

3.7 การใช้เรื่องเล่า (narrative) การใช้เรื่องเล่าเป็นการใช้กลวิธีทางภาษารูปแบบหนึ่งที่มีการนำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นการบอกเล่าแบบเรียงตามลำดับเวลา ผู้เขียนใช้เรื่องเล่าเพื่อแสดงรายละเอียดของเหตุการณ์ว่าใครเป็นผู้กระทำ กระทำอะไร มีอะไรเกิดขึ้น ที่ไหนและเมื่อไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ดังนั้นจึงมักพบหน่วยเชื่อมโยงบอกเวลาและแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ตามลำดับก่อนหลัง เช่น เมื่อก่อน ก่อนหน้านี้ หลังจากนั้น ต่อมา จนกระทั่ง เป็นต้น อยู่ในตัวบทนั้น การใช้เรื่องเล่าในข้อความเพื่อบรรยายเรื่องราวและรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจมีลักษณะเป็นการบรรยายโดยอ้อม คือเล่าเหตุการณ์ตามลำดับแบบความเรียงต่อเนื่องกันไป หรือเป็นการบรรยายโดยอ้อม คือเล่าเหตุการณ์ตามลำดับต่อเนื่องแบบที่ระบุผู้พูดและใช้การแสดงคำพูดแบบตรง (direct speech) โดยมีคำพูดของผู้พูดดังกล่าวอยู่ในเครื่องหมายคำพูด ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เรื่องเล่ามีลักษณะเป็นบทสนทนาที่ผู้เขียนเปิดโอกาสให้ผู้ที่พูดอยู่ในเรื่องเล่าสนทนากับผู้อ่านโดยตรง และผู้อ่านก็ทำหน้าที่เป็นผู้ฟังในสิ่งที่ผู้พูดในเรื่องเล่าถ่ายทอดออกมาโดยมีผู้เขียนเป็นสื่อกลาง นอกจากนี้ ลักษณะที่สังเกตได้อีกประการหนึ่งก็คือ ผู้เขียนอาจมีการระบุว่าเรื่องที่ตนกำลังจะนำเสนอเป็นเรื่องเล่า ซึ่งพบได้จากการใช้คำว่า เล่าเรื่อง ตอนต้นของข้อความก็ได้ ในคำปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองนิยมใช้เรื่องเล่าเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟัง

3.8 การใช้สหบท (intertextuality) เป็นลักษณะของตัวบทที่สื่อให้รู้ว่ามีความคิดอื่นหรือตัวบทอื่นที่มีอยู่ก่อนแล้วปรากฏอยู่ด้วย ข้อความ (หรือตัวบท) ปัจจุบัน (หมายถึงตัวบทหรือข้อความที่กำลังวิเคราะห์) ได้มีความสัมพันธ์ในเชิงตอบสนอง ตอบโต้ หรือปฏิสัมพันธ์กับตัวบทหรือวาทกรรมที่มีอยู่ก่อนแล้ว เหล่านี้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือหลายลักษณะในตัวบทเดียวกันแนวคิดเรื่องสหบทนับว่าเป็นมโนทัศน์สำคัญมโนทัศน์หนึ่งที่กำลังเป็นที่สนใจในการวิเคราะห์ข้อความ และเป็นมโนทัศน์หลักในการใช้วิเคราะห์ข้อความเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) ด้วย

การที่นำกลวิธีด้านสหบทมากล่าวรวมไว้ในกลวิธีทางภาษาในระดับของกลวิธีทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรมนี้ เนื่องจากเห็นว่าสหบทนั้นมีได้ 2 ระดับ ระดับแรกเป็นสหบทเชิงมิติภาษาหรือที่แฟร์คลอส (Fairclough, 1992) เรียกสหบทปรากฏรูป (manifestation intertextuality) ส่วนระดับที่สอง เป็นสหบทเชิงมิติสังคม ที่เรียกว่า สหบทแบบแฝง (constitute intertextuality) หรือถ้าจะกล่าวในมุมมองของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ก็จะเรียกว่า สหวัตกรรม (interdiscursivity) ดังนั้น การวิเคราะห์สหบทในระดับแรกจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากภาษาที่ปรากฏในตัวบท เพื่อตีความไปสู่สหบทระดับที่สองหรือสหวัตกรรมได้

การวิเคราะห์สหบทเพื่อที่จะทราบว่าตัวบทนั้นมีการใช้สหบทรูปแบบใด สามารถวิเคราะห์ได้จากการวิเคราะห์ตัวบทนั้น บางครั้งอาจมีรูปภาพแสดงขอบเขตของความคิดหรือตัวบทอื่นแทรกอยู่อย่างชัดเจน การใช้อ้างอิงคำพูดของผู้อื่นแบบที่มีเครื่องหมายคำพูดหรืออัญประกาศ (quotation marks) ที่เรียกว่า ถ้อยคำแบบรายงานตรง (direct speech) โดยอาจมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลตัวบทที่มีอยู่ก่อนแล้วอย่างชัดเจน นั่นก็คือ อะไรที่ direct speech ก็มักจะหมายถึงเป็นคำพูดของผู้อื่น

บางครั้งก็อาจเป็นการใช้คำพูดอ้างอิงแบบรายงานอ้อม (indirect speech) ซึ่งอาจจะมีการอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของคำพูด หรือไม่มีก็ได้ แต่เป็นการสรุปผลความคิดของตัวบทอื่นมาเรียบเรียงอยู่ในตัวบทปัจจุบัน บางตัวบทก็อาจมีลักษณะปนกันระหว่างการรายงานแบบตรง และรายงานแบบอ้อม

4. กลวิธีทางวาทศิลป์ (Rhetorical Strategies)

กลวิธีทางวาทศิลป์เป็นการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะในการสื่อสารหรือสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องหรือสิ่งที่ต้องการนำเสนอ ศิลปะในการใช้ภาษานี้หมายถึงการใช้คุณสมบัติด้านเสียงและความหมายของคำที่มีอยู่ในภาษานำมาสื่อสารเพื่อสื่อความหมายที่ลึกซึ้ง โดยอาจจะมีการใช้สัมผัสเสียงหรือสัมผัสคำหรือไม่มีก็ได้ แต่มักจะมีจังหวะหรือทำนองอยู่ในข้อความ ลักษณะทางวาทศิลป์เช่นนี้เป็นลักษณะเฉพาะในภาษาไทยที่สามารถนำคำที่มีความหมายต่าง ๆ กันมาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางเสียงที่คล้ายกัน หรือการใช้คำซ้ำ ๆ กันปรากฏร่วมกันในตัวบท

4.1 การใช้คำขวัญ คำขวัญ (Slogans) เป็นประเภทการสื่อสารด้วยภาษา (speech performance) ประเภทหนึ่งประกอบไปด้วยถ้อยคำที่นำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกันเป็นข้อความเฉพาะเพื่อสื่อความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง คำขวัญมักจะเป็นข้อความที่มีขนาดสั้น อาจจะมีสัมผัสหรือไม่มีก็ได้ แต่งขึ้นมาเพื่อชักจูงให้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

4.2 การใช้บทประพันธ์ บทประพันธ์เป็นศิลปะการประพันธ์ประเภทหนึ่งในภาษาไทยที่ต้องอาศัยคุณสมบัติทางเสียงและคำในภาษามาเรียงร้อยให้มีสัมผัส จังหวะและทำนองเกิดขึ้นในตัวบทอย่างมีกฎเกณฑ์ หรือที่เรียกว่า ฉันทลักษณ์ในข้อความสาธารณะ พบว่า ผู้เขียนมีการใช้บทประพันธ์ร้อยกรอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมัย วรรณอุตร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พระลักพระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว): การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ลาวและนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาของประกอบทางวรรณกรรม และการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลาม 2) เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพแทน เกี่ยวกับอัตลักษณ์ลาวผ่านวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลาม และ 3) เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพแทนเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงผ่านวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลาม โดยใช้แนวคิดหลักคือแนวคิด เรื่องการนำเสนอภาพแทน (Representation) แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) และแนวคิดเรื่องนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามมีขนบวรรณกรรมที่ทำให้ทราบว่าเป็นวรรณกรรมที่เกิดจาก “รสนิยมทางวรรณศิลป์” ของลาวโดยแท้ แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลมาจากรามายณะหรือนิทานพระรามฉบับอื่นๆ แต่ทว่าผู้แต่งก็ได้พยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวรรณกรรมของลาวเอาไว้ได้อย่างน่าสนใจ องค์ประกอบของวรรณกรรม การดำเนินเรื่อง มีลักษณะที่คล้ายกันกับองค์ประกอบของอรรถกถาชาดก และมีการเพิ่มองค์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาในตอนท้าย โคร่งเรื่องมีลักษณะเป็นแนวนิทานคติธรรม ตัวละครทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้ายนั้น จะมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามแบบคู่ตรงกันข้าม เป็นส่วนมาก ฉาก/สถานที่ ได้นำเสนอให้เห็นถึงฉากธรรมชาตที่ที่เกิดขึ้นเองและเกิดจากการสร้างขึ้นของมนุษย์ ฉากที่เป็นชีวิตของตัวละครและวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม ในด้านวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์กล่าวคือ ภาษา วรรณศิลป์ มีการสรรคำ มีการใช้คำซ้อน เพื่อเป็นการเน้นความมีการเล่นคำ และการเล่นอักษรทำให้เกิดความไพเราะด้านเสียงและมีความหมายที่ลึกซึ้งมีการใช้คำศัพท์ลาวโบราณ และมีการใช้ภาพพจน์ที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่านหรือทำให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจมากขึ้นกว่า การใช้ถ้อยคำธรรมดา

การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ความเป็นลาวนั้น พบว่า อัตลักษณ์ทางชนชั้น มีโครงสร้างชนชั้นแบบลาวโบราณในยุคอาณาจักรล้านช้าง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ พบว่า มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์ข่า และชาติพันธุ์เขมร มีการนำเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชาติพันธุ์ลาวมีเหนือชาติพันธุ์อื่น อัตลักษณ์ทางการเมือง พบว่า มีรูปแบบการเมืองการปกครองแบบอาญา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางการเมือง การปกครองที่โดดเด่นในอดีตของลาว อัตลักษณ์ทางศาสนา มีทั้งคติความเชื่อดั้งเดิม ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ ที่ผสมกลมกลืนกันอยู่ลึกซึ้ง

อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ มีทั้งความเหมือนกันและความต่างกันตามสถานะของเพศ ความเหมือนกัน เช่น ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ เป็นต้น ส่วนความแตกต่าง เช่น เพศชาย

มีความหยิ่งในศักดิ์ศรี และเพศหญิงมีการให้ความสำคัญกับการมีวิชาความรู้ และความสามัคคีในครอบครัว เป็นต้น ส่วนอัตลักษณ์ทางวรรณกรรมมีลักษณะเฉพาะที่เป็นรสนิยมทางวรรณกรรมของสังคมลาว

การนำเสนอภาพแทนนิเวศวัฒนธรรมสังคมลุ่มน้ำโขงพบว่าผู้คนในสังคมลุ่มน้ำโขงให้ความสำคัญกับเครือญาติ และมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในลุ่มน้ำโขงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ทั้งที่อยู่เหนือโลกบนโลก และใต้โลก

โดยสรุปวรรณกรรมเรื่องพระลักพระรามหรือพระลามชาดกฉบับลาวนี้ เป็นวรรณกรรมตามรสนิยมของท้องถิ่นลาวหรือวรรณกรรมลุ่มน้ำโขงโดยแท้ มีการนำเสนอให้เห็นภาพแทนที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นลาวที่ประกอบสร้างขึ้นผ่านวรรณกรรม และเข้าใจพฤติกรรมของคนในสังคมลุ่มน้ำโขงที่มีความสัมพันธ์ต่อธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งเหนือธรรมชาติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังคงมีบทบาทในพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงอยู่จนถึงปัจจุบัน

นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่าง พ.ศ. 2547-2556 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่าง พ.ศ. 2547-2556 โดยใช้กรอบแนวคิดสังคมเสี่ยงภัยและการขบคิดทบทวนการเป็นสมัยใหม่ เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอภาพแทนความตายและความหมายของความตายที่ปรากฏในเรื่องสั้นซึ่งสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมไทยร่วมสมัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นได้แสดงให้เห็นถึงภาพของสังคมไทยในช่วงปี พ.ศ. 2547-2556 ที่กำลังปรากฏลักษณะของสังคมสมัยใหม่ช่วงปลาย และเกิดความเสี่ยงที่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าและวิถีชีวิตสมัยใหม่นักเขียนได้แสดงการขบคิดทบทวนต่อสภาวะดังกล่าวและนำเสนอผ่านภาพแทนการตายที่ปรากฏในเรื่องสั้นซึ่งจะสัมพันธ์กับ 3 ประเด็น คือ ทุนนิยมกับสังคมเมือง ความตายกับอหังการของมนุษย์เหนือธรรมชาติ และความตายกับการเมือง

การนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นในมิติของทุนนิยมและสังคมเมืองได้แสดงให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมบริโภค และการกลายเป็นปัจเจกบุคคลเป็นกระบวนการสำคัญในการขบคิดทบทวนการดำรงอยู่ในสังคมทุนนิยมและบริโภคนิยมปัจเจกบุคคลโดยเฉพาะผู้ชายในฐานะผู้นำครอบครัวเริ่มตระหนักถึงการดำรงชีวิตตามอุดมการณ์ชีวิตแบบทุนนิยมที่ไม่ได้นำพาชีวิตไปสู่ความผาสุก แต่กลับกักขังให้ขาดอิสระภาพ ในส่วนของสังคมเมือง การนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นถูกผลิตซ้ำเพื่อซ้ำเน้นให้เห็นความเสี่ยง

อันเกิดจากวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่ผู้คนห่างเหินกัน การเกิดครอบครัวเดี่ยวที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงภายในครอบครัว ความอยู่ดีกินดีที่แผ่รื้นด้วยภัยด้านสุขภาพะ ภาพแทนความตายจำนวนมากที่ถูกผลิตนี้นำไปสู่การตระหนักถึงการไร้ความหมายของชีวิต

อหังการของมนุษย์เหนือธรรมชาติถูกทดสอบด้วยหายนะอย่างรุนแรง ดังกรณีความตายจากสึนามิในปี 2547 หายนะดังกล่าวได้พิสูจน์แล้วว่า การที่มนุษย์รุกร้าธรรมชาติด้วยวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าจะนำพาหายนะอย่างไร้หลวมมาสู่มนุษย์ นักเขียนได้แสดงให้เห็นถึงการขบคิดทบทวนต่อความรู้วิทยาการ ระบบเหตุผล ตลอดจนศาสนาที่เป็นหนึ่งในระบบจำแนกแยกแยะมนุษย์ให้แตกต่างกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ได้มุ่งพัฒนาตนเองให้ห่างไกลจากธรรมชาติ และไม่ได้ทำความเข้าใจธรรมชาติอย่างแท้จริง การนำเสนอภาพแทนการตายจากเรื่องสึนามิ ทำให้ตระหนักว่ามนุษย์คือส่วนหนึ่งของธรรมชาติและมีแต่มนุษย์ผู้เข้มแข็งเท่านั้นที่จะพาดตนเองและเพื่อนมนุษย์ผ่านพ้นวิกฤตไปได้

ในมิติของการเมือง พบว่า การเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นร่วมสมัยไม่ได้จำกัดเฉพาะการเมืองระดับมหภาค แต่เป็นการเมืองระดับย่อยที่ปัจเจกบุคคลมีบทบาทมากขึ้น ความตายที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรุนแรงในเหตุการณ์เมษายน-พฤษภาคม 2553 หรือปัญหาสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ ล้วนแสดงถึงความล้มเหลวของรัฐในการคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน อันนำไปสู่การขบคิดทบทวนต่อบทบาทของรัฐและความท้าทายต่อรัฐสมัยใหม่

นริศรา วัฒนชัยศรีสกุล (2559) ได้ศึกษา “ภาพแทนความรักของวัยรุ่นในสังคมไทย จากรายการ คลับฟรายเดย์: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่วัยรุ่นใช้ในการถ่ายทอดเรื่องความรักและศึกษาภาพแทนด้านความรักของวัยรุ่นที่สะท้อนจากรายการคลับฟรายเดย์ ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะมาจากรายการคลับฟรายเดย์

จากการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่วัยรุ่นใช้ในการถ่ายทอดเรื่องความรัก พบกลวิธีทางภาษาที่สำคัญ 2 กลวิธีหลัก คือ กลวิธีทางศัพท์ และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม กลวิธีทางศัพท์สามารถแบ่งย่อยได้ 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้ชุดคำกริยาต่าง ๆ และการขยายความ ส่วนกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม สามารถแบ่งย่อยได้ 4 กลวิธี ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้มูลบท การใช้วัจนกรรม และการใช้สำนวน กลวิธีทางภาษาดังกล่าว สามารถสะท้อนภาพแทนความรักของวัยรุ่นในสังคมไทยได้ 6 ภาพแทน ได้แก่ ความรักเป็นสิ่งที่ไม่สวยงาม ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกกระทำ การยอมรับการรักเพศเดียวกัน ความอยากรู้ อยากลองเรื่องเพศ การทำให้ตนเองได้รับการยอมรับ และจิตใจไม่หนักแน่นในความรัก กล่าวคือ

เมื่อวัยรุ่นประสบปัญหาความรักจึงมองว่าความรักเป็นสิ่งที่ไม่สวยงาม ผู้หญิงมักเป็นฝ่ายถูกกระทำ เนื่องจากเพศชายคิดว่าตนเองมีอำนาจที่เหนือกว่า นอกจากนี้วัยรุ่นชอบมารับการรักเพศเดียวกันได้มากขึ้น เพราะมองว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้เป็นปัญหาสังคม วัยรุ่นมีความอยากรู้อยากลองเรื่องเพศที่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา วัยรุ่นต้องการได้รับการยอมรับจากคนรักและสังคม และเป็นวัยที่ยังมีจิตใจที่ไม่หนักแน่นในความรัก ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล จะเห็นได้ว่าภาพแทนต่าง ๆ นั้น สะท้อนออกมาจากการใช้ภาษาของวัยรุ่น

ดังนั้น กลวิธีทางภาษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ทำให้เห็นความคิดและความเชื่อที่สะท้อนภาพแทนความรักของวัยรุ่น นอกจากนี้ยังแสดงถึงหน้าที่ของสื่อในการผลิตซ้ำเพื่อเน้นย้ำว่าเมื่อวัยรุ่นมีปัญหาคือความรักการคลั่งไคล้จะเป็นรายการหนึ่งที่วัยรุ่นต้องนึกถึง

ทงศ์ จันทะมาตย์ (2560) ภาพแทนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับพลวัตของสำนักเชิงนิเวศในนวนิยายไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-2556 มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพแทนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับพลวัตของสำนักเชิงนิเวศในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2475-2556 โดยศึกษาจากนวนิยายไทยจำนวน 58 เรื่อง กรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา คือ ทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศ และใช้กรอบแนวคิดรอง คือ แนวคิดเรื่องภาพแทน แนวคิดเรื่องความเป็นอื่นและแนวคิดเรื่องวาทกรรม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้นำเสนอให้เห็นภาพแทนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย ได้แก่ ธรรมชาติคือที่พึ่งของมนุษย์ ธรรมชาติคือความเป็นอื่น ธรรมชาติคือบุรุษเพศ ธรรมชาติคือแหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ความป่าเถื่อน ธรรมชาติ คือ ชีวิต ธรรมชาติ คือ วิถีชีวิต ธรรมชาติ คือ สิ่งที่ต้องรักษาธรรมชาติ คือ แหล่งพึ่งพิงของคนชายขอบ ธรรมชาติ คือ ที่พึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ ธรรมชาติและระบบนิเวศ คือ เหยื่อของทุนนิยม ธรรมชาติและระบบนิเวศ คือ สิ่งที่ฟื้นฟูได้ ธรรมชาติ คือ อัตลักษณ์และพลังของชุมชน และธรรมชาติ คือ สิ่งที่ต้องรักษาและฟื้นฟู

เมื่อพิจารณาพลวัตของสำนักเชิงนิเวศที่นำเสนอผ่านนวนิยายไทย พบว่า นวนิยายไทยได้มีการนำเสนอให้เห็นถึงความตระหนักต่อคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ยุคแรกของนวนิยายไทย ดังที่พบว่าในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2475-2503 แม้ในช่วงเวลานี้จะยังไม่มีแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ก็เห็นว่านักเขียนได้นำเสนอสำนักแห่งการพึ่งพาธรรมชาติและการมอบน้ำมือต่อธรรมชาติ ตลอดจนนำเสนอให้ตระหนักในความสำคัญของธรรมชาติและการเรียนรู้จากธรรมชาติ จากนั้นเมื่อประเทศไทยเริ่มรับแนวคิดด้านการพัฒนาที่นำต้นทุนจากทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็ได้มีผลต่อแนวคิดเชิงนิเวศในนวนิยายไทยเช่นกัน ดังที่พบว่าในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2504-2519 นวนิยายไทยได้เริ่ม

เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากสำนึกนอบน้อมต่อธรรมชาติ มาเป็นการนำเสนอให้เห็นว่าธรรมชาติคือ ทรัพยากรที่ต้องนำมาใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ จนกระทั่งหลังจาก พ.ศ. 2520 เมื่อระบบนิเวศเริ่มเสื่อมโทรมลงไปอย่างรวดเร็ว จึงได้เห็นความพยายามของนักเขียนในการนำเสนอนวนิยายในลักษณะดังกล่าว

สุภาวดี เพชรเกตุ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560: ภาพแทนและการประกอบสร้าง มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาภาพแทนและการประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560 ผลการศึกษา พบว่า ในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560 ปรากฏภาพแทนของผู้ชายล้านนา 7 ภาพแทน ได้แก่ ผู้มีอุดมคติในความรัก คือ ผู้ชายที่รักผู้หญิงคนเดียวตลอดทั้งเรื่อง หรือผู้ชายที่ผิดหวังจากความรักครั้งแรกแล้วสมหวังในรักใหม่ นักรบ คือ ผู้ที่มีความสามารถในการทำสงครามและการสู้รบทั้งการต่อสู้ รวมทั้งมีความสามารถในการวางแผนการรบ นักรัก คือ ผู้ชายที่คบหาหรือมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายคนพร้อมกัน นักสู้ คือ ผู้ชายที่ต่อสู้โดยใช้สติปัญญาวางแผนการต่อสู้เพื่อบ้านเมืองและเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ผู้มีความรู้และเท่าทันเหตุการณ์ คือ ผู้ชายที่มีความรู้รอบตัวและความรู้เรื่องสถานการณ์บ้านเมือง อีกทั้งสามารถนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ผู้มีพลังเหนือธรรมชาติ คือ ผีและเป็นมนุษย์ที่มีพลังวิเศษดลบันดาลให้เกิดสิ่งดีหรือร้ายขึ้นได้ และผู้พ่ายแพ้ต่อสตรี คือ ผู้ชายที่มีอำนาจน้อยกว่าผู้หญิง

การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบแรกคือโครงเรื่องพบว่ามี 3 แนวเรื่อง คือ นวนิยายแนวเรื่องรัก แสดงให้เห็นภาพแทนผู้มีอุดมคติในความรัก นักรัก นักรบ และนักสู้ นวนิยายแนวเรื่องการเรียนรู้ชีวิต แสดงให้เห็นภาพแทนนักรบและนักสู้ และนวนิยายแนวเรื่องตำนานลึกลับแสดงให้เห็นภาพแทนผู้มีอุดมคติในความรักและผู้มีพลังเหนือธรรมชาติ องค์ประกอบถัดมาเหตุการณ์พบว่า มี 9 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์การปฏิเสธผู้หญิงที่ตนไม่ได้รักและการเสียสละให้คนรักมีความสุข แสดงให้เห็นภาพแทนผู้มีอุดมคติในความรัก เหตุการณ์การบังคับผู้หญิงให้เป็นภรรยาตน แสดงให้เห็นภาพแทนนักรัก เหตุการณ์การทำสงครามและการก่อกบฏแสดงให้เห็นภาพแทนนักรบและนักสู้ เหตุการณ์การใช้ไสยศาสตร์ แสดงให้เห็นภาพแทนผู้มีพลังเหนือธรรมชาติ เหตุการณ์การรักษาโรคและการสื่อสารกับชาวตะวันตก

สุพัชรินทร์ นาคคงคำ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพแทนชาวไทยภูเขาในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ปี พ.ศ. 2498–2559” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพแทนชาวไทยภูเขาในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย และกลวิธีการสร้างภาพแทนชาวไทยภูเขาในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย โดยศึกษาจากนวนิยายจำนวน 26 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่านักเขียนสร้างภาพแทนชาวไทยภูเขา

ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย 4 ภาพแทน ได้แก่ 1) ภาพแทนหญิงชาวเขา นักเขียนนำเสนอให้หญิงชาวเขา มีภาพแทนการเป็นวัตถุทางเพศความเป็นแม่บ้านแม่เรือน การเป็นผู้มีสติปัญญา และการเป็นผู้ถูกใช้แรงงาน 2) ภาพแทนชายชาวเขา นักเขียนนำเสนอให้ชายชาวเขามีภาพแทนความเป็นใหญ่ในชนเผ่า ความเป็นใหญ่ในครอบครัว และความเป็นใหญ่ในเรื่องเพศ 3) ภาพแทนเยาวชนชาวเขา นักเขียนนำเสนอให้เยาวชนชาวเขามีภาพแทนการเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา การเป็นผู้มีสติปัญญา การเป็นผู้ไร้เดียงสา และการเป็นผู้อนุรักษ์นิยม 4) ภาพรวมชาวไทยภูเขา นักเขียนนำเสนอให้ชาวไทยภูเขามีภาพแทนการเป็นผู้มีความชำนาญการแกะรอย การเป็นนักพัฒนา การเป็นคอมมิวนิสต์ และการเป็นคนชายขอบทางด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

สุพัชรินทร์ นาคคงคำ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอีโรติกของนักเขียนชายไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะนวนิยายอีโรติกในบริบทสังคมไทย และศึกษาภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอีโรติกที่เขียนโดยนักเขียนชายไทย ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายอีโรติกของไทยได้รับอิทธิพลด้านแนวคิดและกลวิธีการสร้างสรรค์มาจากตะวันตก ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมนักเขียนไทยได้รับแนวคิดและกลวิธีการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย โดยนำเสนอเรื่องเพศผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บรรยากาศ และการใช้ภาษาวิจิตร จึงทำให้นวนิยายอีโรติกของไทยมีลักษณะเฉพาะ “เป็นแบบของไทย” ซึ่งมีการนำเสนอภาพแทนสตรีไทยใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรก สตรีไทยกับชนบความเป็นหญิงไทย เป็นการสร้างภาพสตรีเป็นไปตามชนบความเป็นหญิงตามอุดมคติของชายไทย ลักษณะที่สอง สร้างภาพแทนสตรีไทยในฐานะเป็นวัตถุทางเพศเพื่อบำบัดความใคร่แก่ผู้ชาย จึงทำให้สตรีถูกลดทอนบทบาทและมีสถานภาพด้อยกว่าชายในพื้นที่ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม และลักษณะสุดท้ายสร้างภาพให้สตรีไทย มี “ความเป็นอื่น” ผ่านพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งผิดแปลกไปจากชนบของสังคมและความเป็นหญิง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การสร้างภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอีโรติกของนักเขียนชายไทย เป็นการสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่ทัดเทียมกันระหว่างชายและหญิง จึงทำให้สตรีถูกลดทอนคุณค่าลงอย่างเด่นชัด และมักจำกัดให้สตรีมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศเป็นสำคัญ

เยาวลักษณ์ กันทาปัน (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาพแทนของผู้หญิงทำงานชาวญี่ปุ่นในละครเช้า เรื่อง “โตโตะเนจัง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงทำงานชาวญี่ปุ่น ผ่านการศึกษาตัวละครหลักในละครเช้าเรื่อง “โตโตะเนจัง” จำนวน 156 ตอน ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง เอ็นเอชเค เมื่อวันที่ 4 เมษายน-1 ตุลาคม ค.ศ. 2016 จากการศึกษาพบว่า ภาพแทนที่ละครนำเสนอขึ้น ปราบกฏอยู่ 4 ภาพดังนี้ 1) ผู้หญิงทำงานภายใต้

ระบบอึเอะ โดยปกติหมายถึงผู้หญิงที่ทำงานในธุรกิจครอบครัว ซึ่งมีหน้าที่หลัก คือ ดูแลงานบ้าน แต่ในละครเข้าเรื่องนี้นักลับแตกต่าง ซึ่งพบว่าภายใต้ระบบอึเอะ ก็ยังมีพื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถเป็นใหญ่ได้ สามารถสืบทอดธุรกิจครอบครัวหรือเป็นผู้นำครอบครัวได้ 2) ผู้หญิงทำงานนอกบ้าน หมายถึง ผู้หญิงที่ทำงานในสถานที่ที่ไม่ใช่ของธุรกิจครอบครัว เป็นผู้หญิงที่ก้าวออกมาจากระบบอึเอะ ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถ แต่พบว่าผู้หญิงทำงานนอกบ้านก็ยังคงถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม 3) ผู้หญิงทำงานพิเศษ ในละครนำเสนออาชีพ “พนักงานต้อนรับแขก” ซึ่งเป็นพนักงานเสิร์ฟในคาเฟ่ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่เป็นแม่ค้าหรือผู้หญิงที่เลยช่วงเวลาที่สามารที่จะแต่งงาน พวกเขาไม่สามารถเข้าสู่ระบบการทำงานตามบริษัทได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านความรู้ ความสามารถหรือด้านครอบครัว และ 4) ผู้หญิงทำงานในพื้นที่อุดมคติ ละครเรื่องนี้นำเสนอสภาพการทำงานและสถานที่ทำงานในอุดมคติที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงทำงาน โดยบริษัท “อานาตะ โนะ คูราชิ เป็นเสมือนตัวอย่างของสถานที่ทำงานในอุดมคติของผู้หญิง ตามมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูพลเมืองรุ่นต่อไป และกฎหมายส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานของผู้หญิงรัฐบาลญี่ปุ่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยไม่พบงานที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโดยมุ่งศึกษาถึงการสร้างภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน การศึกษานี้นอกจากจะทำให้ทราบถึงการสร้างภาพแทนอำนาจแล้ว ยังทำให้เข้าใจถึงอำนาจที่เคลือบแฝงอยู่ในสังคมได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563” เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน อันประกอบด้วย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสรุปและอภิปรายผล
5. การนำเสนอผลการศึกษา

ทั้งนี้การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่อไปนี้เป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัย

1. วรรณกรรมไทยและแนวทางการศึกษาวรรณกรรมไทย
2. ภาพรวมของเรื่องสั้น
3. รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) และเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัล
4. มุมมองและแนวคิดในการศึกษาเรื่องสั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาและรวบรวมเล่มเรื่องสั้น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554–2563 ตามกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งมีลักษณะเป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นจำนวน 4 เล่ม คือ

1.1 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ผจญภัย ปี 2563 จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ สิ่งซำรุคของพระเจ้า คล้ายว่าเริ่มจากฝน ด้วยดวงตามีตบอดนั้น, ฉันเห็น อยากได้สักบทเรียนใหม่ แม่ที่ทพตายแล้ว หนุมานเหยียบเมือง หวังว่ากิมชังจะไม่พลาดอีก นาฏกรรมแห่งไฟ: ละครสามองก์ อย่างน้อย

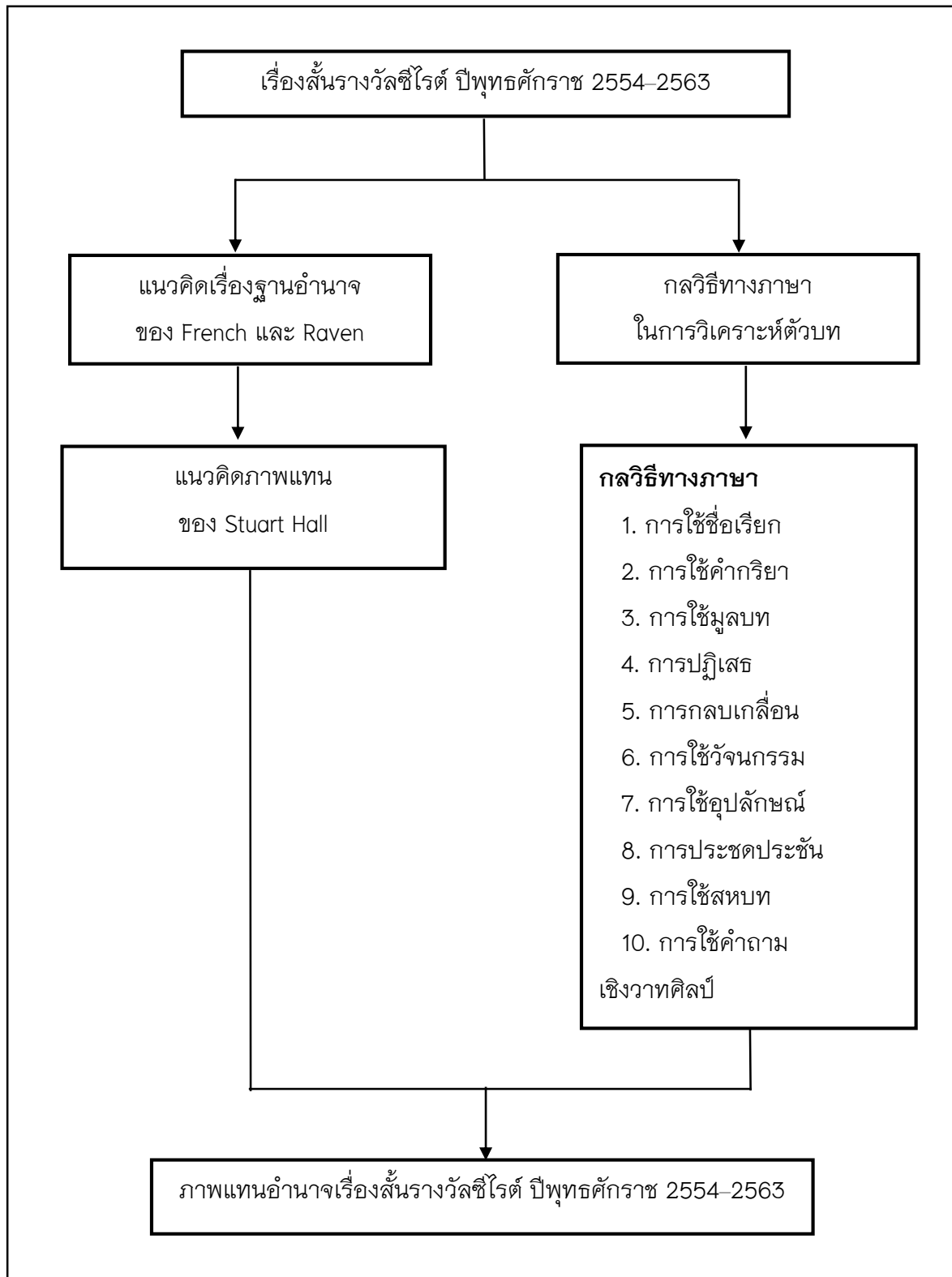
ก็สัก 5 นาที มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ และไปกินม้อเช้าที่ดาวพลูโต

1.2 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ” ของ แदनอร์ญ์ แสงทอง จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์สามัญชน ปี 2557 จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ อสรพิษ ดวงตาที่สาม ผันค้ำ หุ่นร้าง เสอให้ แมวผี ราพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ อะ โฟเอ็ม ชูส์ก นี้อท มิน บัท บี นฤมิตมายา (อดีตเตกาเลหมายเลขหนึ่ง) เมณุลังโยค (อดีตเตกาเลหมายเลขสอง) วันเพ็ญเดือนสิบสองและแสงแห่งเดือนอันฉายฉาน

1.3 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “สิงโตนอกคอก” ของ จิดานันท์ เหลืองเพียรสมุท จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์แพรว ปี 2560 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี โอนถ่ายความเป็นมนุษย์ รถไฟเที่ยงคืน อดัมกับลิเลีย ซินเดอเรลล่า แห่งเมืองหุ่นยนต์ กุหลาบข้อมลิ สมาชิกในหลุมหลบภัย และสิงโตนอกคอก

1.4 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “คืนปีเสือและเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ” ของ จเด็จ กำจรเดช จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์พจณภัย ปี 2563 จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ เปิดบหลังคานกกระยางโง่ ๆ ข้าว่านกจะมา ประแบ้งไหมคะ อยู่ข้างล่างขว้างได้ขว้างเอา สัปเหร่อรุ่นสอง บургแมน คืนปีเสือ เป็นหมาป่า จระเข้ตาขุน และปลดแล้ว

2. ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดในการศึกษาภาพและกลวิธีทางภาษาของนักวิชาการ จากเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาประมวลและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดดังภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์
ปีพุทธศักราช 2554-2563

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ภาพแทนตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ทั้งในเรื่องแนวคิดเรื่องฐานอำนาจ และกลวิธีทางภาษาในการผลิตตัวอย่างโดยวิเคราะห์ในแต่ละเรื่องตามที่ปรากฏ
2. จัดตารางเพื่อแสดงผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงตัวอย่างวิธีการศึกษา

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ	กลวิธีทางภาษา
เรื่อง สิงโตนอกคอก “มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะ ด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มี อยู่ก่อนมาตลอด... คนตาขาวมักถูกกีดกัน หรือไม่ก็รังแก บนรถประจำทางคนตาขาว ต้องลุกให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาว เป็นครึ่งหนึ่งของอัตรา สำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคน ตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง” จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200	คนตาดำมีอภิสิทธิ์ เหนือกว่าคนตาขาว	การกดทับ ควบคุม ครอบงำ แสวงหา ผลประโยชน์	“เผ่าตาขาวมีสถานะ ด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มี อยู่ก่อนมาตลอด” (ความเชื่อที่มี อยู่ก่อน) “คนตาขาวมักถูก กีดกันหรือไม่ก็ รังแก” (ทัศนภาวะ) (ทัศนภาวะ)

การสรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาแบบการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563 ได้ศึกษาจากวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 4 เล่ม โดยใช้แนวคิดเรื่องภาพแทน แนวคิดเรื่องอำนาจ และแนวคิดเรื่องกลวิธีทางภาษา ซึ่งมีผลการศึกษาที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563

อำนาจเป็นสิ่งที่เคลือบแฝงในปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practices) ผ่านตัวบทต่าง ๆ ในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ก็เช่นกัน ถือว่าเป็นตัวบทหนึ่งในการนำเสนอ ภาพแทนอำนาจ ซึ่งมีวาทกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน จนเกิดการผลิตสร้างควมหมายโดยการใช้ ระบบสัญลักษณ์ภายในความคิดแล้วจึงนำเสนอออกสู่ภายนอกผ่านกระบวนการใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในตัวบทจึงไม่ได้ใช้เพียงการสื่อสารเท่านั้น หากเป็นแต่เป็นภาพแทนอำนาจที่ปรากฏใน มุมมองของผู้เขียน และกลั่นกรองผ่านระบบคิดของผู้อ่านทำให้เห็นภาพแทนอำนาจนั่นเอง จากการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563 เป็น 2 ด้าน คือ

1. ภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ได้แก่ กฎหมาย การศึกษา การแพทย์ ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสื่อ
2. ภาพแทนอำนาจจากวิธีการ ได้แก่ การบังคับและการสนองความปรารถนา แห่งการเป็นมนุษย์

1. ภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน

องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคม คือ องค์กรหนึ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด วัตถุประสงค์หนึ่ง โดยมักจะมีการรับรองทางกฎหมายและมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นภาพแทน ทางอำนาจหนึ่งของสังคมที่ครอบงำระบบความคิดของคนในสังคมผ่านวิธีการใด ๆ ซึ่งในเรื่องสั้น รางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563 มีการกล่าวถึงอันแสดงให้เห็นถึงภาพแทนทางอำนาจ อย่างชัดเจน มีดังนี้

1.1 กฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์หนึ่งที่สังคมได้ร่วมกันกำหนดขึ้นโดยผ่านรัฐสภา เป็นมาตรฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ และใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรือเพื่อกำหนด

ระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ ดังนั้นกฎหมายจึงเป็นภาพแทนอำนาจในการที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพลเมือง และเป็นตัวกำหนด ควบคุม และบังคับพฤติกรรมของคนในทุก ๆ สังคม หากผู้ใดปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้เกิด “ความชอบธรรม” และอาจจะอยู่ในฐานะพลเมืองดี แต่หากกฎหมายมีความไม่เที่ยงตรงทางศีลธรรมหรือหลักเหตุผลก็อาจทำให้กำหนด ควบคุม และบังคับพฤติกรรมของคนในสังคมไปในเชิงลบ กฎหมายเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่ใช้ตัดสินวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันในด้านต่าง ๆ ทั้งความผิดแบบลหุโทษหรือความผิดแบบร้ายแรง ดังปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ที่กล่าวถึงการสร้างสัญญาของการเป็นคนดีเพราะมีไฟสีขาว และการเป็นคนไม่ดีเพราะมีไฟสีดำ และคนดีมีสิทธิโดยชอบธรรมตามกฎหมายในการลงโทษหรือสั่งหารคนไม่ดีอย่างชอบธรรม

เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำ และคนคนนั้นก็กลายเป็นคนเลวของสังคม เมื่อนั้นบรรดาคนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สั่งหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39-40)

จากตัวอย่างข้อความว่า “คนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สั่งหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย” แสดงให้เห็นถึงอำนาจในตัดสินโทษของคนดีเพราะมีไฟสีขาวและกระทำต่อผู้อยู่ใต้อำนาจคือผู้ที่มีไฟสีดำ กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือในการให้ทำอำนาจคนในสังคมในการกระทำพฤติกรรมบางประการ นอกจากนี้ภาพแทนอำนาจในรูปแบบของกฎหมายยังมีอำนาจต่อวิถีชีวิตด้านอื่น ๆ ตั้งแต่การเกิด การใช้ชีวิต จนไปถึงการตาย อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีอำนาจครอบงำชีวิตของคนในสังคมทุกขณะ ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า” กล่าวถึงความต้องการทำแท้งที่ถูกรัฐกฎหมายเพื่อตัดปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้หญิงที่ไม่พร้อมจะมีบุตร ซึ่งเป็นแนวคิดของกฎหมายสมัยใหม่ที่มองว่าหากเด็กที่เกิดมาจากความไม่พร้อมของพ่อแม่ ย่อมจะทำให้เป็นพลเมืองที่ไม่มีคุณภาพในอนาคตและจะเกิดปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา ดังตัวอย่างข้อความว่า

เธอคงผู้ชายหลายคน บางครั้งเธออาจลืมป้องกัน และเมื่อเธอท้อง เด็กคนนี้ย่อมไม่สมควรเกิด เธออาจต้องการทำลายเด็ก การเป็นสาวสังคมทำให้เธอไม่อาจไปหาหมอหรือมีวิธีทำแท้งที่เหมาะสม (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 43)

จากตัวอย่างข้อความว่า “วิธีทำแท้งที่เหมาะสม” แสดงถึงอำนาจของกฎหมายที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินที่จะทำลายหรือไม่ทำลายชีวิตทารกในครรภ์ได้ และในเรื่องสั้นเรื่อง “แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” กล่าวถึง การลักลอบและหลีกเลี่ยงทางกฎหมาย

ของผู้มีอำนาจที่มีเครือข่ายของผู้มีอิทธิพล แสดงให้เห็นว่าหากใช้อำนาจทางกฎหมายที่ไม่เด็ดขาด จะทำให้เป็นการเปิดช่องว่างให้แก่ผู้มีอิทธิพลมาแสวงหาผลประโยชน์ได้ ดังตัวอย่างข้อความว่า

โต๊ะบอลใหญ่เป็นของผู้ทรงอิทธิพลในเมืองฐานอำนาจเขาหยังลึกมาหลายชั่วคน ...ผลตอบแทนคือ ร้อยละสิบจากเงินพนัน เราแทบไม่รู้ลึกว่ากระบวนการแบบที่เราทำ เป็นสิ่งผิด ในเมื่อมันเป็นวิถีที่โอบอุ้มกันเอง มือปืน คำนี้อาจดูเหมือนตลกยุคไปแล้ว และแม้ว่าจะมีการปราบปรามอย่างหนัก แต่ใครกล้ายืนยันว่ามันไม่มีอีกแล้ว ความจริงคือผู้มีอิทธิพลและมือปืนยังอยู่

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 332-333)

จากตัวอย่างข้อความว่า “โต๊ะบอลใหญ่เป็นของผู้ทรงอิทธิพลในเมืองฐานอำนาจ เขาหยังลึกมาหลายชั่วคน” แสดงให้เห็นถึงผู้มีอำนาจเหนือกฎหมายหรือผู้ที่สามารถควบคุม การบังคับใช้กฎหมายได้ ย่อมจะเป็นผู้ที่มีอำนาจมาก และอำนาจนี้จะมีการสืบทอดต่อไป อำนาจในรูปแบบดังกล่าวมีการหลบซ่อนและเคลือบแฝงอยู่ในสังคมอย่างแนบเนียน ดังตัวอย่าง ข้อความว่า “ความจริงคือผู้มีอิทธิพลและมือปืนยังอยู่” นอกจากนี้เรื่องสั้น เรื่อง “ในโลกที่ทุกคน อยากรเป็นคนดี” ยังกล่าวถึงเรื่องความตายที่พึงปรารถนาหรือการการุณยฆาต ที่ต้องอาศัย กฎหมายควบคุมให้มนุษย์สามารถเลือกที่จะตายได้หากมีชีวิตอยู่อย่างทรมานและเจ็บปวด มากกว่าความตาย ดังตัวอย่างข้อความว่า

มาตรฐานที่ใช้กันอยู่ตอนนี้มันโหดร้ายเกินไป การใช้ มาตรฐานเดียวกันทั้งโลก โดยไม่ลดหย่อนผ่อนปรนไม่ว่ากรณีใด ๆ ทำให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นการฆ่าคนเป็นสิ่งที่ผิด แล้วถ้าคนป่วยทรมานมาก ๆ จนไม่อาจจะทานทนได้ ความตายเป็นสิ่งพึงปรารถนามากกว่า การมีชีวิตอยู่ หมอที่ฆ่าคนคนนี้ทำความดีหรือว่าทำบาป (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 54)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ความตายเป็นสิ่งพึงปรารถนามากกว่าการมีชีวิตอยู่” แสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้อำนาจของกฎหมายในการสร้างความชอบธรรมให้กับการตาย ของมนุษย์ แม้ว่าโดยทั่วไปความตายมักเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาสำหรับมนุษย์ อำนาจของ กฎหมายจึงสามารถนำมาใช้กำหนดให้มนุษย์สามารถเลือกที่จะตายได้ เมื่อเจ็บป่วยอย่างร้ายแรง

จากภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านกฎหมายที่ปรากฏในเรื่องสั้น ราววัลซีไรต์ข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า กฎหมายเป็นภาพแทนอำนาจที่สามารถกำหนด ควบคุม และบังคับพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งนำเสนอผ่านวาทกรรมในเรื่องสั้นราววัล

ซีไรต์ ได้แก่ การตัดสินใจ การทำแท้ง การควบคุมและอยู่เหนือกฎหมายของผู้มีอิทธิพล และการการุณยฆาต การสร้างอำนาจจึงต้องมีการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความชอบธรรม เมื่อมีความชอบธรรมย่อมทำให้คนในสังคมเกิดการยอมรับและเชื่อฟัง

1.2 การศึกษา เป็นส่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความเจริญงอกงามทางความคิดได้ ในหลายประเทศมีการส่งเสริมการศึกษาเพื่อจะได้ประชากรที่มีคุณภาพอันจะเป็นฟันเฟืองสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ในขณะเดียวกัน การศึกษาก็เป็นภาพแทนอำนาจในสังคมได้เช่นกัน เพราะเป็นสิ่งที่สามารถครอบงำระบบความคิดและความเชื่อของคนในสังคมได้ การปกครองโดยรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจจึงมีจัดการหลักสูตรการศึกษาที่เคลือบแฝงด้วยอำนาจ ในการกำหนดทิศทางการพฤติกรรมของคนในสังคม ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” กล่าวถึงการต่อสู้ชีวิตของเด็กชายสะตู่ ชนชาติมอญที่ลี้ภัยเข้ามาอาศัยในประเทศไทย และสังคมก็มองสะตู่เป็นพม่า โดยมีความเกลียดชังในฐานะผู้รุกรานชาติไทยตามแบบเรียนประวัติศาสตร์ โดยไม่คำนึงความเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์ ซึ่งการรุกรานกรุงศรีอยุธยาของพม่า อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย เพราะอยุธยาเป็นอาณาจักรโบราณในแถบภาคกลาง ส่วนภาคอื่น ๆ ก็มีอาณาจักรต่าง ๆ ปกครองอยู่ แต่ด้วยแบบเรียนของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นแบบเรียนเดียวกันทั้งประเทศ จึงทำให้เกิดการครอบงำความเชื่อของคนไทยว่าพม่าคือผู้รุกรานดินแดนไทยตั้งแต่สมัยโบราณ จนปรากฏภาพแทนอำนาจผ่านสถาบันการศึกษา ดังข้อความว่า

แรงงานเหล่านั้นมักถูกเรียกว่าพม่า ซึ่งหลุดมาจากแบบเรียนชั้นประถม ที่ว่าด้วยสังคมยึดเชื้อ การเผาวัด และยุทธหัตถีของพระนเรศวรฝังใจอยู่กับภาพความโหดร้ายนั้น คนในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่จึงไม่ชอบ ยิ่งมีข่าวร้าย ๆ ออกมา ชาวบ้านยิ่งมองคนพวกนั้นเป็นปีศาจ (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 79)

จากตัวอย่างข้อความว่า “หลุดมาจากแบบเรียนชั้นประถม” แสดงให้เห็นถึงอำนาจของหลักสูตรทางการศึกษาที่มีการกำหนดจากรัฐบาลมีอิทธิพลต่อทัศนคติของคนในสังคม จากการซึมซับวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวพม่า ทำให้คนไทยเกิดความรู้สึกว่าชาวพม่าเป็นผู้ที่โหดร้ายเป็นเสมือน “ปีศาจ” ที่ทำลายความมั่นคงของประเทศไทย นอกจากนี้ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏผ่านการศึกษา ยังทำให้เห็นว่าการศึกษาเป็นบ่อเกิดของความคิดมนุษย์อันทรงอำนาจในการสร้างอำนาจและทำลายอำนาจด้วย ผู้มีอำนาจจึงมีการควบคุมความรู้ความคิดของผู้อยู่ภายใต้อำนาจทุกวิถีทางและมักจะควบคุม “การตั้งคำถาม” อันเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาและสืบรู้ความจริง ซึ่งเป็นเสมือน “การเบิกเนตร” นั่นคือ การรับรู้ความจริงอย่างถ่องแท้ ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ข้อความว่า

พวกที่ตื่นรู้กำลังศึกษาเรื่องนี้กันอยู่ พวกเราสรุปไว้คร่าว ๆ ว่าระบบการศึกษาจากรัฐบาลเป็นตัวหล่อหลอมคนให้ไม่สงสัย พวกเราถูกสอนให้เชื่อตามที่ถูกบอกเล่า เด็ก ๆ ในโรงเรียนไม่เคยได้ตั้งคำถาม นักเรียนที่ชอบซักถามมักถูกลงโทษ เชื้อแห่งความสงสัยเลยตายจากเราไปตั้งแต่เด็ก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 56)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ระบบการศึกษาจากรัฐบาลเป็นตัวหล่อหลอมคนให้ไม่สงสัย” แสดงให้เห็นว่าการศึกษามีความสัมพันธ์กับอำนาจ เพราะการศึกษาคือความเจริญงอกงามของสติปัญญาและความรู้เท่าทัน การควบคุมหรือปกครองคนในสังคมจะต้องควบคุมและกำกับการศึกษาของพลเมืองไว้เพื่อรักษาอำนาจให้มั่นคงต่อไป และในเรื่องสั้น เรื่อง “จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว” ก็ได้กล่าวถึงการเผาหนังสือ อันเป็นขุมทรัพย์แห่งปัญญา ย่อมจะทำให้พลเมืองสูญเสียความฉลาดไป เมื่อพลเมืองไม่มีความรู้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการปกครองของผู้มีอำนาจเช่นกัน ดังปรากฏในข้อความว่า

การเผาหนังสือหายากทั้งหมดเป็นความผิดของมอเดิร์ตแต่เพียงผู้เดียว และในวันนี้ที่คนในเมืองโง่และง่ายต่อการปกครองก็เป็นประโยชน์ของเจ้าเมือง เป็นสิ่งที่เจ้าเมืองตั้งใจให้เกิด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 24)

จากตัวอย่างข้อความว่า “คนในเมืองโง่และง่ายต่อการปกครองก็เป็นประโยชน์ของเจ้าเมือง” แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางอำนาจในการทำให้พลเมืองตื่นรู้ด้านสติปัญญา เพื่อให้การใช้อำนาจเป็นไปอย่างสมบูรณ์ไร้การต่อต้าน อันถือเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้ปกครองใช้เพื่อประโยชน์ในการรักษาอำนาจไว้ให้มั่นคง ในทางตรงกันข้ามหากพลเมืองมีความรู้มากขึ้น เกิดจากระบบการศึกษาที่ดี ก็ย่อมทำให้เกิดการตั้งคำถามและยึดหลักเหตุผลมากขึ้น รวมทั้งตระหนักในสิทธิและเสรีภาพ การใช้อำนาจที่ไร้เหตุผลของผู้มีอำนาจย่อมกระทำไม่ได้ยาก เพราะอาจมีการต่อต้านหรือปฏิวัติผู้อำนาจได้

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านการศึกษาที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการศึกษาเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งในการต่อต้านและทำลายอำนาจ ผู้มีอำนาจหรือรัฐบาลมักใช้ประโยชน์จากอำนาจของการศึกษาในการควบคุมระบบคิดของคนในสังคม ซึ่งได้นำเสนอผ่านวาทกรรมที่ปรากฏเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาที่ครอบงำระบบความคิด การจำกัดการตั้งคำถาม และการทำลายขุมทรัพย์ทางปัญญา นอกจากนี้การศึกษายังแสดงให้เห็นว่าสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างและทำลายอำนาจได้อีกด้วย

1.3 การแพทย์ เป็นองค์ความรู้หนึ่งทางวิทยาศาสตร์ที่มนุษย์มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยวัตถุประสงค์หลักคือรักษาและดูแลสุขภาพของคนในสังคม อันจะส่งผลให้มี

คุณภาพชีวิตที่ดี การแพทย์จึงมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ ซึ่งเป็นภาพแทนอำนาจที่กำหนดและครอบงำผลักดันให้มนุษย์เกิดความเชื่อในการใช้ชีวิต โดยทุกคนมีชุดความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตว่า “ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วย่อมไม่อยากตาย” ดังนั้นการแพทย์จึงเป็นภาพแทนหนึ่งที่ควบคุมคนในสังคมได้ในการมีพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาหรือบรรเทาปัญหาด้านสุขภาพ ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “อย่างน้อยก็สัก 5 นาที” กล่าวถึงเจ้าของบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่มีฐานะร่ำรวย ต้องการจะรักษาสุขภาพตนเองให้ดีและมีอายุยืนเพื่อยืดเวลาการใช้เงินอย่างมีความสุข ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ โดยต้องควบคุมชีพจรให้เต้น 80-90 ครั้งต่อนาที แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าจะมีฐานะร่ำรวยมหาศาลแต่สุขภาพเป็นสิ่งที่ต้องการรักษาไว้ วิทยาการทางการแพทย์จึงควบคุมให้เขาออกกำลังกาย เพื่อที่จะได้มีหัวใจที่แข็งแรงและมีสุขภาพดี ดังปรากฏในข้อความว่า

1 ชั่วโมงอันมีค่าที่ได้มา หดไปแล้วกับการเดิน 20 นาที ในคลินิกอีก 35 นาที อาศัยชื่อเสียงและเม็ดเงินอีกเล็กน้อยเพื่อให้หมอใช้เวลาอันรวบรัดตรวจร่างกายและวินิจฉัยโรค พร้อมคำแนะนำแสนมีค่า (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 266)

จากตัวอย่างข้อความว่า “คำแนะนำแสนมีค่า” แสดงให้เห็นว่า บุคลากรทางการแพทย์ มีความน่าเชื่อถือ เพราะมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์ จึงทำให้มีอำนาจหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ป่วย ก่อให้เกิดความเชื่อในองค์ความรู้เหล่านั้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งหวังถึงสุขภาพที่ดี ภาพแทนอำนาจด้านการแพทย์ จึงมีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการแพทย์ ในการวินิจฉัยและกำหนดทิศทางพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือทางวิชาชีพ เป็นวิทยาศาสตร์ มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยอย่างเป็นระบบ จึงทำให้คนในสังคมเชื่อและปฏิบัติตามอย่างไม่มีข้อสงสัย แต่ในปัจจุบันก็มีทฤษฎีหรือหลักฐานใหม่มาหักล้างความเชื่อทางวิทยาศาสตร์เดิมอยู่ตลอดเวลา เช่น การบริโภคน้ำมันจากพืชหรือน้ำมันจากสัตว์ชนิดใดดีต่อสุขภาพ การรับประทานไขที่เหมาะสม เป็นต้น บุคลากรทางการแพทย์จึงเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่ชี้นำระบบความคิดของคนในสังคมได้ ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “หนุมานเหยียบเมือง” ที่กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่เป็นร่างทรงของหนุมาน เขามีความเชื่อทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เป็นอย่างมาก และการที่เขาคิดว่าตนเองเป็นร่างทรง เพราะเป็นผลจากอาการทางจิตเวช จึงบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัดและเป็นไปตามหลักวิชาการแพทย์ ซึ่งผู้แต่งได้ใช้กลวิธีทางภาษาในการเน้นย้ำข้อความเดียวกันหลายครั้งเพื่อให้ผู้อ่านฉุกคิดว่า “หมอบอกมาอย่างนี้” จนสุดท้ายเขาก็ได้ทราบว่า แพทย์ประจำตัวที่รักษาเขาได้ลาไปร่วมพิธีพุทธาภิเษกวัตตุมงคลในวัดแห่งหนึ่งอันเป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อและศรัทธาของเรื่องเหนือธรรมชาติ ดังปรากฏในข้อความว่า

นี่เป็นจิตวิทยาหมู่ เป็น mass hypnosis เป็นการชักจูงหรือโน้มนำของกลุ่มชน เพื่อเข้าสู่อาการคล้อยตาม อันจะนำไปสู่ภาวะการณเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งก็คือ อาการเทพลง หมอบอกมาอย่างนี้! เอ็งเชื่อโนรา เชื่อว่าครุหมอบโนรามีจริง เชื่อว่า ปูกลับมาได้หลังตายจากไปแล้ว เชื่อเรื่องพ่อแก่ แต่เอ็งก็ยังเชื่อเรื่องสะกดจิตหมู่ mass hypnosis ภาวะการณเปลี่ยนแปลง เอ็งฟังใครมา หมอบอกอย่างนั้น หมอคนที่ ร่วมอยู่ในพิธีตรงนั้น...บ้าไปแล้ว

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 212-213)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงอำนาจของการแพทย์ในการผลักดันให้ตัวละครดำเนินชีวิตไปด้วยระบบความคิดที่สับสนระหว่างวิทยาศาสตร์และเรื่องเหนือธรรมชาติ ซึ่งในส่วนลึกของจิตใจตัวละครก็มีความเชื่อในเรื่องเทพประทับร่าง แต่ด้วยอำนาจของความรู้ทางแพทย์ กำกับและควบคุมพฤติกรรมจึงทำให้อุดมการณ์หรือความเชื่อต่าง ๆ เปลี่ยนไปในตนเอง นอกจากนี้ภาพแทนอำนาจด้านการแพทย์ยังแสดงถึงการครอบงำความคิดของคนในสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การลดคุณค่าของการแพทย์พื้นบ้าน อันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้ในการรักษาและเป็นที่ยึดพิงของชาวบ้านมาอย่างยาวนาน แต่เมื่อรับวิทยาการสมัยใหม่จากชาติตะวันตกมา ย่อมจะทำให้การแพทย์พื้นบ้านถูกลดทอนความสำคัญลงและอาจมองว่าผิดหลักการรักษา ดังปรากฏในเรื่องสั้น “หนุมานเหยียบเมือง” ว่า

“หมอที่ไกรธเคืองคนทั้งโลก ยามคนไข้แขนหักแล้ววิ่งไปหาหมอบ้านก่อนที่จะมาโรงพยาบาล หมอชี้ให้คนไข้ดูกองเฟือกไม้ไผ่ด้วยความสะใจ หมอที่น่าจะอยู่ในคณีนสายหลัง” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 212)

จากตัวอย่างข้อความว่า “หมอชี้ให้คนไข้ดูกองเฟือกไม้ไผ่ด้วยความสะใจ” แสดงให้เห็นถึง อำนาจทางการแพทย์สมัยใหม่เข้าครอบงำระบบความเชื่อเดิม (การแพทย์พื้นบ้าน) เป็นการแทรกซึมของอำนาจแห่งความรู้สมัยใหม่ โดยมีวิทยาศาสตร์มาเป็นข้อสนับสนุน มีผลทำให้คนในสังคมเปลี่ยนความคิดโดยไม่มี การบังคับ และการใช้วิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ ยังต้องการเอาชนะความเป็นธรรมชาติของร่างกายมนุษย์ ด้วยการทำศัลยกรรมบนใบหน้าคนเพื่อช่วยในการผลักดันคนให้มีอำนาจในด้านการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมากขึ้น ด้วยการมีรูปสมบัติที่น่าหลงใหล สวยงาม ซึ่งสอดคล้องสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดของคนในสังคมยุคใหม่ที่นิยมภาพลักษณ์ภายนอกมากกว่าคุณค่าจากภายในจิตใจ ดังปรากฏในเรื่องสั้น “สิ่งชำระุดของพระเจ้า” ว่า

ผมเป็นนักวิทยาศาสตร์ จึงไม่มีเหตุผลอื่นใดนอกจากอยากให้เธอมีพื้นที่ยืนในสังคม เธอเป็นคนฉลาด ผลการเรียนดีเลิศ นิสัยเรียบร้อย อย่าให้เธอต้องสูญเสียโอกาสเพราะหน้าตา ตอนนั้นผมไม่ได้คิด เรื่องพระเจ้าหรือพระเจ้าผู้สร้าง ความพิการบนใบหน้าของเธอเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถแก้ได้ด้วยวิทยาศาสตร์เช่นกัน (เจตเจ กัจจรเดช, 2563ข, หน้า 45)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ความพิการบนใบหน้าของเธอเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถแก้ได้ด้วยวิทยาศาสตร์เช่นกัน” แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ที่มีความรู้ทางการแพทย์ย่อมมีอำนาจเหนือกว่าความพิการบนใบหน้า สามารถแก้ไขและตกแต่งให้ใบหน้ามนุษย์เป็นไปตามที่คนในสังคมมองว่าสวยงามได้ คนในสังคมจึงต้องสนองตอบและแสวงหาในการทำศัลยกรรมยอมอดทนทำงานอย่างหนักเพื่อนำเงินมาแลกกับการทำศัลยกรรมใบหน้า พฤติกรรมดังกล่าวทำให้เห็นถึงการตกอยู่ภายใต้อำนาจของการแพทย์และการทำศัลยกรรมใบหน้า

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านการแพทย์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการแพทย์เป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งในการควบคุมร่างกายของมนุษย์ให้ปฏิบัติตามโดยคนในสังคมไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกบังคับให้กระทำ อันสอดคล้องกับอำนาจชีววะ (bio-pow) โดยเป็นอำนาจที่มุ่งกระทำต่อร่างกายมนุษย์ มุ่งตรงไปที่ “เรือนร่าง” (the body) และจิตใต้สำนึกของมนุษย์ ซึ่งมีการแทรกซึมจนเข้าควบคุมร่างกาย การใช้ชีวิต และการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ โดยผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจนี้มีความเชื่ออย่างบริสุทธิ์ใจว่าเป็นประโยชน์ต่อร่างกายและสุขภาพ ซึ่งปรากฏในตัวอย่างเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ได้แก่ การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ ความเชื่อถือในหลักวิทยาศาสตร์และการแพทย์ การลดทอนคุณค่าของการแพทย์ที่บ้าน และการทำศัลยกรรม ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจผ่านการแพทย์ได้อย่างชัดเจน

1.4 ศาสนาและความเชื่อ เป็นสถาบันหนึ่งที่มีส่วนสำคัญของสังคมและวัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อระบบความเชื่อและจิตวิญญาณของผู้คน และมีส่วนในการกำหนดทัศนคติ คุณธรรม ตลอดจนค่านิยมของคนในสังคม ภาพแทนอำนาจในด้านศาสนาและความเชื่อในสังคมที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือ ความเชื่อเรื่องสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งแสดงถึงอำนาจแผ่ขยายและแทรกซึมเข้าไปในความคิดของคนในสังคม ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “กุหลาบย้อมสี” ที่มีตัวละครหลักชื่อ “ท่านวัล” มีอำนาจต่อความเชื่อและการแสดงออกถึงพฤติกรรมของคนในสังคม มีสถานะเป็นผู้ติดต่อกับเทพเจ้าและเมื่อพูดในสิ่งใดก็ตาม ผู้ที่นับถือเทพเจ้าย่อมคล้อยตาม แม้ว่าจะมีเหตุผลหรือไม่ก็ตาม ดังข้อความว่า

บางครั้งผมก็อดนึกพิศวงในกุหลาบขาวพวกนี้ไม่ได้...กุหลาบขาวประจำตัวของพวกเรา ติดตัวเรามาตั้งแต่ถือกำเนิด กุหลาบนี้ไม่เคยโรยรา ไม่เคยเหี่ยวแห้ง มันจะเป็นสีขาวไปจนถึงลมหายใจสุดท้ายของเรา แล้วก็จะเปลี่ยนเป็นสีดำไปพร้อม ๆ กับการจากไปของเรา ช่วงเป็นสิ่งที่แสนประหลาดมหัศจรรย์เสียนี้กระไร ท่านวัลบอกว่า กุหลาบมีอำนาจเช่นนั้น เพราะมันเป็นกุหลาบที่มาจากเทพเจ้า

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 153)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ท่านวัลบอกว่ากุหลาบมีอำนาจเช่นนั้น เพราะมันเป็นกุหลาบที่มาจากเทพเจ้า” แสดงให้เห็นว่าผู้ที่สถาปนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางแห่งความเชื่อ มีอำนาจในการชักจูงผู้อื่นให้คล้อยตาม มีอำนาจในการควบคุมหรือกดขี่ผู้ที่ศรัทธาได้ ซึ่งอาจปรากฏในรูปแบบของนักบวช ผู้ทรงศีล ผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือผู้นำศาสนาต่าง ๆ นอกจากนั้น ภาพแทนอำนาจด้านศาสนาและความเชื่อยังปรากฏผ่าน “ร่างทรง” ผู้ซึ่งคนในสังคมเชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ในการติดต่อหรืออัญเชิญสิ่งเหนือธรรมชาติมาประทับร่าง ก่อให้เกิดอำนาจอื่น ๆ ตามมา เช่น อำนาจในการควบคุมทรัพยากรสาธารณะ อำนาจในการตัดสินคุณค่าของคนในสังคม อำนาจในการพยากรณ์เหตุการณ์หรืออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล ฯลฯ ซึ่งปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “อสรพิษ” ที่กล่าวถึงเด็กชายที่มีความพิการ และตกอยู่ภายใต้อำนาจของคนทรง ที่มีการกล่าวหาว่าเหตุแห่งความพิการนั้นเกิดจากการไม่เคารพต่อเจ้าแม่แพรกหนามแดง ในขณะที่เดียวกันร่างทรงคนนี้ก็ใช้อำนาจความเป็นร่างทรงในการครอบครองที่ดินสาธารณะมาเป็นของตนเองอีกด้วย ดังข้อความว่า

เขาก็บอกกับทุกคนในหมู่บ้านว่า วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่แพรกหนามแดง มีความประสงค์ จะใช้เขาเป็นร่างทรง และเขาเป็นเพียงผู้เดียวที่สามารถอัญเชิญวิญญาณของเจ้าแม่ให้มาประทับทรงในร่างของเขาเมื่อใดก็ได้... ทรงวาดจึงเป็นคนที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในหมู่บ้าน และเขาก็พร้อมที่จะใช้อำนาจและอิทธิพลของเขาเสมอ ในทุ่งแพรกหนามแดงมีที่ดินว่างร้างอยู่หลายแปลง ถูกระบุว่าเป็นที่ดินสำหรับใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ แต่ทรงวาดก็ได้เข้าครอบครองที่ดินเปล่าเหล่านี้โดยพลการ เข้าไปล้อมรั้ว ปลูกต้นไม้ เพื่อหวังจะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านั้น

(แดนอรัญ แสงทอง, 2560, หน้า 16)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ทรงวาดจึงเป็นคนที่มีความอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในหมู่บ้าน” แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่เกิดจากการเป็นร่างทรง ซึ่งมีกระบวนการสร้างเรื่องราวผ่านประวัติศาสตร์หรือตำนานของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น จากเรื่องสั้น เรื่อง “อสรพิษ” ได้กล่าวถึงเจ้าแม่แพรกหนามแดงอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือมาก่อน เมื่อมีการกล่าวถึงความประสงค์ของเจ้าแม่แพรกหนามแดง จึงทำให้เกิดกระบวนการสร้างอำนาจผ่านการอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาจึงสนับสนุนให้ร่างทรงมีอำนาจเหนือคนในหมู่บ้าน และสามารถควบคุม เข้าถึง และครอบครองทรัพยากรต่าง ๆ ได้มากกว่าผู้อื่นโดยชอบธรรม

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าศาสนาและความเชื่อเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่มีบุคคลเป็นศูนย์กลางทางอำนาจ (ผู้ติดต่อกับเทพเจ้าหรือร่างทรง) มีการครอบงำทางความคิดของคนในสังคม และใช้กระแสสังคมจากผู้ศรัทธามาลงโทษผู้ที่ต้องการต่อต้านอำนาจของผู้มีอำนาจเหล่านั้น อำนาจจากศาสนาและความเชื่อยังมีอิทธิพลและเชื่อมโยงต่อการเมืองการปกครอง เช่น การได้รับสิทธิพิเศษจากสังคม การสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ การแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง การผลิตวาทกรรมเพื่อสนับสนุนอำนาจ เป็นต้น

1.5 เศรษฐกิจ เป็นระบบความสัมพันธ์อย่างหนึ่งของคนในสังคมที่จะได้ปฏิสัมพันธ์กัน โดยจะเกี่ยวข้องกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก การเข้าถึงทรัพยากร ผลประโยชน์ การเงิน เป็นต้น ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏด้านเศรษฐกิจนั้น มีผลต่อวิถีชีวิตคนในสังคมมาก จากเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ช่วงปีพุทธศักราช 2554-2563 มีการกล่าวถึงภาพแทนอำนาจด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ของคนในสังคมไทย จนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ตามมา อันเป็นผลของการทำงานของอำนาจ ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” กล่าวถึงการใช้จ่ายเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อได้มาในสิ่งที่ต้องการ แม้ว่าจะเป็นเพียงแต่ความต้องการพื้นฐาน อันได้แก่ปัจจัยสี่ หรือแม้กระทั่งสิทธิ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้จ่ายเงินเพื่ออำนวยความสะดวก เงินจึงเป็นภาพแทนของอำนาจที่ชัดเจน ดังตัวอย่างข้อความว่า

เงิน ที่จริงมันไม่ใช่ ฉันอยากให้พ่อแม่มีกิน มีบ้าน อยากได้บัตรประชาชนให้ตัวเองกับน้องชาย แต่ทุกอย่างที่ว่าต้องใช้เงิน ฉันก็เลยมีความฝันว่าอยากได้เงิน “คุณเป็นต่างดาวหรือทำไมพูดไทยชัด” “พ่อแม่ฉันเป็นผู้ลี้ภัยสงครามชาวมอญ ฉันกับน้องชายเกิดในไทย เรียนหนังสือภาษาไทย พูดไทย แต่ไม่ใช่คนไทย เรามีสิทธิ์ได้บัตรประชาชน แต่มันต้องใช้เงิน” (เจตน์ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 324)

จากตัวอย่างข้อความว่า “อยากได้บัตรประชาชนให้ตัวเองกับน้องชาย แต่ทุกอย่างที่ว่าต้องใช้เงิน” และ “เรามีสิทธิ์ได้บัตรประชาชน แต่มันต้องใช้เงิน” แสดงให้เห็นถึงอำนาจของเงินในการเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนี้เงินจะสามารถซื้อสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีพได้แล้ว เงินยังถูกนำมาใช้ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ นั่นคือ การใช้เงินในการควบคุมบุคคล องค์กรหรือสถาบันให้เกิดกระทำบางประการที่ทำให้ผู้มีอำนาจ (ผู้มีเงิน) เกิดความพึงพอใจ และเงินยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือต่อรองในเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมทั้งช่วยให้เข้าถึงสิทธิ์ขั้นพื้นฐานของรัฐบาลได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วขึ้น

นอกจากนั้น เงิน ยังเป็นภาพแทนอำนาจที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งก่อให้เกิดคำว่า “อภิสิทธิ์ชน” เพราะเงินเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตได้ทุกด้าน ในขณะที่คนไม่มีเงินจะดำเนินชีวิตไปด้วยความยากลำบาก ดังเช่น ในเรื่องสั้น เรื่อง “สมาชิกในหลุมหลบภัย” ใช้สัญญาะโดยการสร้างตัวละครที่ร่ำรวย สามารถอยู่ในหลุมหลบภัยได้อย่างสบายถึง 50 ปี โดยการใช้จ่ายเงินในการกักตุนอาหารและสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีพ เพื่อให้มีชีวิตที่ดีกว่าคนทั่วไป โดยไม่ต้องออกจากหลุมหลบภัย

ใครกันนะที่มีกำลังทรัพย์มากพอจะสร้างสถานที่หลบภัยที่เพียบพร้อมขนาดนี้ได้
ผมบอกคุณได้แค่ว่าพ่อของผมเป็นบุคคลผู้มีอำนาจมากในประเทศร่ำรวย ทันทึที่พ่อได้ข่าวเกี่ยวกับสงคราม พ่อก็เริ่มต้นสร้างห้องใต้ดินนี้และสำรองอาหารเอาไว้ เมื่อสงครามมาถึงเมืองของเรา พ่อก็พาแม่และลูกสองคนหลบลงห้องใต้ดิน พวกเราปลอดภัยและมีอาหารกิน อุ่นสบายอยู่ใต้ผืนดินที่นอนไปด้วยเลือด

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 172)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ใครกันนะที่มีกำลังทรัพย์มากพอจะสร้างสถานที่หลบภัย ที่เพียบพร้อมขนาดนี้ได้” แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้ที่ร่ำรวยในยามสงครามที่มีสถานที่หลบภัยที่แข็งแรงมีสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอยู่อย่างสุขสบาย ซึ่งทำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมระหว่างคนร่ำรวยและประชาชนทั่วไป อันเป็นผลมาจากอำนาจของการใช้เงินอย่างอิสระของผู้มีฐานะร่ำรวย ดังข้อความที่ว่า “พวกเราปลอดภัยและมีอาหารกินอุ่นสบายอยู่ใต้ผืนดินที่นอนไปด้วยเลือด” และในเรื่องสั้น “ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์” ใช้สัญญาะโดยการนำเอา “น้ำมัน” แทนความหมายถึงของมีค่าที่ใกล้เคียงกับเงิน ในยุคที่มนุษย์ตกเป็นทาสของหุ่นยนต์ หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึง ราคาน้ำมันที่พุ่งสูงขึ้น และรัฐบาล (หุ่นยนต์)

ได้ละเลยในการแก้ไขปัญหา ซึ่งหากใครมีน้ำมันยอมเปรียบเสมือนมีเงิน อันจะทำให้เกิด ความร่ำรวยและอำนาจ ดังปรากฏในข้อความว่า

น้ำมันเป็นที่ปรารถนาของทุกคนในยุคนี้ มันหายากมากและมีราคาแพงลิบ สาเหตุที่น้ำมันลดลงอย่างรวดเร็วก็เพราะ ชนชั้นปกครองของพวกเรากินน้ำมันเป็นอาหารกัน อย่างตะกละตะกลาม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 136)

แต่เราก็ยากจนเหลือเกิน...ผมนั่งคิดถึงสาเหตุของความยากจนนี้ คิดถึงระบอบ การปกครองที่กดหัวพวกเราอยู่...ที่ผมปล้นคลังน้ำมัน ไม่ใช่เพื่อต่อต้านรัฐบาล ผมเป็นแค่คนจน ที่ต้องการเงินเท่านั้นเอง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 143)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ชนชั้นปกครองของพวกเรากินน้ำมันเป็นอาหารกัน อย่างตะกละตะกลาม” แสดงให้เห็นถึงผู้มีอำนาจในการปกครองมักจะมีเงินเป็นฐานในการสร้าง อำนาจ อำนาจของเงินยังขับให้ผู้มีอำนาจเหล่านั้นแสวงหาเงินอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จึงแสดง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความโลภ อันสื่อถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมและเป็นการตอกย้ำ ผู้อยู่ใต้อำนาจด้วยการปกครองแบบ “กดหัว” ในขณะที่ผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองนั้นก็ยากจน เป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างข้อความว่า “เราก็ยากจนเหลือเกิน ผมเป็นแค่คนจนที่ต้องการเงิน เท่านั้นเอง” แสดงให้เห็นถึงอำนาจเงินนำพาให้มนุษย์ต้องจำยอมที่จะกระทำในสิ่งที่ขัดต่อ คุณธรรม หรือสิ่งที่ผิดกฎหมาย นั่นคือ การปล้นคลังน้ำมันของรัฐบาล ความต้องการเงิน จึงควบคุมให้คนในสังคมต้องกลายเป็นผู้ต้องโทษ แม้บทลงโทษจะรุนแรงถึงประหารชีวิตก็ตาม

นอกจากนี้ยังปรากฏในเรื่องสั้น “ประแบ่งไหมคะ” ใช้สัญญาโดยการนำเอา เลือดเนื้อของมนุษย์ ใช้จ่ายแทนเงิน ซึ่งสร้างความหมายว่า เงินมีความสำคัญเท่ากับชีวิต และสังคมยุคปัจจุบันนี้มักจะมีสำนวนแนวใหม่ คือ “แพงจนต้องขายไตซื้อ” หรือแม้กระทั่ง การประกาศขายไตตนเองเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในยามที่จำเป็น แสดงให้เห็นว่าเงินนั้นมีความสำคัญ มากกว่าอวัยวะในร่างกายดังปรากฏในข้อความว่า

ปัญหาเรื่องเงินสดหมดไป ปัญหาเรื่องรัฐแสกข้อมูลหมดไป ปัญหาใหม่ตามมา หลังการมาถึงของแอปเปิลผ่าซีก มนุษย์ต้องอัปเกรดตัวเองตามกฎหมายของไอบอท เลือดเนื้อและ เส้นเอ็นมีไม่พอจะยืนยันเครดิตสะพานไร่คนข้าม กระดานทุกแผ่นชำรุด นักดนตรีและเด็ก ๆ หายไป (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 155)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เนื้อและเส้นเอ็นมีไม่พอจะยืนยันเครดิตสะพาน ไร่คนข้าม” แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเงินกับร่างกาย อันมีความเกี่ยวข้องกัน และเป็นการแผ่ขยายของอำนาจจากการใช้เงินไว้ด้วย เพราะเมื่อมนุษย์มีความต้องการใช้เงิน ย่อมจะผลักดันให้เกิดพฤติกรรมบางประการในการแสวงหาเงินอย่างสุดความสามารถ จนกระทั่ง

สามารถขายอวัยวะในร่างกายเพื่อให้ได้เงิน เงินจึงเป็นกลไกทางอำนาจในการบีบบังคับให้คนในสังคมเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ ยังปรากฏภาพแทนอำนาจเกี่ยวข้องกับการใช้เงินในการแรงจูงใจหรือครอบงำให้คนในสังคมกระทำในสิ่งที่ไม่ใช่อุดมการณ์หลักหรือกระทำในสิ่งผิดคนในสังคม ซึ่งปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “ไปกินข้าวเช้าที่ดาวพลูโต” กล่าวถึงการขายอุดมการณ์ของนักการเมืองเพื่อผลประโยชน์เชิงอำนาจ หรือการใช้สำนวนเปรียบเปรยว่าเป็น “งูเห่า” ดังตัวอย่างข้อความว่า

การขายตัวของพวกหล่อนยังน่ารักกว่าการขายตัวของนักการเมือง ทั้งน่าชื่นชมกว่าการทรยศจิตวิญญาณของพวกเราเอง (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 395)

จากตัวอย่างข้อความว่า “การขายตัวของพวกหล่อนยังน่ารักกว่าการขายตัวของนักการเมือง” แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาในการเสียดสีการสูญเสียอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อแลกกับเงิน และทำให้เห็นถึงอำนาจของเงินที่สามารถซื้อได้ทุกอย่าง และตกย้ำถึงสภาพสังคมแห่งทุนนิยมที่ต้องใช้เงินเป็นเสมือนปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ในขณะที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองมักจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของเงิน เช่น การลงมติตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้มีอำนาจ การซื้อขาดตำแหน่งที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมและเข้าถึงงบประมาณ เป็นต้น อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมได้

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านการเงินที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเงินเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่มีอิทธิพลสำคัญในการควบคุมวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างหลากหลายมิติ ดังปรากฏเป็นประเด็นที่ยกตัวอย่างในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ได้แก่ เงินคืออำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดีกว่าและการอำนวยความสะดวกให้เข้ารับบริการด้านต่าง ๆ ของรัฐที่ง่ายและสะดวก เงินสร้างความเหลื่อมล้ำหรือสร้างอภิสิทธิ์ชน เงินทำให้มนุษย์ยอมจำนนและแสวงหาทุกวิถีทาง การใช้ร่างกายและอวัยวะเพื่อแลกเงิน และเงินมีอำนาจในการสร้างและทำลายอุดมการณ์หรือครอบงำอุดมการณ์ได้ และผู้ไม่มีเงินย่อมถูกกดขี่ให้อยู่ในสถานะผู้ด้อยอำนาจได้

1.6 การเมืองการปกครอง เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของรัฐบาล โดยมีภารกิจหลักเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การรักษาความสงบมั่นคง และการบริการสาธารณะ ซึ่งทำให้ระบบการเมืองการปกครองเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคม และมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อ มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของพลเมือง การเมืองการปกครองจึงเป็นภาพแทนอำนาจอันเป็นกลไกที่เข้าครอบงำการดำเนินชีวิตและอุดมการณ์ของสังคมด้วยในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ระหว่างปีพุทธศักราช 2554–2563 ถือเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง

โดยเฉพาะระบบการเมืองการปกครอง จึงทำให้ปรากฏภาพแทนอำนาจที่สื่อความหมาย ผ่านวรรณกรรมเรื่องสั้นได้อย่างชัดเจน

การเมืองการปกครองเป็นภาพแทนอำนาจที่ซับซ้อน การใช้สัญญาะ ในการนำเสนอภาพแทนที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พุทธศักราช 2554-2563 ก่อให้เกิด ภาพแทนอำนาจขึ้นในมโนทัศน์ของผู้อ่าน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมผู้อยู่ใต้การปกครอง ให้เชื่อฟัง หรือยอมจำนนต่อผู้ปกครอง ซึ่งปรากฏในเรื่องสั้น “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ที่กล่าวถึงการควบคุมของรัฐบาลในการกระทำหรือการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทุกด้าน ทั้งการตัดสินความผิดของมนุษย์ การกำหนดมาตรฐานคนดีตามที่รัฐบาลกำหนดขึ้น การปิดกั้น ข้อมูลความรู้หรือข้อเท็จจริง การควบคุมความคิด เป็นต้น ผ่านสัญญาะที่เรียกว่า “ไฟขาวและ ไฟดำ” ซึ่งคนไฟขาว สื่อความหมายถึงคนดี มีสิทธิ์สังหารหรือลงโทษคนไฟดำสื่อความหมาย ของการเป็นคนเลวได้อย่างไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำ และคน คนนั้นก็กลายเป็นคนเลวในสังคม เมื่อนั้นบรรดาคนดีของสังคมที่ครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สังหาร คนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 41)

จากตัวอย่างข้อความว่า “บรรดาคนดีของสังคมที่ครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สังหาร คนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย” มีการใช้วาทกรรมการเป็นคนดีเพื่อสร้างอำนาจโดยชอบธรรม ในการลงโทษคนไม่ดี เป็นการแฝงนัยทางอำนาจในการตัดสินความผิดของผู้อื่น โดยการกล่าวอ้าง ว่าตนนั้นเป็นคนดี และสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของการเมืองการปกครองที่สร้างระเบียบ กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานให้พลเมือง นอกจากนี้ยังกล่าวถึง การถูกควบคุมโดยผู้มีอำนาจที่มีอำนาจมากจนเกินไป ทำให้ผู้อยู่ใต้การปกครองนั้นสูญเสียสัญชาติญาณแห่งความเป็น มนุษย์ไป หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือน “หุ่นยนต์” ที่ผู้มีอำนาจใส่ชุดความคิดหรือโปรแกรม ลงไปแล้วให้ปฏิบัติตามอย่างไร้ความสงสัย และหากสงสัยหรือมีการตั้งคำถามย่อมจะทำให้เป็น ภัยแก่ตนเอง การปกครองดังกล่าวนี้จึงทำให้ผู้มีอำนาจปกครองสังคมได้ง่าย รวมทั้งสามารถ สืบทอดและรักษาอำนาจเอาไว้ได้อย่างยาวนาน ดังปรากฏในข้อความว่า

มนุษย์ในอดีตก็เป็นอย่างนี้แหละ มนุษย์จริง ๆ เป็นแบบนี้ ช่างสงสัย กระจาย ความรู้ แต่น่าเสียดายที่พวกเราในปัจจุบันนี้ สឹมทุกอย่างไปหมดแล้ว เรากำลังถูกหล่อหลอม ให้กลายเป็นอะไรบางอย่างที่ห่างไกลความเป็นมนุษย์ แต่ต่างต่อการควบคุมและปกครอง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 63)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เรากำลังถูกหล่อหลอมให้กลายเป็นอะไรบางอย่างที่ห่างไกลความเป็นมนุษย์ แต่ง่ายต่อการควบคุมและปกครอง” แสดงให้เห็นถึงการหล่อหลอมหรือผลิตสร้างพลเมืองที่มีอุดมการณ์หรือชุดความคิดที่เชื่อฟังผู้มีอำนาจและเป็นปฏิบัติการทางอำนาจที่คอยขัดเกลาหรือหล่อหลอมให้เชื่อฟัง นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความที่มีลักษณะการเสียดสี ซึ่งกล่าวถึงการควบคุมการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองซึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคลอันเป็นภาพแทนของอำนาจการปกครองที่ผู้แต่งตั้งต้องการนำเสนอถึงอำนาจที่เข้าแทรกแซงไปถึงระดับปัจเจกชน สื่อความหมายถึงภาพแทนอำนาจในการจำกัดสิทธิภายใต้ร่างกายของบุคคลดังปรากฏในข้อความว่า

ผมเชื่อว่าเขาไม่เคยสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองเกินกว่าจำนวนที่รัฐบาลกำหนดต่อวันด้วยซ้ำ แม้นั้นจะไม่ได้ทำให้ไฟของเราเปลี่ยนสีก็ตาม รัฐบาลมีกฎอีกชุดว่าด้วยศีลธรรมและข้อปฏิบัติที่หากละเมิดก็ไม่ร้ายแรงถึงขั้นไฟเปลี่ยนสี มันเป็นกฎว่าด้วยมารยาทสังคมต่าง ๆ แต่ล่าสุดเพิ่งมีออกประกาศมาว่าหากใครละเมิดกฎชุดครั้งนี้ครบสี่หมื่นครั้ง ไฟจะเปลี่ยนสี ผมจึงต้องระวังตัวมากขึ้น

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 42)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เขาไม่เคยสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองเกินกว่าจำนวนที่รัฐบาลกำหนดต่อวันด้วยซ้ำ” แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองสร้างข้อปฏิบัติ เพื่อกีดกันอิสรภาพในการใช้ชีวิตของมนุษย์ โดยนำเอามาตรฐานด้านศีลธรรมมาเป็นข้อสนับสนุน โดยใช้สีของไฟเป็นเครื่องมือในการควบคุม ภาพแทนอำนาจในรูปแบบของการเมืองการปกครองยังสื่อความหมายไปถึงการสืบทอดอำนาจของบุคคลที่มีอำนาจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบข้าราชการและชนชั้น มีการช่วงชิงอำนาจในการเมืองการปกครองเพื่อครอบครองผลประโยชน์ ทรัพยากร หรือกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ในเรื่องสั้น เรื่อง “ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์” กล่าวถึงในยุคที่หุ่นยนต์ปกครองมนุษย์ มีตำแหน่งรัฐมนตรีของมนุษย์เพียงหนึ่งตำแหน่ง มีอำนาจในการสั่งประหารมนุษย์ด้วยความผิดที่ร้ายแรง คือ ไม่เชื่อฟังหุ่นยนต์หรือมีการต่อต้านรัฐบาล แม้ว่าอดีตรัฐมนตรีจะเสียชีวิตไป แต่ก็มีผู้สืบทอดใหม่แทนที่ โดยยังคงมีอุดมการณ์ที่ไม่เปลี่ยนแปลง เปรียบได้กับหุ่นยนต์ที่ตั้งโปรแกรมแห่งอุดมการณ์ไว้แล้ว นั่นคือ การกำจัดมนุษย์ที่ไม่ยอมเชื่อฟังหรือมีการต่อต้านการปกครองของหุ่นยนต์ ดังปรากฏในข้อความ ดังนี้

ท่านรัฐมนตรีตายไปแล้ว ผมพูด ไม่มีใครสั่งประหาร อดีตรัฐมนตรีตายไปแล้ว ชายคนนั้นตอบเรียบ ๆ ผมที่เป็นรัฐมนตรีช่วยเลื่อนขึ้นมาแทน ไม่ต้องห่วงหรอก เราจะประหารคุณทั้งคู่ก่อนฟ้าสาบแน่ ๆ บ้าแท้ ๆ ผมลืมนึกไปว่าของพวกนี้มันเหมือน ทางจิ้งจกอกใหม่ได้เรื่อย ๆ แม้ภาพลักษณ์จะผิดกันเหมือนฟ้ากับเหว แต่คนตรงหน้า ก็ไม่ต่างอะไรจากหมูที่มีคิ้วตัวนั้น

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 149)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ผมลืมนึกไปว่าของพวกนี้มันเหมือนทางจิ้งจกอกใหม่ได้เรื่อย ๆ” แสดงให้เห็นถึงสืบทอดอำนาจของเครือข่ายผู้มีอำนาจที่มักจะมีการจัดวางตัวบุคคลทดแทน เป็นการรักษาอำนาจไว้ให้มั่นคง และในเรื่องสั้น “แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” กล่าวถึงการสืบทอดอำนาจที่มาจากครอบครัวที่ร่ำรวยที่คนต้องนับถือและต้องเกรงใจ หรือหากต้องการต่อต้านย่อมทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตได้ แสดงภาพแทนอำนาจจากการปกครองผ่านผู้มีอิทธิพล ดังปรากฏในข้อความว่า

“ผู้ทรงอิทธิพลในเมือง ฐานอำนาจของเขาหยั่งลึกมาหลายชั่วคน ทั้งยังแผ่ขยาย ครอบคลุมทุกหย่อมหญ้า สยายปีกโอบคลุมทุกวิถีในเมืองให้กลายเป็นหนึ่งเดียว อำนาจของเขา ดังร่มไทรที่ปกป้องทุกชีวิต ซึ่งอยู่ภายใต้เงื้อมเงาให้รู้สึกร่มเย็น หากหมายต่อไปว่าใครที่คิดเล็ดลอดไปจากร่มไทรนี้ จักต้องมอดไหม้” (เจตน์ กำจรเดช, 2563, หน้า 332)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ฐานอำนาจของเขาหยั่งลึกมาหลายชั่วคน ทั้งยังแผ่ขยายครอบคลุมทุกหย่อมหญ้า” และ “อำนาจของเขาดังร่มไทรที่ปกป้องทุกชีวิต” แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดอำนาจผ่านครอบครัว ซึ่งเป็นเครือข่ายทางอำนาจที่สำคัญและมีกระบวนการสร้างอำนาจผ่านสภาวะจำยอมของผู้ใต้ปกครองเพื่อรักษาชีวิตและรอดพ้นจากการถูกลงโทษ ในเรื่องสั้น “มิติทับซ้อนในโลกที่ซ้อนเร้น” ยังกล่าวถึงการใช้อำนาจทางเมืองเพื่อสร้างสิทธิพิเศษในการประกอบธุรกิจ ดังปรากฏในข้อความว่า

“แต่ใคร ๆ ก็รู้ว่าธุรกิจถูกกฎหมายของเขามีไว้เพื่อบังหน้า อำนาจทางการเมือง มิไ้อำนวยความสะดวก แต่ทุกคนล้วนปฏิเสธที่จะพูดถึงไม่แปลกที่เห็นกลุ่มคนซึ่งน่าจะขัดแย้งกัน แต่กลับนั่งดื่มกาแฟโต๊ะเดียวกัน” (เจตน์ กำจรเดช, 2563, หน้า 276)

จากตัวอย่างข้อความว่า “อำนาจทางการเมืองมิไ้อำนวยความสะดวก” แสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จากอำนาจทางการเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างผลประโยชน์ให้ตนเอง มีการสร้างเครือข่ายของผู้มีอำนาจ มีการต่อรองและอิงอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ในเรื่องสั้น “นาฏกรรมแห่งไฟ” ได้แสดงภาพแทนอำนาจด้านการปกครองของรัฐ

ราชการ ที่มีข้าราชการผูกขาดทางอำนาจ จึงทำให้ข้าราชการมีฐานะที่ร่ำรวย มีรสนิยมสูง มีคนนับถือ การใช้จ่ายต่าง ๆ ต้องเหมาะสมกับฐานะ แม้กระทั่งการซื้อโลงศพที่ต้องหรูหรา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความตายคือจุดสิ้นสุดของอำนาจ แต่คนรอบข้างหรือเครือข่ายผู้มีอำนาจก็ยังยึดถืออำนาจให้ได้มากที่สุดจนวินาทีสุดท้ายของชีวิต ดังปรากฏในข้อความว่า

“คุณหญิงของเขาไม่เห็นด้วย เปล่า! หล่อนไม่ได้แย้งวิธีคิดของเขา แต่แย้งว่าโลงไม้ราคาถูกลงไม่เหมาะกับฐานะทางสังคมของทั้งสอง เขาเป็นข้าราชการชั้นสูง คนนับถือทั้งเมือง ฐานะยังติดชั้นเศรษฐี ใครมาเยี่ยมเห็นแล้วจะเอาไปพูดได้” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 250)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เขาเป็นข้าราชการชั้นสูง คนนับถือทั้งเมือง ฐานะยังติดชั้นเศรษฐี ใครมาเยี่ยมเห็นแล้วจะเอาไปพูดได้” แสดงให้เห็นถึงการยึดติดในอำนาจ และต้องการรักษาภาพลักษณ์ของการเป็นข้าราชการ นอกจากนี้ระบบการเมืองการปกครองยังแสดงให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคมที่โดนกดทับ กดขี่ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานได้ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในฐานะศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเลือกปฏิบัติ ปรากฏในเรื่องสั้น “อสรพิษ” กล่าวถึงการที่ชาวบ้านในชนบทไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการรักษาในโรงพยาบาล เพราะอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังปรากฏในข้อความว่า

เขากำลังนอนหายใจระรวยอยู่กับพื้น เนื้อตัวเต็มไปด้วยโคลน แขนขวาหักตรงข้อศอกห้อยร่องแรง กระดูกไหล่ขวาเคลื่อนผิดรูป กระนั้นก็ยังกัดกรามแน่น ไม่มีน้ำตาแม้แต่เพียงหยาดเดียว โรงพยาบาลอยู่ไกลเกินไป วัลลาตโพธิ์ของหลวงพ่อหรือหมอรักรักษากระดูกผู้ถือชาก็อยู่ไกลเกินไป เขาต้องกินน้ำใบบัวบกแก้อาการซ้ำใน
อยู่นานนับเดือน แต่แขนขวาและไหล่ขวาของเขาก็พิการนับจากนั้นเป็นต้นมา

(แดนอรัญ แสงทอง, 2560, หน้า 18)

จากตัวอย่างข้อความว่า “โรงพยาบาลอยู่ไกลเกินไป เขาต้องกินน้ำใบบัวบกแก้อาการซ้ำในอยู่นานนับเดือน แต่แขนขวาและไหล่ขวาของเขาก็พิการนับจากนั้นเป็นต้นมา” แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งการเมืองการปกครอง คือ ไม่สามารถรักษาความเจ็บป่วยได้ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายที่ร้ายแรงจนขึ้นเกิดความพิการ และในเรื่องสั้น เรื่อง “อยู่ข้างล่างขวางได้ขวางเอา” กล่าวถึง ตัวละครชื่อยาโกบ เขาและภรรยาอาศัยอยู่บนเกาะปิ้งอันเป็นเกาะที่ห่างไกล โรงพยาบาลบนเกาะจึงมีขนาดเล็ก เมื่อเจ็บป่วยจะต้องต่อคิว

ในการรักษา จำนวนเตียงรักษาในโรงพยาบาลก็มีไม่เพียงพอต่อคนไข้ ซึ่งหากจำเป็นต้องนอนโรงพยาบาลจะต้องนอนบน “เตียงเสริม” ก่อนเพื่อรอเตียงหลักว่าง การเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐในลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการไม่สามารถเข้าถึงการบริการพื้นฐานด้านสาธารณสุขจากรัฐบาลได้อย่างเต็มที่ จึงแสดงให้เห็นว่าการเมืองการปกครองมีอำนาจในการลิดรอนสิทธิและการเข้าถึงด้านการสาธารณสุขของประชาชน ดังปรากฏข้อความว่า

ยาโกบนิ่งกุมมือเมียบแน่น จะว่าไปแล้วจูเลียนนั้นแหละเป็นคนกุมมือแล้วบีบจนสิ้นแรง สิ้นแรงจริง ๆ ก็แรงมืออยู่แค่นั้น บนเตียงเสริมโรงพยาบาลรัฐที่พอฝากผีฝากไข้ได้ เชนอนระโหยโรยแรง ลูกสาวสองคนกลับบ้านเมื่อวานตอนค่ำ ยาโกบเสิร์ฟงานแล้วมาปลัดเวรเข้านี้สองคนนั้นก็ยังไม่ว่าง (จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 169)

จากตัวอย่างข้อความว่า “บนเตียงเสริมโรงพยาบาลรัฐที่พอฝากผีฝากไข้ได้” แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากของประชาชนในการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐ ด้วยปัญหาพื้นที่ที่ห่างไกลและความยากจนจึงทำให้จำยอมรับการรักษาแบบฝากผีฝากไข้เป็นการยอมจำนนและตกอยู่ภายใต้อำนาจการเมืองการปกครอง ในเรื่องสั้น เรื่อง “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” กล่าวถึง การตายของแรงงานชาวพม่า ที่ไม่ได้รับความสนใจ ถูกละเว้นโดยการไม่สืบสวนทางกระบวนการยุติธรรม แสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังปรากฏในข้อความ ดังนี้

ศพชาวพม่า พอบอกอย่างนั้น แรงงานซึ่งร้อยละเก้าสิบมักผิดกฎหมาย แต่ใครจะสนใจในเมื่อทางการรับรู้มาตลอดว่าที่นี่ไม่มีแรงงานผิดกฎหมาย ดังนั้นจะมีศพของพวกนั้นได้อย่างไร (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 80)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เมื่อทางการรับรู้มาตลอดว่าที่นี่ไม่มีแรงงานผิดกฎหมาย ดังนั้นจะมีศพของพวกนั้นได้อย่างไร” แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแรงงานผิดกฎหมายของรัฐบาล จึงทำให้แรงงานพม่าตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งการปกครองและถูกละเลยและเลือกปฏิบัติจากรัฐบาล จึงสะท้อนภาพแทนอำนาจจากการเมืองการปกครอง ในเรื่องสั้น “สิงโตนอกคอก” กล่าวถึง ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิในการเลือกตั้ง โดยที่คนตาดีมีสิทธิเลือกตั้ง 2 เสียง คนตาขาวมีสิทธิเลือกตั้ง 1 เสียง ดังข้อความว่า

“ในโรงเรียน เด็ก ๆ ตาขาวมักถูกเด็กตาดีรังแก บนรถประจำทาง คนตาขาวต้องลุกขึ้นให้คนตาดีนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดี สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดีมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

จากตัวอย่างข้อความว่า “สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดีมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง” แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในเชิงอำนาจในการจำกัดสิทธิของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากมีความแตกต่าง โดยคนตาดีแฝงความหมายที่สื่อถึงคนปกติทั่วไปที่มีนัยยะตาดีดำ หรือคนมีอำนาจ และสร้างสร้างสัญญาให้คนตาขาวที่หมายถึงคนผิดปกติ คนช้ำลาด หรือคนไร้อำนาจ และปรากฏการกดขี่ให้คนตาขาวด้อยอำนาจกว่าอีกทั้งตอกย้ำความไร้อำนาจด้วยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อกดทับผู้ไร้อำนาจ นอกจากนี้ในเรื่องสั้น “ไปกินม้อเช้าที่ดาวพลูโต” กล่าวถึง อดีตนายกรัฐมนตรีกฎรัฐประหาร ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล จึงทำให้อดีตนายกรัฐมนตรีกฎรัฐประหาร ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ดังปรากฏในข้อความว่า

“ในสายตาต่างประเทศ เขาคือนายกฯ ผู้ถูกทำรัฐประหาร หลุดจากอำนาจ ด้วยความไม่ชอบธรรม ดังนั้นทุกประเทศที่เขาวิ่งเข้าไปหาล้วนให้การช่วยเหลือ” (เจเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 359)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เขาคือนายกฯ ผู้ถูกทำรัฐประหาร ทุกประเทศที่เขาวิ่งเข้าไปหาล้วนให้การช่วยเหลือ” แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่เกิดจากการรัฐประหาร อันเป็นอำนาจที่ไม่ได้รับการยอมรับการรัฐประหารจึงเป็นอำนาจหนึ่งในการครอบงำระบบการเมืองการปกครอง จึงสะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจได้อีกมุมมองหนึ่งได้

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเมืองการปกครองมีอำนาจอันมีอิทธิพลต่อการควบคุมพลเมืองให้เป็นไปตามที่รัฐบาลต้องการ หรืออาจเป็นอำนาจที่แอบแฝงไว้ตัวตน แต่มีผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ปรากฏตัวอย่างในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2553-2564 ในหลากหลายแง่มุม ได้แก่ การกำหนดบทลงโทษหรือตัดสินของผู้ที่ต่อต้านอำนาจการควบคุมความคิดของพลเมืองเพื่อให้ง่ายต่อการปกครอง การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่ระดับประเทศไปจนถึงระดับบุคคล การสืบทอดอำนาจ อำนาจของผู้มีอิทธิพลทางการเมืองการปกครอง การใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองในการเข้าถึงทรัพยากรหรือผลประโยชน์ อำนาจของชนชั้นปกครองหรือข้าราชการ การไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐบาล การผูกขาดทางอำนาจ การละเว้นหรือไม่ได้รับการดูแลจากรัฐบาล ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และอำนาจของการรัฐประหาร

1.7 **สื่อ** เป็นตัวแทนของการสื่อสารจากผู้ผลิตสื่อที่แพร่กระจายสู่สังคม เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งยังเป็นช่องทางสำคัญในการนำเสนอความรู้ ความจริง ความเชื่อ แนวคิด อุดมการณ์ และกระแสสังคมต่าง ๆ ให้แก่สังคม อันแสดงให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งในภาพแทนอำนาจ สื่อมีอิทธิพลต่อสังคมในเชิงอำนาจมาก ผู้มีอำนาจหากได้ครอบงำหรือควบคุมสื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาและแพร่กระจายอำนาจอย่างมั่นคง ในขณะที่ยุคปัจจุบันกระแสสังคมมีการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบสังคมออนไลน์มากขึ้น การผลิตสื่อทำได้ง่ายด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและส่งผ่านได้รวดเร็ว จึงทำให้สื่อเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่ถ่ายทอดวาทกรรมต่าง ๆ และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและแนวความคิดได้

สื่อจึงเป็นภาพแทนอำนาจในการครอบงำสังคมให้เกิดทัศนคติร่วมเดียวกัน ซึ่งหากผู้รับสื่อไม่ได้พิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ ย่อมจะทำให้ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ในเรื่องสั้น “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” กล่าวถึง ชาวหรือเหตุการณ์การบุกยึดโรงพยาบาลของชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีการมุ่งนำเสนอข่าวโดยใส่ข้อคิดเห็นหรือความรู้สึกลงไป จึงทำให้ชาวบ้านมองข่าวพม่าในด้านลบและสร้างชนวนเหตุแห่งความขัดแย้งและเกลียดชังได้ ดังปรากฏในข้อความว่า

“พอยกเหตุการณ์กลุ่มติดอาวุธกลุ่มหนึ่งบุกยึดโรงพยาบาลเมื่อหลายวันก่อน พอเรียกพวกนั้นว่าพม่า ทั้งยังโกรธเกรี้ยว แม้พวกนั้นถูกทหารยิงหมดแล้วทุกคน และช่วยตัวประกันได้ปลอดภัย “อีกหน่อยพม่าจะยึดเมืองเรา แล้วเราก็กลายเป็นลูกทาสพวกมัน” (เจเค็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 78-79)

จากตัวอย่างข้อความว่า “พอยกเหตุการณ์กลุ่มติดอาวุธกลุ่มหนึ่งบุกยึดโรงพยาบาล...พอเรียกพวกนั้นว่าพม่า ทั้งยังโกรธเกรี้ยว แม้พวกนั้นถูกทหารยิงหมดแล้ว” แสดงให้เห็นถึงอำนาจสื่อในการทำให้คนในสังคมเกิดการตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งได้ เป็นอำนาจที่มีอำนาจภาพในการควบคุมหรือบงการทัศนคติของคนในสังคมได้ และในเรื่องสั้น “แดดเซ้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ยังได้กล่าวถึง การได้รับข่าวสารที่ถูกปิดบังซ่อนเร้นความจริงเกี่ยวกับปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สังคมภายนอกเกิดการรับรู้ที่สงบสุข ซึ่งเป็นการครอบงำผ่านการใช้สื่อเพื่อนำเสนอข้อมูลให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัย ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วเป็นที่ทราบกันดีของคนในพื้นที่ว่ามีเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังปรากฏในข้อความดังนี้

ชาวปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไม่มีระเบิด รายวัน ไม่มีข่าวผู้เสียชีวิตจากสามจังหวัด ไม่มีข่าวหน้าตาของผู้สูญเสียชีวิต และไม่ปรากฏ ข่าวของแม่ผู้แลกชีวิตลูกชายให้กับนโยบายของรัฐ ผมขว้างหนังสือพิมพ์ ไปเข้าหา

หม้อต้มน้ำแล้ว ตักน้ำร้อนราดบนแขน มันส่งเสียงฉ่า ขณะที่เนื้อบริเวณนั้นหลุดล่อน ออกมาเป็นริ้วแต่ผมยังยืนเฉยโดยปราศจากความเจ็บปวดใด ๆ

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 345-346)

จากตัวอย่างข้อความปรากฏคำว่า “ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว” “ไม่มีระเบิด” “ไม่มีขบวนการของผู้นิยมเสีย” “ไม่ปรากฏข่าว” แสดงให้เห็นถึงอำนาจของการปกปิดข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง จึงทำให้สังคมรับรู้ข่าวสารจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีเหตุร้าย ผู้แตงนำเสนอตัวบทผ่านกลวิธีทางภาษาในรูปแบบการประชดประชันและสรุปข้อความว่าในตอนท้ายว่า “ผมขว้างหนังสือพิมพ์” เพื่อสื่อความหมายว่า สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเกิดเหตุการณ์ไม่สงบเช่นเดิม นอกจากนี้ ในเรื่องสั้น “ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต” ยังกล่าวถึงข่าวเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิด ที่กล่าวอ้างว่าสหรัฐอเมริกาไม่เคยส่งมนุษย์ขึ้นไปสำรวจดวงจันทร์ ซึ่งเป็นจริงหรือไม่ไม่อาจทราบได้ แสดงให้เห็นว่าข่าวมีอำนาจต่อความเชื่อถือของผู้รับข่าว ในขณะที่เดียวกันข่าวก็สามารถบ่อนทำลายหรือลดความน่าเชื่อถือของชาติมหาอำนาจอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาลงได้ ดังปรากฏในข้อความดังนี้

“บางครั้งโลกเราก็เป็นแบบนี้ มันเป็นเรื่องการเมือง รู้จักข่าวใช้ไหมทฤษฎีสมคบคิด เรื่องที่อาร์มตรองขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์เป็นการแหกตา โลกมีการแข่งขันที่โหดร้าย พออเมริกาประกาศว่าจะส่ง ดาวเทียมขึ้นอวกาศ โซเวียตก็ส่งสปุตนิกขึ้นสู่วงโคจร อเมริกายังไม่ทันขยับโซเวียตก็ส่งหมาโลกาขึ้นไป ดูเหมือนว่าโซเวียตจะนำอเมริกาอยู่หนึ่งก้าวเสมอ จนเมื่ออเมริกาถ่ายภาพรอยเท้าแรกของมนุษย์โลกบนดวงจันทร์ ทุกคนต่างก็เชื่อว่าอเมริกาเป็นผู้ชนะในเกมนี้ นานหลายปีกว่าจะมาถึงทฤษฎีสมคบคิด”

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 367)

จากตัวอย่างข้อความปรากฏคำว่า “รู้จักข่าวใช้ไหมทฤษฎีสมคบคิด เรื่องที่อาร์มตรองขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์เป็นการแหกตา” แสดงให้เห็นถึงการโต้กลับทางวาทกรรมเพื่อหวังผลในการต่อต้านอำนาจ โดยมีการใช้คำศัพท์ว่า “ทฤษฎีสมคบคิด” ซึ่งหมายถึง เรื่องเล่าที่สร้างขึ้นจากความคิดเห็นของบุคคลหรือกลุ่มและอาจมีเค้าโครงของข้อเท็จจริงอยู่บ้าง แต่ไม่ได้รับการยอมรับจากวงวิชาการและไม่สามารถอ้างอิงได้ ซึ่งเมื่อนำมาสื่อสารผ่านข่าวย่อมจะมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของคนในสังคมได้ จึงสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของ

ข่าวสารที่เป็นแหล่งผลิตวาทกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกรอบความคิดของผู้รับสารได้ ในเรื่องสั้น เรื่อง “แม่ทัพตายแล้ว” ยังปรากฏการใช้สื่อประเภทเพลงในการสร้างกระบวนการคิดหรืออุดมการณ์ให้กับคนในสังคม เป็นการสร้างอำนาจเพื่อครอบงำกลุ่มคนในสังคมให้มีความเชื่อฟังผู้มีอำนาจในการปกครอง เพลงจึงเป็นสื่อประเภทหนึ่ง que เข้าถึงมนุษย์ได้ง่ายเนื่องจากมีจังหวะ ความไพเราะ การใช้คำสัมผัสเพื่อสื่อความหมายที่แฝงอยู่ให้กับคนในสังคมอย่างน่าสนใจ ดังปรากฏในข้อความ

พวกเราซึ่งเป็นเด็ก รับรู้เรื่องราวเหล่านั้นผ่านเสียงเพลง ข้าเติบโตโดยมีรูปปั้น

หัวหน้าเผ่าผู้สละชีพและโคลกสตุตี้ผู้กล้าซบซ่านตั้งตั้งแน่นอน เรื่องราวการเหยียบย่ำปีทา
ผู้ต่ำต้อยประทับลงในความคิด (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 155)

จากตัวอย่างข้อความว่า “รับรู้เรื่องราวเหล่านั้นผ่านเสียงเพลง เรื่องราวการเหยียบย่ำปีทาผู้ต่ำต้อยประทับลงในความคิด” แสดงให้เห็นถึงอำนาจของเพลงที่เป็นปฏิบัติการทางอำนาจเพื่อหล่อหลอมหรือขัดเกลาคนในสังคมให้มีความคิดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้มีอำนาจ นอกจากนี้ในเรื่องสั้น “นกกระยางโง่ ๆ” ยังปรากฏภาพแทนอำนาจในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีการใช้สื่อผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยมีการเชื่อมต่อผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) และกูเกิ้ล (Google) สื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้เป็นเทคโนโลยีที่คนในสังคมสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก จึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตหรือกำหนดพฤติกรรมของคนในยุคปัจจุบัน จากเรื่องสั้นได้กล่าวถึงตัวละครที่จะต้องประกอบอาชีพด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการจำหน่ายสินค้าและเนื้อไก่ผ่านช่องทางออนไลน์ และค้นหาข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตของตัวละครมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงมีความเชื่อ ความคิด และการคล้อยตามสื่อสังคมออนไลน์เหล่านั้น ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งในการกำหนดระบบความคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ ของสังคม อีกทั้งยังมีส่วนในการกำหนดการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่างได้ ดังปรากฏในข้อความว่า

เขาผูกตะกร้าพลาสติกจากร้านยี่สิบบาทไว้สี่ห้าจุด ใส่ฝารองรังเอาไว้ใส่ข้าวโพดในราง ซื่อถั่งน้ำสำหรับไก่ฟาร์มมาด้วย แล้วถ่ายรูปโพสต์...เพื่อนเปิดให้ดูเฟซบุ๊กของเขาให้ดูว่ามีการซื้อขายกันอย่างไร ขายกันแต่ไข่ เพื่อนมันก็ทำกันเป็นระบบ...ที่อุป

รู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของสัตว์ปีกมากไปแล้ว จึงขุดดินทำบ่อปลาเปิดหาวิธีในยูทูบ ไม่กี่วันน้ำก็เริ่มเขียวต้องบำบัดน้ำใช้ใหม่ค้นหากูเกิ้ล เขาว่าถ้าปล่อยจอกแหนลงไปมันจะช่วยบำบัดน้ำได้ รังหาจอกแหน หามันที่ไหนละมีแต่ผักตบ

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 54-55)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงอำนาจของสื่อออนไลน์ ที่มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตในทุกขณะ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา การใช้สื่อออนไลน์เหล่านั้นก่อให้เกิดความเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากคนในสังคมในวงกว้าง ทั้งนี้การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์และการใช้โดยขาดวิจารณญาณย่อมทำให้คนในสังคมตกอยู่ภายใต้อำนาจของสื่อออนไลน์ได้ เพราะสื่อออนไลน์มีอำนาจในการชักจูงหรือเคลือบแฝงด้วยปฏิบัติการทางวาทกรรม

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันด้านสื่อที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สื่อมีอำนาจในการนำเสนอข้อมูลทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น นำสู่กระบวนการรับรู้ของพลเมืองที่ซ่อนเร้นความหมายอย่างหลากหลายมิติ และสามารถบงการวิถีชีวิตและพฤติกรรมของมนุษย์ได้ จากภาพแทนอำนาจด้านสื่อในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ได้สะท้อนกลไกทางอำนาจ ได้แก่ การสร้างทัศนคติบางประการให้แก่สังคม การปกปิดหรือปิดเบือนข้อเท็จจริง การใช้สื่อเพื่อต่อต้านอำนาจ การสร้างเพลงหรือบทกวีเพื่อขัดเกลาสังคม และสื่อออนไลน์มีอำนาจต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน

2. ภาพแทนอำนาจจากวิธีการ

ภาพแทนอำนาจจากวิธีการ เป็นชุดของขั้นตอนหรือข้อกำหนดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดผลทางอำนาจ เช่น การควบคุม ครอบงำ กดทับ ผลักดัน การแสวงหาผลประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นผลมาจากมนุษย์ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563 มีการนำเสนอภาพแทนอำนาจในรูปแบบวิธีการอย่างหลากหลาย มีดังนี้

2.1 การบังคับ เป็นวิธีการหนึ่งในการได้มาซึ่งอำนาจ อาจมีการใช้ความรุนแรง อันมีผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ การบังคับจึงเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่ทำให้ผู้อยู่ภายใต้อำนาจสยบยอม อันเป็นผลมาจากความกลัวหรือได้รับความเสียหายด้านต่าง ๆ การบังคับเริ่มจากในระดับอ่อน ได้แก่ คำพูด การกระทำ ประชดประชัน ต่ำทอ จนเพิ่มระดับความรุนแรงขึ้นเป็นการใช้กำลังต่อร่างกาย ต่อชีวิต หรือต่อมวลมนุษยชนจำนวนมาก ในเรื่องสั้น เรื่อง “สิงโตนอกคอก” กล่าวถึงแซนดี้เด็กหญิงตาขาวที่ถูกเพื่อนร่วมชั้นรังแก เพราะคนตาดีมีอำนาจเหนือคนตาขาว อันเป็นภาพแทนอำนาจด้วยวิธีการบังคับ ให้ผู้อยู่ใต้อำนาจสยบยอม ดังตัวอย่างข้อความว่า

“วัยเด็กของนิกสันก็เป็นแบบเดียวกับแซนดี้ ถูกทำร้ายรังแกจากเด็กคนอื่นที่มี ตาดี เขายังมีรอยแผลเป็นขนาดใหญ่อยู่ที่คางจากการถูกผลักตกบันไดลงไปโดนกล่องใส่ขวดแก้ว” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201–202)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ถูกทำร้ายรังแกจากเด็กคนอื่นที่มีตาดำ” แสดงให้เห็นถึงการกดขี่เพื่อหวังผลในการสร้างอำนาจเหนือกว่าผู้ไร้อำนาจ โดยใช้กระทำทางร่างกาย คือ ทำร้าย รังแก ผลัก เป็นต้น ในเรื่องสั้น เรื่อง “คล้ายว่าคล้ายว่าเริ่มจากฝน” กล่าวถึงการรังแกสะตุ ซึ่งเป็นเด็กชายจากกลุ่มชาติพันธุ์มอญ แต่เด็กคนอื่นมองว่าเป็นพม่า มีฐานะเป็นคนต่างดาวและคนไทยก็มีทัศนคติเชิงลบต่อชาวพม่าด้วย จึงทำให้ชาวมอญมีการใช้อาวุธปืนในการบังคับคนไทยให้จำนนต่ออำนาจของผู้ถืออาวุธปืนนั้น เป็นการต่อต้านอำนาจและสามารถบังคับผู้อื่นให้กระทำตามได้ ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริงคือ ผู้ที่อาวุธหรือกำลังทางยุทธโศปกรณ์อื่น ๆ อันสามารถนำมาใช้ประกอบกับวิธีการบีบบังคับได้ดังปรากฏในข้อความดังนี้

พวกเขาประกาศตัวเป็นเจ้าของหัวทุกคนด้วยกระบองปืน ปิดประตูทางเข้า ปิดหน้าต่าง ทั้งยังยกโต๊ะปิงปองขึ้นบังในจุดที่สามารถมองเห็นได้จากข้างนอก (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 105)

จากตัวอย่างข้อความว่า “พวกเขาประกาศตัวเป็นเจ้าของหัวทุกคนด้วยกระบองปืน” แสดงให้เห็นว่าการครอบครองอาวุธที่มีอำนาจในการทำลายล้างสูงเป็นอำนาจอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาข่มขู่ให้ผู้อื่นตกอยู่ในอาณัติของผู้ครอบครองอาวุธได้ อำนาจในการบังคับยังเป็นการนำเสนอภาพแทนอำนาจที่ทวีความรุนแรงขึ้นโดยประสงค์ต่อชีวิตหรือกำจัดผู้ที่ต้องการต่อต้านอำนาจให้เสียชีวิตลงได้ ในเรื่องสั้น “แม่ทัพตายแล้ว” กล่าวถึงตัวละครที่มีอาการทางจิต และได้ทำร้ายร่างกายผู้ขายบริการทางเพศจนเสียชีวิต ด้วยสาเหตุที่เธอไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย และไม่ชอบคนมีรูปร่างที่อ้วนมากเกินไป ด้วยความโกรธและอาการทางจิตที่แยกไม่ออกระหว่างโลกเสมือนของเกมส์กับโลกแห่งความเป็นจริง จึงฆาตกรรมผู้ขายบริการทางเพศ แสดงให้เห็นถึงความต้องการอำนาจหรือแสดงอำนาจอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

หญิงสาวร่วมห้องบ่นว่าผมอ้วนเกินไป เธอไม่เคยนอนกับคนอ้วนขนาดผม... ผมสะบัดผ้าขนหนูใส่หญิงสาว ปลายของผ้าขนหนูฟาดตามเนื้อตัวของเธอจนปรากฏริ้วแดง เธอร้องเสียงดัง ผมจึงใช้ผ้ารัดคอเธอ อี้นั่งแพศยาเผ่ามีด ผมตำเธอตั้ง ๆ (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 173)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ผมจึงใช้ผ้ารัดคอเธอ” แสดงให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงเพื่อส่งเสริมอำนาจและจัดการกับผู้ต่อต้านอำนาจนั้น การบังคับจึงเป็นปฏิบัติการทางอำนาจ เพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมและกดขี่ผู้อื่นให้สยบยอมได้ ในเรื่องสั้น “แดดเข้านร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ยังกล่าวถึงการฆาตกรรมทหารด้วยการตัดศีรษะในปัญหาความ

ไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการให้การบีบบังคับหรือต่อต้านหรือต่อรองอำนาจจากรัฐบาล ดังปรากฏในข้อความดังนี้

เราพบร่างอีกสองร่าง ห่างไปจากศพแรกเกือบครึ่งกิโลเมตร จากหน้าอกบนเครื่องแบบ มีชื่อที่ผมอ่านได้นั้นเป็นเขา เพื่อนคนที่เรามีความฝันว่าจะนั่งอาบแดดเช้าแล้วจับกาแฟด้วยกัน บัดนี้เขามีแค่ร่าง เขาเป็นคนเดียวที่ไม่ถูกตัดชิ้นส่วนอื่น ยกเว้นหัว (จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 339)

จากตัวอย่างข้อความว่า “เขาเป็นคนเดียวที่ไม่ถูกตัดชิ้นส่วนอื่น ยกเว้นหัว” แสดงให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงด้วยการฆ่าหรือทำร้ายร่างกายเพื่อหวังผลทางอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจ โดยใช้ชีวิตของทหารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุถึงอำนาจ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความวุ่นวายและความหวาดกลัวให้แก่คนในสังคม ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีการบังคับที่ทำให้มีอำนาจในการตอบโต้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ความรุนแรงของการบังคับเพื่อได้มาซึ่งอำนาจนั้น ยังมีทวีความรุนแรงจนกระทบต่อชีวิตของคนในสังคมหรือมวลมนุษยชาติ ไม่ว่าจะเป็นการกวาดล้างผู้ชุมนุมซึ่งเป็นประชาชนของประเทศด้วยความรุนแรงจนทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากเพียงเพราะว่ามีแนวคิดที่แตกต่างทางการเมือง การฆาตกรรมแบบล้างเผ่าพันธุ์ การทำสงครามที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองจำนวนมาก การบังคับด้วยความรุนแรงดังกล่าวเป็นภาพแทนอำนาจที่ปรากฏได้อย่างหลากหลายรูปแบบ ดังปรากฏภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ได้แก่

1) ภาพแทนอำนาจด้วยวิธีการบังคับที่เกิดจากการวิสามัญฆาตกรรม ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “คล้ายว่าคล้ายว่าเริ่มจากฝน” กล่าวถึงการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มผู้ก่อการร้ายถือว่าเป็นเรื่องไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งก็คือ การฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่นด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างข้อความว่า “พวกนั้นตายหมดทุกคน ร่างของพวกเขานอนเลือดท่วมอยู่ระเกะระกะ” แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายทารุณในการวิสามัญฆาตกรรมผู้ก่อการร้าย เป็นการแสดงอำนาจเพื่อกำจัดบุคคลที่รัฐบาลมีความเชื่อว่าเป็นภัยต่อสังคม การวิสามัญฆาตกรรมผู้ร้ายจึงเป็นอำนาจโดยชอบธรรมที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อรักษาความปลอดภัยให้กับคนในสังคม ดังปรากฏในเรื่องสั้นว่า

“ตัวประกันปลอดภัย พวกนั้นตายหมดทุกคน ทุกศพถูกห่อด้วยผ้าขาว แต่ก่อนหน้านั้น ขณะธงและคนอื่น ๆ ถูกต้อนให้เดินออกจากหอประชุม ร่างของพวกเขานอนเลือดท่วมอยู่ระเกะระกะ มองเห็นสะดุดด้วย ร่างของเขานอนนิ่งอยู่ข้างประตู ตาปิดเหมือนคนนอนหลับ ไม่เห็นตากข้างตัว ปืนสั้นตกอยู่ใกล้ ๆ” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 113)

2) ภาพแทนอำนาจด้วยวิธีการบังคับโดยการวางระเบิดหรือใช้อาวุธที่มีพลังทำลายล้างสูง ทำให้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมากในคราวเดียว ซึ่งเหตุการณ์ลอบวางระเบิดถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งในการต่อต้านผู้มีอำนาจ (รัฐบาล) ให้สยบยอมในสิ่งที่ผู้ก่อการร้ายเรียกร้องดังในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ เรื่อง “แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ปรากฏตัวอย่างข้อความว่า “แรงระเบิดทำให้คนตายสามคน...เลือดกับเศษเนื้อใหม่เกรียมส่งกลิ่นคาวคุ้ง” แสดงให้เห็นถึงการใช้ระเบิดในการฆ่าชีวิตผู้คนจำนวนมากหลายชีวิต อาวุธเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือทางอำนาจที่มีไว้เพื่อสร้างอำนาจจากการทำลายล้างอย่างรุนแรง ดังปรากฏในตัวอย่างข้อความว่า

“แรงระเบิดทำให้คนตายสามคน โตะกะกาแฟล้มระเนระนาด หม้อกาแฟล้มตะแคง รถมอเตอร์ไซด์หลายคันกลายเป็นเหล็กติดไฟ ห้องแถวไม้ทอดไปทั้งแถบ เลือดกับเศษเนื้อใหม่เกรียมส่งกลิ่นคาวคุ้ง และทหารใหม่สองนายได้ย่างเท้าเข้าสู่สมรภูมิสงครามเต็มตัว” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 305)

3) ภาพแทนอำนาจด้วยวิธีการบังคับโดยการทำให้มนุษย์เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นบทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่เลวร้ายของมนุษยชาติ เป็นการกระทำเพื่อให้ขึ้นสู่การเป็นผู้มีอำนาจอย่างเด็ดขาด ดังในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ เรื่อง “สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า” ที่กล่าวถึงระเบิดปรมาณูในสงครามโลกครั้งที่ 2 อันเป็นระเบิดที่มีพลังทำลายล้างสูง เมื่อทิ้งลงเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ ทำให้มีผู้บาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก การทิ้งระเบิดปรมาณูในครั้งนั้นจึงทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นประเทศผู้ชนะสงคราม เพราะมีอำนาจในการครอบครองอาวุธที่มีความรุนแรงมาก ปรากฏตัวอย่างข้อความว่า

พระเจ้าสร้างมนุษย์ที่ชื่อฮิตเลอร์ แต่ชาตนาบอบทำให้อวัยวะบางส่วนของเขากบพร่อง แทนที่เขาจะกลายเป็นศิลปิน เขากลับกลายเป็นนักฆ่าไปเสีย...และส่งคนอีกกลุ่มเพื่อพัฒนาทฤษฎีนั้นเป็นระเบิดที่มีพลังทำลายล้างสูงขึ้นมา เขาส่งผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสามมาเพื่อรวมตัวกันทำสิ่งที่จะหยุดยั้งสงคราม และหนึ่งในผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสามคือผู้ออกคำสั่งทิ้งระเบิดปรมาณู

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 49)

จากตัวอย่างภาพแทนอำนาจที่มาจากวิธีการบีบบังคับทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าการบังคับเป็นกลวิธีหนึ่งที่มนุษย์นำมาใช้ในปฏิบัติการทางอำนาจ อาจเริ่มจากการข่มเหง รังแก ล้อเลียน หรือเบียดเบียนผู้อื่น จนอาจดำเนินไปถึงการกระทำที่รุนแรงในวงกว้าง การกระทำดังกล่าว นำสู่การมีอำนาจได้หลากหลายประเด็น ดังปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช

2554–2564 ได้แก่ การกระทำต่อร่างกายและจิตใจเพื่อให้ผู้อื่นสยบยอม การใช้อาวุธเพื่อบีบบังคับและเพื่อหวังผลทางอำนาจ การประทุษร้ายผู้อื่น และการฆาตกรรมเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองหรือตอบโต้ผู้มีอำนาจ ภาพแทนอำนาจจากวิธีการบีบบังคับดังกล่าวจึงก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการลดความเชื่อถือของรัฐบาล การก่อความไม่สงบ การละเมิดสิทธิ และความไม่มั่นคงปลอดภัยของสังคมนั่นเอง

2.2 การสนองความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์ ในโครงสร้างของการเป็นมนุษย์นั้น สามารถแยกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ ร่างกายและจิตใจ ซึ่งมนุษย์ทุกคนย่อมจะมี “ความปรารถนา” อันเป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความปรารถนาของตนเอง ด้วยเหตุแห่งความปรารถนาก็จะทำให้มนุษย์แสดงอำนาจบางประการ และสามารถนำเอาเงื่อนไขของความปรารถนาคำใช้บีบบังคับ ครอบงำ หรือกระทำการเพื่อเป็นสิ่งที่ชักจูงให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจเหล่านั้น การสนองความปรารถนาของมนุษย์จึงเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่ปรากฏในเรื่องสั้น “จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว” กล่าวถึงความหิวโหยที่เป็นภัยร้ายในฤดูหนาวที่ลำบากยากแค้นขาดแคลนอาหาร จนจำเป็นต้องกินซากศพมนุษย์ด้วยกันเองเพื่อรักษาชีวิตไว้ แสดงให้เห็นว่าความหิวเป็นอำนาจที่ผลักดันให้มนุษย์จำต้องยอมทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือผิดไปจากระบบศีลธรรมอันดีของมนุษย์ ดังปรากฏในข้อความดังนี้

เพื่อนบีบไหล่มอเดรีต เอ่ยเสียงหนัก “มันหมายความว่าแกเป็นคนเดียว ที่ยังไม่เคยกินศพ” มอเดรีตรู้สึกว่าคุณตาของเขาเดินตุบ นี่เป็นครั้งแรกที่มีคนเอาเรื่องนี้มาพูดกับเขาทั้งที่ยังสว่าง อาจเพราะเขาเป็นคนขอให้ฝังศพที่ตายไป ทุกคนจึงคิดว่าเขาต่อต้านเรื่องนี้ และหลีกเลี่ยงที่จะเอ่ยถึงมันต่อหน้าเขา แต่ความจริงก็คือ ดูเหมือนจะไม่มีใครถูกฝังโดยยังไม่ถูกชำแหละเลย

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 18–19)

จากตัวอย่างข้อความว่า “มันหมายความว่าแกเป็นคนเดียว ที่ยังไม่เคยกินศพ” ความอดอยากมีแรงขับทางอำนาจในการบีบบังคับให้มนุษย์กระทำในสิ่งที่ผิดธรรมชาติ ดังเช่นการรับประทานเนื้อมนุษย์ด้วยกันเอง สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะจำยอมต่อร่างกายทำให้เห็นอำนาจชีวิตที่ครอบงำร่างกายจนถึงเอาสัญชาตญาณดิบออกมา นอกจากนี้ในเรื่องสั้น “ดวงตาที่สาม” ยังกล่าวถึงความรัก ที่มนุษย์ต้องการไฝหาเพื่อให้เกิดความสุข โดยเฉพาะความรักระหว่างชายและหญิง ซึ่งเป็นอำนาจหนึ่งที่เป็นผลมาจากความรู้สึกและแรงขับทางเพศ ดังปรากฏในข้อความดังนี้

เทพเจ้าตะครันตะครอต่ออำนาจของสิ่งที่เรียกกันว่าความรัก จึงปั้นร่างของ “มนุษย์” นั้นออกเสีย “มนุษย์” จึงกลายเป็นชายและหญิง ก็ด้วยเหตุนี้เอง ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา ชายและหญิงก็จึงต่างฝ่ายต่างแสวงหากันและกันเพื่อที่จะกลับมาครองคู่กัน อีกครั้ง เมื่อใดก็ตามที่การจับจองครองคู่เป็นไปโดยถูกต้อง มนุษย์ชายหญิงคู่นั้น ก็จะมีอำนาจมากพอที่จะครอบครองความสุขชนิดที่ทำให้เทพดาอิจฉาทาร้อนได้

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 77)

จากตัวอย่างข้อความว่า “มนุษย์ชายหญิงคู่นั้นก็จะมีอำนาจมากพอที่จะครอบครองความสุขชนิดที่ทำให้เทพดาอิจฉาทาร้อนได้” แสดงให้เห็นว่าความรักของชายหญิง มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งความรักตอบสนองของความต้องการของร่างกายและจิตใจจึงเป็นอำนาจอย่างหนึ่งในการทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจตามกลไกแห่งสัญชาตญาณ ในขณะที่ในเรื่องสั้น “แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” กล่าวถึง ความตายที่เป็นอำนาจที่แท้จริงของทุกชีวิต เป็นการยุติอำนาจทุกประการ และเป็นการปลดปล่อยสู่อิสรภาพที่แท้จริง แต่อาจสามารถครอบงำมนุษย์ได้หากมีความยึดติด ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง “แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ข้อความว่า

“ร่างของเขาต้องกลับสู่ดิน ที่นั่นจะเป็นดินแดนซึ่งไม่มีเส้นพรมแดน ไม่มีประวัติศาสตร์และศรัทธาใดกำกับ ที่ซึ่งไม่ต้องฟังคำสั่งใคร ที่ซึ่งความศรัทธาจะไม่ครอบงำ และเป็นທີ່ซึ่งความจริงกับความฝันมาบรรจบกัน” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 342)

จากตัวอย่างข้อความว่า “ไม่ต้องฟังคำสั่งใคร ที่ซึ่งความศรัทธาจะไม่ครอบงำ” แสดงให้เห็นถึงการหลุดพ้นจากอำนาจทั้งปวง อันเป็นผลมาจากการไม่ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า เนื่องจากเสียชีวิตไปแล้ว ความตายยังสามารถมองในมุมของผู้มีอำนาจได้ อันเป็นการตอบโต้ทางอำนาจ เพราะถ้าหากผู้ไร้อำนาจไม่ยอมจำนน แต่ใช้ความตายเป็นเครื่องหมายในการหลุดพ้น ย่อมจะทำให้ไม่มีอำนาจใดที่จะสามารถกระทำต่อผู้เสียชีวิตได้

นอกจากนี้ภาพแทนอำนาจในรูปแบบของการสนองความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์ ยังปรากฏในหลายภาพแทน ซึ่งนำเสนอผ่านความต้องการทางเพศ ความเจ็บป่วย ความพิการ ความคิดที่ยึดติด เป็นต้น ความปรารถนาดังกล่าว เป็นต้นเหตุในการผลิตสร้างอำนาจเพื่อผลักดันให้ความปรารถนานั้นให้สำเร็จ

ในเรื่องสั้น “ดวงตามืดบอดนั้น, ฉันเห็น” กล่าวถึงเรื่องเล่าหรือตำนานพื้นบ้านโบราณอันเป็นที่มาของชื่อ “พระเกี้ยว” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปโบราณแสดงอิทธิฤทธิ์ไปเกี่ยวผู้หญิง เพราะทนความกำหนดไม่ไหว แสดงให้เห็นว่าในมิติทางความคิดของมนุษย์ก็ยังมองเรื่อง

ความต้องการทางเพศเป็นสัญชาตญาณหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่ทุกคนต่างปรารถนา ไม่เว้นแม้แต่ภิกษุผู้ถือครองพรหมจรรย์และยังกล่าวถึงความพิการทางสายตาที่เป็นอิสระจากอำนาจ เพราะมนุษย์ใช้การสัมผัสจากดวงตาเป็นตัวกำหนดการรับรู้มากเกินไป จึงทำให้เกิดอำนาจครอบงำประสาทสัมผัสอื่น ดังตัวอย่างข้อความว่า

“หลายปากว่าพระทณกำหนดไม่ไหวจึงว่ายน้ำไปเกี่ยวสาว ชาวบ้านเลยเรียกติดปากว่า “พระเกี่ยว และเรียกอีกองค์ว่า “พระล่อ” นับแต่นั้น” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 120)

“พระหาย ความโกลาหลปลุกชาวบ้านเรือนใกล้วิ่งมาดู จากเล็กน้อยค่อย ๆ ลุกลามใหญ่โต ฟังว่า มนุษย์ตัดสินทุกอย่างด้วยสายตากำหนดด้วยจิต รู้สึกจากสัมผัส แต่ถูกรอบงำจากการมองเห็น... โจรใจบาบผู้ขโมยองค์พระลากไป ไม่แน่ว่าเพราะศรัทธาหรือมูลค่าตาเทียน (คนตาบอด) ยังคงมาราบไหวองค์พระตามปกติ” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 121)

ในเรื่องสั้น “สิ่งซำรุดของพระเจ้า” กล่าวถึงการเจ็บป่วยที่ทุกข์ทรมานของผู้ป่วยและคนรอบข้าง อันผลักดันให้สามีเป็นคนวางแผนฆ่าภรรยาให้หลุดพ้นจากการเจ็บป่วย ฆ่าลูกชายเพื่อไม่ยอมให้ลูกต้องเจ็บปวดจากการสูญเสียแม่ และฆ่าตนเองเพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง การเจ็บป่วยอันทุกข์ทรมานจึงมีอำนาจเป็นแรงขับให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมอันโหดร้ายนั้น

จากหน้าต่างชั้นสาม ผมเห็นลูกชายทอดร่างแนบพื้นสระแห่งนี้ เคียงคู่แม่ของเขา กองเลือดนองพื้น ไหลย้อมกระเบื้องสีฟ้าจนแดงฉาน บางส่วนเปื้อนเลอะถึงปลาทอง... ผมหยิบขวดยาที่แอบซ่อนเอาไว้ใกล้ใจเทใส่ปาก วันนี้ผมคงได้ตายสมใจ (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 71)

ในเรื่องสั้น “อะ โฟเอ็ม ชูลด์ น็อก มิน บัท บี” กล่าวถึงการยึดติดตัวบุคคลคือ หลวงปู่ขาว ว่าเป็นที่นับถือของคนจำนวนมาก โดยกราบไหว้ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวหลวงปู่ขาวไม่ว่าจะเป็นข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทุกชนิด แม้กระทั่งอุจจาระของหลวงปู่ขาวที่ใส่พานตั้งไว้อย่างมิดชิด แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่มาจากความคิดที่ยึดติดกับสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังปรากฏในข้อความ ดังนี้

และยังมีขี้ของหลวงปู่ขาวใส่พานเล็ก ๆ วางไว้ในตู้กระจกอีกด้วย วางไว้โดยมิดชิด ไม่ประเจิดประเจ้อ มีแต่สายตาของคนช่างสังเกตเท่านั้นที่จะมองเห็น ไข่แล้วขี้เป็นขี้ แห่งกรังและปราศจากกลิ่น ก้อนเล็ก ๆ ล้วน ๆ เป็นปล้อง ๆ ดูราวกับขี้ของ

สัตว์ก็ขนาดเล็ก และผู้คนที่ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์นั้นก็กราบไหว้ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ของหลวงปู่ขาว เส้นผมของท่านและซี่ของท่านด้วยความเคารพนบ

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 224)

ภาพแทนอำนาจที่มาจากความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่ยังลึกเข้าถึงระดับจิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณของมนุษย์ แล้วขับเคลื่อนออกมาเป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง รวมถึงอำนาจที่ครอบงำร่างกายในการรักษาหรือคงสภาพร่างกายให้คงอยู่ เพราะมนุษย์ต่างไม่ยอมตาย ความกลัวตายจึงเป็นอำนาจที่ควบคุมการกระทำ ความคิด ความเชื่อของมนุษย์ด้วยกัน จากเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปรากฏภาพแทนอำนาจที่มาจากความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์อย่างหลากหลายมิติ ได้แก่ ความอดอยากเป็นอำนาจที่มนุษย์ต้องสยบยอม ความรักคืออำนาจ ความตายคือการหลุดพ้นจากอำนาจ แรงขับทางเพศเป็นอำนาจที่ควบคุมการกระทำของมนุษย์ อำนาจจากประสาทสัมผัสและการรับรู้ และความยึดติด คือ อำนาจที่ทำให้มนุษย์เกิดความเชื่อและศรัทธา

ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2553-2564 แสดงให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจใน 2 มิติ คือภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันและภาพแทนอำนาจจากวิธีการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจที่เคลือบแฝงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และแทรกซึมอยู่ในโครงสร้างของสังคมมนุษย์ในทุกมิติ อำนาจส่วนใหญ่มักมีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมหรือมีอิทธิพลต่อสังคมในทางที่ไม่เหมาะสม มีการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางอำนาจ เช่น การใช้ภาษาและวาทกรรม การใช้ความรุนแรง การใช้สิทธิโดยความชอบธรรมของผู้มีอำนาจ การใช้อาวุธ การเบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมมนุษย์กับอำนาจ ที่เชื่อมโยงกันผ่านมุมมองและกลวิธีการนำเสนอของผู้แต่งโดยใช้เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์เป็นพื้นที่ในการตีแผ่มุมมองที่เกี่ยวกับอำนาจ

กลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563

กลวิธีทางภาษา มีความหมายในหลายแง่มุม ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 73) ได้ให้ความหมายของคำว่า กลวิธี หมายถึง วิธีพลิกแพลงโดยอาศัยความรู้ความชำนาญ และเมื่อรวมคำเป็น “กลวิธีทางภาษา” จึงมีความหมายว่าวิธีการที่ผู้ใช้ภาษาเลือกสรรถ้อยคำอย่างชำนาญ เพื่อสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

และกลวิธีทางภาษานี้สามารถเรียกได้หลายรูปแบบ เช่น วรรณศิลป์ สีสากการแต่ง ท่วงทำนอง การแต่ง เป็นต้น

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาจึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์คำ และวิเคราะห์ความ การวิเคราะห์คำจะเน้นในเรื่องของความงามของการใช้ภาษาหรือการสรรคำ มาใช้ อาจมองในเรื่องการเล่นคำและสัมผัส ในขณะที่เดียวกันการวิเคราะห์ความ จะเน้นในเรื่องของการสื่อความหมาย ภาพพจน์โวหาร หรือจิตภาพที่เกิดจากความหมายผ่านการใช้ภาษา

ในขณะที่ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรม อันเป็นการศึกษาความหมายของสิ่งที่ เคลือบแฝงอยู่ในการใช้ภาษาของผู้แต่งผ่านมิติของตัวบท (Text) มิติของวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) และนำไปสู่มิติของวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice) ตามกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของ Norman Fairclough (1995, p. 98 อ้างอิงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554, หน้า 17) นอกจากนี้ แฟร์คลัฟ ยังได้กล่าวว่า การวิเคราะห์ ภาษา ตั้งแต่การเลือกใช้คำศัพท์ การเลือกโครงสร้างประโยคแบบต่าง ๆ องค์ประกอบตัวบท ตลอดจนการตีความหมาย จะทำให้อธิบายความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ในวาทกรรมได้

ในขณะที่ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 138) ได้กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์ กลวิธีทางภาษาไว้ว่า การอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในข้อความนั้นนอกจากจะศึกษาว่ามี ลักษณะภาษาอะไรและใช้อย่างไรแล้ว การตีความและอธิบายถึงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษาก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจการสื่อความหมายที่อยู่ในข้อความ ดังนั้นการอธิบาย ลักษณะภาษาที่นำเสนอข้อความจึงเป็นการอธิบายในเชิงการใช้ที่มีวัตถุประสงค์บางอย่างแฝงอยู่

การสร้างภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 จึงมี การประกอบสร้างทางวาทกรรมผ่านกลวิธีทางภาษา (linguistic stategies) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลวิธี ผลิตตัวบท กลวิธีทางภาษาได้ปรากฏอยู่ทั่วไปในข้อความเนื่องจากตัวบทแต่ละตัวบทผ่านการ เลือกใช้ภาษาที่แฝงวัตถุประสงค์หรือมีเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสารสื่อไปยังผู้รับสาร ท่ามกลางกิจกรรมการสื่อสารบางประการ ตัวบทหรือข้อความประเภทต่าง ๆ ก็มักจะเจือปน ด้วยกลทางภาษาที่แตกต่างกันไปด้วย จึงสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างภาพแทนอำนาจ กระบวนการสร้างภาพแทนอำนาจ และวิธีการถ่ายทอดอำนาจ ได้ดังนี้

ตาราง 2 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน

ผ่านกฎหมาย

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 39-40	คนดี (มีไฟสีขาว) มีสิทธิ์สังหารคนไม่ดี (มีไฟสีดำ)	การใช้ความรุนแรง การตัดสินผู้อื่นว่าเป็นคนไม่ดี การกดทับ
2. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 43	การทำแท้งแบบถูกกฎหมาย	การควบคุมคนในสังคม จากมาตรฐานทาง จริยธรรมและกฎหมาย
3. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช, หน้า 332-333	ผู้มีอิทธิพลมีอำนาจ ในการควบคุมคนในสังคม	การมีอิทธิพลอยู่เหนือกฎหมาย การหาแสงผลประโยชน์ การข่มขู่คุกคาม
4. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 54	การการุณยฆาตเป็นสิทธิ์ของมนุษย์	การควบคุมคนในสังคม จากมาตรฐานทาง จริยธรรมและกฎหมาย

ตาราง 3 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน

ผ่านการศึกษา

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” ของจเด็จ กำจรเดช หน้า 79	หนังสือแบบประวัติศาสตร์ ปลุกฝังทัศนคติเชิงลบต่อ ชาวพม่าให้คนไทย	การครอบงำทัศนคติ การควบคุม การกดทับ
2. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 56	การศึกษาจากรัฐบาล หล่อหลอมให้คนในสังคม ไม่กล้าตั้งคำถาม	การครอบงำทาง ความคิด การควบคุม การกดทับ
3. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 24	คนโง่ง่ายต่อการปกครอง	การควบคุม การกดทับ การแสวงหาประโยชน์ การรักษาอำนาจ

ตาราง 4 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน

ผ่านการแพทย์

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” ของจเด็จ กำจรเดช หน้า 266	แพทย์มีอำนาจต่อการกำหนด พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคน	การเชื่อฟัง การควบคุม พฤติกรรม อำนาจชีวะ
2. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “หนุมานเหยียบเมือง” ของจเด็จ กำจรเดช หน้า 212-213	ความเชื่อถือในวิชาชีพแพทย์ ทำให้เกิดอำนาจในการทำให้ คนเชื่อฟัง	การเชื่อฟัง การควบคุม พฤติกรรม อำนาจชีวะ

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
3. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “หนุ่มานเหยียบเมือง” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 212	การดูถูกแพทย์พื้นบ้าน	การกดขี่ การดูถูก การเหยียดหยาม
4. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า” ของจเด็จ กำจรเดช หน้า 45	การทำศัลยกรรมแก้ไขใบหน้าที่ให้ดีขึ้นช่วยสร้างอนาคตที่ก้าวหน้า	การควบคุม การแก้ไข ความบกพร่องใน ร่างกาย การรักษา ภาพลักษณ์ อำนาจชีวิต

ตาราง 5 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน

ผ่านศาสนาและความเชื่อ

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “กุหลาบย้อมสี” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 153	การเชื่อผู้ติดต่อกับเทพเจ้าว่าสีของดอกกุหลาบมีอำนาจในการกำหนดชีวิตของมนุษย์	การครอบงำทาง ความเชื่อ การผลักไส ผู้ที่มีความเห็นตรงข้าม
2. รวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ เรื่อง “อสรพิษ” ของ แดนอรัญแสงทอง หน้า 16	คนทรงมีอำนาจที่สุดในหมู่บ้าน	การครอบงำทางความ เชื่อและความคิด การแสวงหา ผลประโยชน์

ตาราง 6 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน

ผ่านเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดแตกเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แตกเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 324	อยากได้บัตรประชาชน ต้องใช้เงิน	การทุจริต การอำนาจ ความสะดวก การสร้าง อภิสถิธิชน
2. รวมเรื่องสั้นชุดแตกเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “สมาชิกในหลุมหลบภัย” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 172	ผู้ที่มีเงินสร้างหลุมหลบภัย ในยามสงครามและสามารถ กักตุนสิ่งของชีพได้นานถึง 30 ปี	ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน การสร้างอภิสถิธิชน
3. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 136,143	ผู้มีอำนาจสามารถเข้าถึงและ ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยได้	ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน การกดขี่ การสร้าง อภิสถิธิชน
4. รวมเรื่องสั้นชุดคืนปีเสือ เรื่อง “ประแบ่งไหม” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 155	การขายอวัยวะเพื่อแสวงหาเงิน	การควบคุมพฤติกรรม การครอบงำชีวิต
5. รวมเรื่องสั้นชุดแตกเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “ไปกินข้าวเช้าที่ดาวพลูโต” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 395	การขายตัวของนักการเมือง (ขายอุดมการณ์)	การครอบงำอุดมการณ์ การกดทับ การแสวงหาผลประโยชน์

ตาราง 7 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน
ผ่านการเมืองการปกครอง

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 41	การให้อำนาจคนดี ในการตัดสินผู้อื่น	การครอบงำ การกดทับ การควบคุม การสยบยอม
2. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 63	การถูกหล่อหลอมให้คน ในสังคมกลายเป็นหุ่นยนต์	การกดทับ การครอบงำ การควบคุม
รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 42	การควบคุมไม่สำเร็จความใคร่ ด้วยตนเอง เพราะขัดต่อ จริยธรรม	การกดทับ การครอบงำ การควบคุม อำนาจชีวะ
3. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “ซินเดอเรลล่าแห่งเมือง หุ่นยนต์” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 149	การสืบทอดตำแหน่งและ อุดมการณ์ของผู้มีอำนาจ	การกดทับ การครอบงำ การควบคุม การผูกขาดทางอำนาจ
4. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แดดเข้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 332	ผู้มีอิทธิพลมีอำนาจ ในการปกครองคนในสังคม	การกดทับ การครอบงำ การควบคุม การผูกขาดทางอำนาจ
5. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้าร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “มิติทับซ้อนในโลกที่ซ่อนเร้น” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 276	อำนาจทางการเมือง ใช้อำนาจความสะดวก ต่อการเข้าถึงทรัพยากร	การกดทับ การครอบงำ การควบคุม การผูกขาดทางอำนาจ

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
6. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “นาฏกรรมแห่งไฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 250	ข้าราชการมีฐานะที่ร่ำรวย	การกดทับ การครอบงำ การควบคุม การรักษา อำนาจและภาพลักษณ์
7. รวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ เรื่อง “อสรพิษ” ของ แदनอรัญ แสงทอง หน้า 18	ประชาชนไม่สามารถเข้าถึง สิทธิขั้นพื้นฐานจาก การบริการของรัฐบาลได้	ความเหลื่อมล้ำ การกระจายอำนาจ ที่ไม่เป็นธรรม การกดขี่
8. รวมเรื่องสั้นชุดคืนปีเสือ เรื่อง “อยู่ข้างล่างข้างใต้ข้างเอน” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 169	การใช้บริการเตียงเสริม ในโรงพยาบาล	ความเหลื่อมล้ำ การกระจายอำนาจ ที่ไม่เป็นธรรม การกดขี่
9. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 250	ศพชาวพม่าถูกละเลย ไม่มี การดำเนินการทางกฎหมาย	ความไม่เที่ยมเที่ยม การกดทับ
10. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “สิงโตนอกคอก” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 200	สิทธิการเลือกตั้งคนตาตำ มีสองเสียง คนตาขาว มีหนึ่งเสียง	ความไม่เที่ยมเที่ยม การกดทับ
11. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 359	การทำรัฐประหารเป็นสิ่งที่ สากลไม่ยอมรับ	การละเมิดสิทธิของ ประชาชน อำนาจที่ไม่ ชอบธรรม การกดทับ

ตาราง 8 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันผ่านสื่อ

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “คล้ายว่าเริ่มจากฝน” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 78-79	การนำเสนอข่าวสารหรือ เหตุการณ์มีอำนาจต่อทัศนคติ ของคนในสังคม	การครอบงำ การควบคุมพฤติกรรม
2. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แดดเช้าร้อนเกินกว่าจะนั่ง จิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 345-346	การปิดบังข้อเท็จจริง ในข่าวสารของรัฐบาล	การครอบงำ การกดทับ การบิดเบือน การควบคุม
3. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 367	การใช้ทฤษฎีสมาคมคิด เพื่อต่อต้านอำนาจ	การครอบงำ การบิดเบือน การโต้กลับอำนาจ
4. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเช้า ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แม่ทัพตายแล้ว” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 155	การใช้เพลงเพื่อสร้าง อุดมการณ์	การครอบงำ การกดทับ การควบคุม
5. รวมเรื่องสั้นชุดคืนปีเสื่อ เรื่อง “นกกระยางโง่ ๆ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 155	สื่อสังคมออนไลน์มีอำนาจ ในการกำหนดพฤติกรรม มนุษย์	การครอบงำ การควบคุม อำนาจชีวะ

ตาราง 9 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากวิธีการผ่านการบังคับ

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอดอำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก เรื่อง “สิงโตนอกคอก” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หน้า 201-202	การประทุษร้ายทางกายผู้อื่น	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย อำนาจชีวะ
2. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเขาร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “คล้ายว่า คล้ายว่าเริ่มจากฝน” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 105	การใช้อาวุธเพื่อสร้างอำนาจ	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย อำนาจชีวะ
3. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเขาร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แม่ทัพตาย แล้ว” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 173	การฆ่าผู้อื่นเพื่อหวังผล ทางอำนาจ	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย อำนาจชีวะ
4. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเขาร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แดดเขาร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 339	การฆ่าผู้อื่นเพื่อหวังผล ในการต่อต้านหรือโต้กลับ ทางอำนาจ	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย การต่อต้าน อำนาจชีวะ
5. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเขาร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “คล้ายว่าคล้ายว่าเริ่มจากฝน” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 113	การวิสามัญฆาตกรรม หรือการฆาตกรรมมนุษย์จำนวนมาก	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย การต่อต้านอย่างรุนแรง อำนาจชีวะ
6. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเขาร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แดดเขาร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 305	การวางระเบิด	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย การต่อต้านอย่างรุนแรง อำนาจชีวะ
7. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเขาร้อนเกิน กว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “สิ่งชั่วสุด ของพระเจ้า” ของจเด็จ กำจรเดช หน้า 49	ใช้อาวุธนิวเคลียร์หรือระเบิด ปรมาณูที่มีพลังทำลายล้างสูง ทำให้ เกิดผู้เสียชีวิตจำนวนมาก	การบังคับ การกดขี่ การทำร้ายร่างกาย การ ต่อต้านอย่างรุนแรง อำนาจชีวะ

ตาราง 10 แสดงวรรณกรรมที่ปรากฏภาพแทนอำนาจจากวิธีการ
ผ่านการสนองความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์

ตัวอย่าง	กระบวนการ สร้างภาพแทน	วิธีการถ่ายทอด อำนาจ
1. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้ร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “จะขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 18-19	การกินศพมนุษย์เพื่อต่อสู้กับ ความอดอยาก	การยอมจำนน อำนาจชีวิต
2. รวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ เรื่อง “อสรพิษ” ของแดนอรัญ แสงทอง หน้า 77	การมีความรักคือมีอำนาจ ในการครอบครองความสุข ทั้งปวง	ความปรารถนา การครอบงำ อำนาจชีวิต
3. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้ร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบ กาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 342	ความตายคือการหลุดพ้นจาก อำนาจ	การยอมจำนน อำนาจชีวิต
4. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้ร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “ดวงตามีตบอดนั้น, ฉันเห็น” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 120	ความกำหนัด หรือความต้องการทางเพศ	การยอมจำนน อำนาจชีวิต
5. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้ร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “ดวงตามีตบอดนั้น, ฉันเห็น” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 121	การตกอยู่ในอำนาจ แห่งการมองเห็นเป็นหลัก	การครอบงำ อำนาจชีวิต
6. รวมเรื่องสั้นชุดแดดเข้ร้อน เกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ เรื่อง “สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า” ของ จเด็จ กำจรเดช หน้า 71	สภาพความความเจ็บป่วย ที่ต้องทุกข์ทรมาน	การยอมจำนน อำนาจชีวิต
7. รวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ เรื่อง “อะ โปเอ็ม ซูล์ด น็อก มิน บัท ปี” ของแดนอรัญ แสงทอง หน้า 224	ความยึดติด ไม่ปล่อยในสิ่งของ	การครอบงำ อำนาจชีวิต

จากตารางที่นำเสนอภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2553–2564 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ภาษาและกระบวนการสร้างภาพแทน อีกทั้งยังปรากฏวิธีการถ่ายทอดอำนาจ ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจถึงกลวิธีทางภาษาในการสร้างความหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ เพราะเมื่อวิเคราะห์ถึงกลวิธีทางภาษาที่ประกอบขึ้นมาเป็นวาทกรรมชุดต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ซึ่งประยุกต์ใช้ตามแนวความคิดของจันทิม่า อังคพนิชกิจ (2557) พบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563 ประกอบด้วย กลวิธีทางภาษา คือ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การใช้มูลบท การปฏิเสธ การกลบเกลื่อน การใช้วัจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ การประชดประชัน การใช้เรื่องเล่า และการใช้สหบท อันสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (name and naming)

การเรียกชื่อเป็นกลวิธีการใช้คำในการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีการใช้คำศัพท์ เพื่ออ้างถึงหรือกล่าวถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเรียกว่า กลวิธีการอ้างถึง (referencing) การเรียกเรียกชื่อจึงเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่ง que แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้อย่างดีและมักจะเกี่ยวพันกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม และชื่ออาจแฝงไปด้วยความเชื่อหรือความคิดบางอย่างในการตั้งชื่อนั้นด้วย ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากคำศัพท์ในการตั้งชื่อ อธิบายได้ดังนี้

1.1 การใช้ชื่อเรียกหรือคำศัพท์ที่แสดงถึงการตกอยู่ภายใต้อำนาจ

เป็นการสร้างคำศัพท์ออกมาเพื่อสื่อความหมายถึงการใช้อำนาจกระทำต่อกลุ่มคนที่จะต้องสยบยอมต่อผู้มีอำนาจ ซึ่งการใช้คำศัพท์ในลักษณะนี้สื่อความหมายทำให้เกิดภาพแทนอำนาจได้อย่างชัดเจน

เรื่องกุหลาบย้อมสี

“เนวาขอร้องให้ผมช่วยใจนาธาน เขาไม่สบายมากและในแผ่นอกรีตไม่มีหมอยา” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 158)

จากตัวอย่างในเรื่องกุหลาบย้อมสี มีการสร้างคำศัพท์ว่า “แผ่นอกรีต” เป็นการใช้คำศัพท์เรียกชื่อกลุ่มคนที่ไม่ศรัทธาในศาสนาหรือความเชื่อหลักของสังคม และจำต้องหนีไปอาศัยอยู่ในป่า และหากถูกจับได้จะถูกตัดสินด้วยโทษประหารชีวิตด้วยการเสียบศีรษะประจาน นอกจากนี้ยังปรากฏคำว่า “แผ่น” อันมีความหมายในเชิงลบและจะมักพบในการเรียกคนกลุ่มน้อยของประเทศ ประกอบกับคำว่า “นอกรีต” จึงหมายถึง กลุ่มคนที่ไม่มีจารีตแบบแผน

ต้องหลบซ่อนตัวจากอำนาจอันมาจากการที่คนในสังคมไม่ให้การยอมรับจึงสื่อให้เห็นถึงการตกอยู่ภายใต้อำนาจและแสดงให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจอย่างชัดเจน

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“การเรียกว่าชนกลุ่มน้อย เป็นการผลักพวกเขาออกไปให้ไกลตัวที่สุด ส่วนผู้ที่ดูข่าวหน้าจอโทรทัศน์น่าจะยังคงเชื่อสิ่งที่พวกเขาได้เห็น (เจเคจ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 99)

จากตัวอย่างในเรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงชาวมอญที่ต้องอพยพมาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยในฐานะผู้อพยพ มีการเตรียมการทางกำลังทหารเพื่อต้องการกอบกู้อิสรภาพของชนชาติมอญ พร้อมทั้งจะใช้กำลังทางกองกำลังทหารและอาวุธ ต่อสู้เพื่อให้ได้รับการยอมรับให้เป็นประเทศหนึ่งในแผนที่โลก แต่ด้วยการไม่ยอมรับของคนไทยในพื้นที่ชายแดนที่มักจะเห็นการใช้กำลังและความรุนแรงในการต่อรองกับอำนาจของรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลพม่าในหลากหลายรูปแบบทั้งการใช้ตัวประกันหรือการยึดโรงพยาบาล ประกอบกับการนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ จึงทำให้ทัศนคติของคนไทยที่มีต่อชนชาติมอญไม่ดี จึงใช้คำศัพท์เรียกชื่อกลุ่มคนที่พลัดถิ่นว่าชน “กลุ่มน้อย” อันสื่อความหมายถึงกลุ่มคนที่ไม่ใช่คนไทย เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยและมีจำนวนน้อยกว่าคนในประเทศ รวมถึงเป็นคนที่ไร้ซึ่งอำนาจ จึงทำให้มีการปฏิบัติต่อกลุ่มคนเหล่านี้ในเชิงดูถูกเหยียดหยามไม่ไว้ใจและมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ

เรื่อง แม่ที่พ่ายแล้ว

“เผ่ามืด ไม่นานนับจากนั้น โดยไม่ทราบสาเหตุ ผู้กล้าลงจากภูเขา แทรกซึมหายไป ในฝูงชนไม่มีปากเสียง ไร้บทบาท มีบางคนกลับกลายเป็นเผ่ามืดเสียเอง สงครามเปลี่ยนแปลงรูปแบบของมันเสมอ แต่อย่างว่าพวกเขาแค่ทำสรับใช้เผ่ามืด ย่อมเคยชินกับความป่าเถื่อน” (เจเคจ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 146-147)

จากตัวอย่างในเรื่องแม่ที่พ่ายแล้วได้มีการใช้คำศัพท์เรียกกลุ่มคนว่า “เผ่ามืด” อันหมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในป่ามีการทำตัวลึดำเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความชั่วร้าย รวมถึงผู้เขียนได้กล่าวถึงความป่าเถื่อนของเผ่ามืดในการทำสงครามและการใช้ความรุนแรง การกระทำดังกล่าวจึงทำให้เป็นที่มาของการใช้คำศัพท์ที่ใช้เรียก เพื่อให้เกิดความรู้สึกน่ากลัวและควรกำจัดหรือทำลาย ดูถูกเหยียดหยาม การใช้คำศัพท์ในลักษณะนี้ จึงเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่แสดงถึงการใช้อำนาจเพื่อสร้างความแตกต่างให้กลุ่มคน

เรื่อง สิงโตนอกคอก

มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด...คนตาขาวมักถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก บนรถประจำทางคนตาขาวต้องลุกให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของ

คนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของ คนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

จากตัวอย่างเรื่องสิงโตนอกคอก กล่าวถึงคนตาขาวและคนตาดำ ที่มีสถานะทางสังคมไม่เท่าเทียมกัน โดยสิทธิในการดำเนินวิถีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานล้วนถูกผูกขาดเป็นของกลุ่มคนตาดำ เช่น การรับบริการสาธารณะ ค่าแรงขั้นต่ำ และสิทธิการเลือกตั้งที่ถูกกีดรอนจากกลุ่มคนตาดำ ผู้แต่งได้สร้างคำศัพท์ “คนตาขาว” ให้มีสถานะทางสังคมต่ำกว่า อันมีความสัมพันธ์กับสำนวนไทย “ขี้ลาดตาขาว” อันหมายถึงความกลัวหรือความไม่กล้า จึงทำให้เกิดการสื่อความหมายถึงการสยบยอมต่ออำนาจ ส่วน “คนตาดำ” ผู้แต่งได้ใช้สื่อความหมายถึงผู้มีอำนาจ และเป็นลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไปที่มีนัยน์ตาเป็นสีดำ การเป็นมนุษย์ที่ดวงตามีสีสีขาวจึงทำให้เกิดความแตกต่างเสมือนเป็นมนุษย์ที่ไม่ปกติและต้องอยู่ภายใต้อำนาจของมนุษย์ที่ปกติหรือมีร่างกายที่สมบูรณ์กว่า การสร้างคำศัพท์ในการใช้เรียกชื่อในลักษณะดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึง ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจริงในสังคมผ่านความหมายโดยนัย

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เจ้าทาสอัปลักษณ์เจ้าสุนัขล่าสัตว์ตัวที่สิบของแอกตีออน เจ้าไม่ควรมีชีวิตอยู่ต่อไปด้วยนัยน์ตา ลิ่น และสติสัมปชัญญะอันบริบูรณ์ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215)

จากตัวอย่างในเรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ได้มีการสร้างตัวละครที่แสดงถึงการเป็นทาสหรือการแบ่งชนชั้นในสังคม จึงมีการใช้คำศัพท์ว่า “เจ้าทาส” ในการเรียกตัวละคร ซึ่งแสดงถึงการถูกบังคับให้เป็นคนรับใช้ โดยจะต้องยอมจำนนต่อผู้เป็นนาย ดำรงชีวิตเป็นเสมือนสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำขยายคือคำว่า “อัปลักษณ์” และ “ไม่ควรมีชีวิตอยู่” ซึ่งแสดงถึงการใช้คำศัพท์เพื่อตอกย้ำความเป็นทาสหรือสถานะที่ต่ำต้อย และตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอำนาจนั่นเอง

เรื่อง ดวงตาที่สาม

หล่อนรู้แต่เพียงว่าหล่อนไม่มีพ่อแม่และญาติพี่น้อง ตั้งแต่เริ่มจำความได้ หล่อนก็เติบโต...อันเป็นโรงเรียนเด็กหญิงตาพิการเสียแล้ว (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 60)

จากตัวอย่างในเรื่อง ดวงตาที่สาม ได้กล่าวถึงตัวละครที่ชื่อว่า “อติวาสน์” เป็นผู้พิการที่มีความบกพร่องด้านการการมองเห็น ผู้แต่งได้ใช้คำสรรพนามแทนตัวละครว่า “หล่อน” เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่ใช้แทนผู้ที่พูดด้วยเป็นเพศหญิง และใช้สำหรับผู้ใหญ่เรียกผู้น้อย หรือเรียกเพื่อนผู้หญิงที่มีความสนิทสนม และใช้ความหมายโดยนัยที่กล่าวถึง

หญิงตาบอด โดยมีสถานะสถานะต่ำกว่าผู้พูดเป็นคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ใหญ่อันเป็นผู้มีอำนาจต่อผู้พิการซึ่งเป็นผู้ไร้อำนาจ

เรื่อง อยากได้สักบทเรียนใหม่

สัปดาห์ผมก็ไม่เต็มใจในการมากับตาเต๋ ส่วนหนึ่งรังเกียจที่ตาเต๋เป็นคนขี้อ่อน ส่วนหนึ่งรังเกียจค่าแรง ผมไม่ได้รังเกียจว่ามันน้อย แต่รังเกียจในแง่ที่ว่ามันถูกจ่ายเป็นรายวัน ค่าแรงวันละ 300 บาท อัตราเดียวกันหมดไม่ว่าจะจ้างใครแรงงานต่างด้าวหรือคนจรจัดไว้การศึกษา...แม้ไม่รังเกียจชั้นแรงงาน แต่ใครก็ตามที่มาเป็นลูกน้องตาเต๋แค่วันเดียว ต้องรังเกียจแม้แต่ตัวเอง เราไร้ค่าราคาใด ๆ ในสายตาเต๋ใกล้โลงคนนี่

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 124-125)

จากตัวอย่างในเรื่อง อยากได้สักบทเรียนใหม่ ได้กล่าวถึงชายชราที่ทำงานมาก่อนว่า “ตาเต๋” โดยมีการขยายคำศัพท์ด้วยการใช้คำกริยาและคำวิเศษณ์เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจในความหมายเชิงลบที่เป็นมากกว่าผู้สูงอายุว่า “ขี้อ่อน, รังเกียจ, ไร้ค่าราคา, ใกล้โลง” ซึ่งเป็นการลดทอนอำนาจของผู้อาวุโสกว่า ส่งผลให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจทางความคิดหรืออาจสื่อความหมายว่าเป็นผู้ที่มีความล้าหลังไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่มีการพัฒนาทางความคิด นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำศัพท์ในลักษณะดังกล่าวในตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

ผมไม่เข้าใจคนใช้ที่แก่ชราเหล่านี้เลย ผมบ่นว่าการปักใจของเต๋เออร์วินช่างเป็นเรื่องไร้สาระ แม่เห็นด้วย แต่ไม่ใช่ในแบบเดียวกับที่ผมคิด แม่บอกว่าเทพเจ้ายังบอกเลยว่าตาแก่จะไม่มีวันหาย ดังนั้นการทำงานอนาคตเองของชายชราจึงเป็นเรื่องผิดศีลอย่างร้ายกาจ ก็จริงเทพเจ้าหรืออย่างน้อยก็ท่านวัล ยังบอกเลยว่าเต๋เออร์วินจะไม่มีวันหาย ส่วนหมอยาอย่างผมก็แน่ใจว่าตาแก่จะหาย แต่ในความแน่ใจที่เทพเจ้ายังมีได้รับประกันของผมนั้นในสายตาแม่มันก็ผิดศีลอีกนั่นแหละ

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 151)

จากตัวอย่างในเรื่อง กุหลาบย้อมสี ยังปรากฏการใช้กลวิธีในการใช้คำศัพท์ คำว่า “เฒ่า” และ “ตาแก่” เพื่อ นำหน้าชื่อเรียกตัวละคร และใช้คำขยายในเชิงลบเพื่อสื่อความหมายว่า เป็นผู้สูงอายุที่ต่อต้าน แก่ชรา และมีความเจ็บป่วยจะต้องเป็นที่พึ่งของลูกหลาน รวมถึงมีความคิดไม่เชื่อตามกระแสสังคมที่ส่วนใหญ่เชื่อเรื่องเทพเจ้าที่ดลบันดาลให้ชีวิตดำเนินไป แม้แต่การจะมีชีวิตอยู่หรือการตายจากโลกนี้ไป ผู้แต่งจึงได้ใช้คำศัพท์ในการเรียกขึ้นเพื่อชี้แนะว่า ชายชราเป็นผู้ที่ต่อต้านอำนาจจากกระแสสังคมด้านความเชื่อ จึงทำให้คนไม่เคารพนับถือในฐานะผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

สุดา สาวที่ราบสูงซึ่งออกตามหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในเมืองท่องเที่ยว เจ้าของบาร์ โยนกุญแจห้องให้สุดาและเพื่อน “มีฝรั่งสองคนรออยู่ในห้อง แกสองคนหยิบกุญแจเสียงดงเออว่าจะได้ใคร” ชีวิตมีแต่ต้องเสียงดงประจำ สูดาคิด ขณะหลับหูหลับตาหยิบกุญแจ (เจเต็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 359)

จากตัวอย่างในเรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต กล่าวถึง สูดา ผู้ขายบริการทางเพศ ที่จำเป็นจะต้องเสียงดงในการประกอบอาชีพเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการมีรายได้ ผู้แต่งได้เรียกใช้คำศัพท์เป็นชื่อตัวละครเอกว่าสุดา อันมีความหมายว่าลูกสาวหรือหญิงสาว ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเธอที่จะต้องพึ่งพาตนเองและแบกรับภาระเลี้ยงดูครอบครัว เสมือนหนึ่งว่าได้ทำหน้าที่ลูกสาวได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยการใช้เรือนร่างที่พ่อแม่ให้กำเนิดมา เพื่อตอบแทนบุญคุณของครอบครัว ชื่อเรียก สูดา จึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้ส่งสารและมุมมองที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมของตัวละคร นอกจากนี้ยังปรากฏคำศัพท์ในการขยายชื่อสุดาว่า “สาวที่ราบสูง” อันสื่อถึงภูมิภานาของสุดา ที่อยู่ในพื้นที่ชนบทแถบภาคอีสานและบ่งบอกถึงการมีชีวิตที่ลำบากและยากจน จนต้องสยบยอมต่ออำนาจของการเงินและเศรษฐกิจ

เรื่อง อสรพิษ

ในหมู่บ้านทั้งชายและหญิงเรียกเขาว่าไ้แบ ขณะยังเรียนหนังสืออยู่ เพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเรียกเขาว่าไ้แบ ผู้ใหญ่บางคนในหมู่บ้านก็เรียกเขาว่าไ้แบ นั้นเป็นเพราะแขนข้างขวาของเขาตั้งแต่ไหล่ลงไปแข็งที่อและสืบเรียว ข้อศอกงอพับไม่ได้ ทั้งนิ้วมือทั้งห้าก็ขัดแข็งไร้ประโยชน์ ได้แต่เหยียดออกไปตรง ๆ ไม่อาจแผ่ขยายออกหรือกำหุบเข้ามาได้ ไหล่ข้างขวาของเขาก็คู้ต่ำ ดูฝ่ายผมมบอบบาง...ถึงแม้เขาจะมีแขนที่ใช้การได้เพียงข้างเดียวก็ตาม

(แดนอรุณ แสงทอง, 2557, หน้า 15)

จากตัวอย่างในเรื่อง อสรพิษ ได้กล่าวถึงตัวละครเด็กที่ชื่อว่า “แป” ซึ่งเป็นเด็กพิการทางด้านร่างกาย มีแขนขาที่แข็งทื่อและเรียวเรียว การใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อของผู้แต่งจึงแสดงให้เห็นถึงการตั้งชื่อ ตามลักษณะทางกายภาพของตัวละครนั่นคือ เด็กพิการ คำว่า แป หมายถึง คำขยายที่ใช้เรียกมือหรือเท้าที่พิการ นิ้วงอเข้าไม่ได้ ปรากฏในวลี เช่น มือแป เท้าแป เป็นต้น ด้วยความพิการจึงทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เพราะสังคมมองว่าเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ต้องพึ่งพิงผู้อื่น รวมถึงอาจเป็นภาระของครอบครัวและสังคมได้ จึงทำให้ แป เป็นตัวละครที่มีนัยของผู้ไร้อำนาจ ที่สะท้อนผ่านตัวบทและการเรียกชื่อ นอกจากนี้ผู้แต่งยังมีการใช้คำศัพท์ประกอบชื่ออื่น ๆ เพื่อตอกย้ำความหมายของการไร้ซึ่งอำนาจ ดังปรากฏในข้อความว่า

ทรงวาดมีความพึงพอใจอย่างยิ่งที่ได้เรียกเขาว่า ไอ้แป ไอ้เหี้ยแป หรือ ไอ้สัตว์ กะหมาแป เรียกอย่างจงเกลียดจงชังและเหยียดหยาม มีความสุขที่ได้เน้นย้ำกับตนเองหรือกับคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านถึงปมด้อยของเขา (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 14)

จากตัวอย่างในข้อความข้างต้นผู้แต่งได้ใช้คำศัพท์ที่ประกอบกับการตั้งชื่อตัวละครหลักได้แก่ คำว่า ไอ้ ไอ้เหี้ย ไอ้สัตว์ หมา อันสื่อความให้เห็นถึงการตอกย้ำถึงปมด้อยหรือความพิการในตัวละครว่ามีความต่ำต้อยมีการใช้คำนามที่เป็นชื่อของสัตว์มาประกอบชื่อเรียกเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้ใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อตัวละครที่แสดงถึงผู้มีอำนาจว่าทรงวาด อันเป็นตัวละครที่รับหน้าที่เป็นร่างทรงประจำหมู่บ้านมีอำนาจหรืออิทธิพลต่อความเชื่อของสังคมในการกำหนดวิถีชีวิตและความคิดของชาวบ้าน ซึ่งคำว่า “วาด” นั้นอาจมีเสียงที่พ้องกับคำว่า “วาสนา” อันหมายถึง บุญบารมีหรือกุศลผลบุญที่ทำให้ได้รับลาภยศ จึงเป็นคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วย

1.2 การใช้ชื่อเรียกหรือคำศัพท์ที่แสดงถึงการต่อต้านอำนาจ การต่อต้านอำนาจ คือ การดำเนินการใด ๆ เพื่อต่อต้านการควบคุมหรืออำนาจที่มีอิทธิพลหรือความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งอาจทำได้โดยการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ การชุมนุม การสร้างการต่อต้านทางการเมือง หรือวิธีอื่น ๆ โดยมักจะเป็นการต่อต้านอำนาจที่มีการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การต่อต้านอำนาจสามารถเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการได้ตามเงื่อนไขและวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือบุคคลนั้น ๆ และสามารถเกิดขึ้นในบริบททางสังคมการเมือง หรือการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม การใช้คำศัพท์ในชื่อเรียกจึงเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งในการสื่อความหมายที่แสดงถึงการต่อต้านอำนาจได้ แต่จะต้องมีคำประกอบอื่น ๆ เพื่อเพิ่มเติมความหมายให้หนักแน่นหรือชัดเจนขึ้นจนก่อให้เกิดภาพแทนอำนาจที่ชัดเจนขึ้น

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“มอญก็เป็นคน เป็นชนกลุ่มน้อยที่แยกจากพม่าเพื่อปกครองตนเอง เช่นเดียวกับ ฉาน ว่า กะเหรี่ยง คะเรนยี ทั้งหมดกำลังทำสงคราม ทั้งระหว่างชนกลุ่มน้อยด้วยกันและกับ รัฐบาล (เจเตจ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 90)

จากตัวอย่างในเรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงชนชาติมอญที่ต้องการทวง คัดดีศรีของความเป็นมนุษย์ เพราะในเรื่องสั้นผู้แต่งได้นำเสนอถึงการถูกกดขี่จากคนไทย ที่มีทัศนคติเชิงลบต่อชาวมอญมอญและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย การใช้ คำศัพท์แทนกลุ่มคนว่า “มอญ” และมีการประกอบคำศัพท์คือ “ก็เป็นคน” จึงแสดงให้เห็นว่า ต้องการสื่อความหมายว่า ไม่ว่าจะเชื้อชาติใดก็เป็นมนุษย์ด้วยกันควรได้รับการปฏิบัติอย่าง เท่าเทียม นอกจากนี้ยังมีการใช้ชื่อชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่กำลังทำสงคราม เพื่อต่อต้านอำนาจการปกครองเพื่อทวงคืนศักดิ์ศรีของชนชาตินั้น ๆ

เรื่อง นฤมิตมายา

“ที่เมืองหัวหลวงนี้ชาวไทยใหญ่อาศัยกันอยู่หนาแน่น ชาวไทยใหญ่ก็เป็นไม้เบื่อ ไม้เมากับพมามานมนานกาละ อยากจะแยกตัวเป็นอิสระ พม่าทุ่มเทกำลังเข้าล้อมปราบ” (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 272)

“เขาเป็นชาวไตลื้อ เพิ่งอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแดนสยามได้ไม่นาน แต่เขาพูดคำเมืองได้” (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 305)

จากตัวอย่างเรื่อง นฤมิตมายา ผู้แต่งได้เลือกใช้คำศัพท์ที่กล่าวถึงชื่อ “ชาวไทยใหญ่” โดยมีกลวิธีการนำเสนอด้วยการเล่าประวัติศาสตร์ผ่านการนิมิตเห็นภาพในอดีต ของตัวละครเอก มีการกล่าวถึงชาวไทยใหญ่ ที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและต้องปกป้องแผ่นดิน ตนเอง จากภัยรุกรานของพม่า แสดงให้เห็นถึงการใช้ชื่อชาวไทยใหญ่ในดับท สื่อความหมาย สะท้อนให้เห็นถึงการต่อต้านอำนาจจากอาณาจักรอื่นในอดีต เพื่อเชื่อมโยงความหมายถึง ปัจจุบันว่าชาวไทยใหญ่นั้น ก็มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานเช่นกัน นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้ เลือกใช้คำศัพท์เรียกชื่อ “ชาวไตลื้อ” ที่อพยพมาอยู่ที่ประเทศไทย เมื่อเวลาผ่านไปเพื่อลดความ แตกต่างเกี่ยวกับชาติพันธุ์จึงปรากฏการกลืนวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ นั่นคือ การพูดคำเมือง เพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมในอำนาจให้กลุ่มชนคนไตลื้อ และผนึกคนไตลื้อให้เป็นคนไทย ซึ่งเป็นการต่อรองทางอำนาจด้วยสันติ

2. การใช้คำกริยา (verb forms)

คำกริยาเป็นคำที่ใช้แสดงเหตุการณ์ การกระทำ ความคิด ความรู้สึก หรือแสดงสถานภาพของบุคคล สัตว์ หรือบางสิ่งบางอย่าง การวิเคราะห์การใช้คำกริยาจึงหมายถึงการวิเคราะห์การปรากฏของคำกริยาในประโยค ที่ไม่เพียงพิจารณาที่รูปคำกริยาเท่านั้น แต่จะต้องหมายรวมถึงคำที่สัมพันธ์กับกริยาด้วย เช่น คำนาม คำขยาย เพราะมีส่วนในการสื่อความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์และสิ่งที่ต้องการนำเสนอ ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการใช้คำกริยา สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 การใช้คำกริยาที่แสดงถึงการเป็นผู้กระทำอันสื่อถึงผู้มีอำนาจ เป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่มีการใช้คำกริยาที่แสดงถึงการเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าได้แก่ ครอบครอง ควบคุม ปกครอง มีอิทธิพล เป็นต้น ซึ่งเป็นคำที่บ่งบอกถึงความสามารถในการควบคุมหรือความเป็นเจ้าของอำนาจในบางลักษณะและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายมิติ สามารถอธิบายได้ดังนี้

เรื่อง สิงโตนอกคอก

“มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด...คนตาขาวมักถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก บนรถประจำทางคนตาขาวต้องลุกให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

เธออยากให้พวกตาดำหยุดทำแบบนี้ เธอไม่ต้องการได้สิทธิอะไร ๆ เท่ากับพวกนั้นก็ได้อ ขอแค่หยุดทำร้ายพวกเธอ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง สิงโตนอกคอก ได้กล่าวถึงสังคมของคนสองกลุ่มคือ เผ่าตาขาวและเผ่าตาดำ ซึ่งเผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำ ด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้จึงทำให้ผู้แต่งมีการใช้คำกริยาที่แสดงให้เห็นว่าเผ่าตาดำมีอำนาจในการเป็นผู้กระทำต่อเผ่าตาขาว จึงปรากฏการใช้คำกริยาและคำประกอบว่า “มีสถานะด้อยกว่า” สื่อความหมายถึงเป็นผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ จนถูกกระทำด้วยคำกริยาเชิงลบได้แก่คำว่า ถูกกีดกัน รังแก ลุกให้ นั่ง เป็นครึ่งหนึ่ง มีสองเสียง (เลือกตั้ง) เป็นต้น การใช้คำกริยาในลักษณะดังกล่าวจึงมีความหมายที่แสดงถึงการใช้อำนาจในการกดขี่และควบคุมคนตาขาวให้อยู่ใต้อำนาจ

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์

ปล่อยให้หุ่นยนต์ใช้กฎหมายเข้มงวดสูงสุดกับเรา แม้แต่วิธีนำศพนักโทษกลับคืนบ้าน ท่านรัฐมนตรีก็ทำอย่างโหดร้ายปราศจากความเคารพหรือเห็นใจ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 139)

เธอคงหนีไปแล้ว ทุกคนเห็นหน้าเธอ เธอไม่สามารถอยู่ที่นี้ได้เธอต้องหนีไปไกล แล่นไกล อาจจะต้องหลบหนีการไล่ล่าตลอดชีวิต ผมเองก็ต้องหนี (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 146)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ กล่าวถึงเรื่องการลงโทษตามกฎหมายที่หุ่นยนต์เป็นผู้ตราขึ้นเพื่อควบคุมมนุษย์ ผู้ที่ฝืนอำนาจของหุ่นยนต์จะได้รับโทษประหารชีวิต ผู้แต่งมีการใช้คำกริยาว่า “ทำอย่างโหดร้าย” การใช้คำกริยาที่มีการขยายคำ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับตัวบท ซึ่งเมื่อนักโทษได้รับโทษประหารแล้วแม้กระทั่งศพนักโทษก็จะโดนลากกลับบ้านโดยปราศจากความเห็นใจ นอกจากนี้การใช้คำกริยาดังกล่าว ยังตอกย้ำความหมายของคำว่า “หุ่นยนต์” นั่นคือ การไร้จิตใจของความเป็นมนุษย์ และไร้ความเมตตาต่อผู้กระทำผิด และยังปรากฏการณ์ใช้คำอาการนามว่า “การไล่ล่าตลอดชีวิต” แสดงให้เห็นถึงการไม่สามารถหลุดออกจากอำนาจการปกครองของหุ่นยนต์ไปได้ การใช้คำกริยาในลักษณะดังกล่าวยังปรากฏในข้อความในหลายเรื่องตำแหน่งตลอดทั้งเรื่อง เพื่อเป็นการตอกย้ำว่าหากผู้ใดต้องการต่อต้านอำนาจย่อมจะนำพาความเดือดร้อนมาสู่ชีวิต และเป็นคำกริยาที่มีความหมายในการทำให้เกรงกลัวต่ออำนาจ ดังปรากฏในตัวอย่างข้อความดังนี้

นักโทษที่ถูกขังรอประหารตามกำหนดการจะเป็นพวกที่ก่อคดีกับมนุษย์ด้วยกันเอง ลักทรัพย์หรือฆาตกรรม พวกเขาจะได้รอคอยในคุกก่อนจนกว่าท่านรัฐมนตรีจะว่างมาประหาร มีแต่คนที่ต่อต้านอำนาจรัฐเท่านั้นที่จะถูกประหารโดยทันที (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 148)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์นี้ ปรากฏคำว่า “ประหาร” ซึ่งมีคำอื่นที่ประกอบเพื่อสื่อความหมายว่าการประหารผู้ที่ต่อต้านอำนาจรัฐ มีความสำคัญมากกว่าการกระทำความผิดร้ายแรงในเรื่องอื่น ๆ การใช้คำกริยาซ้ำกันจึงสื่อความหมายถึง อำนาจหน้าที่แฝงอยู่ โดยผู้มีอำนาจจะพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาอำนาจไว้ให้ได้ยาวนานที่สุด เพื่อรักษาผลประโยชน์บางประการในอำนาจ ดังนั้นกลวิธีการใช้คำกริยาจึงทำให้เกิดความชัดเจนในภาพแทนอำนาจทำให้ทราบการกระทำหรือพฤติกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจ

เรื่อง แมวผี

“ส่วนอ้ายชนน่องโดนตามใจจนเหลือ ออกลายโจร ปล้นฆ่าข่มขืนสารพัดชั่วทางการเข้าก็ต่อส่งตำรวจมือดีมาปราบ ซึ่งก็คืออ้ายพี่ชายของมันนั่นเอง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 185)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง แมวผี ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีทางศัพท์ คือ การนำเอา คำภาษาไทยมาเขียนเป็นสำเนียงการพูดของชาวสุพรรณบุรี เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพของชนบท เป็นฉากของเรื่อง มีการใช้คำกริยาที่แสดงถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของโจรและเกี่ยวพันกับ ผู้มีอำนาจในตอนท้ายที่กล่าวกว่า “ตำรวจ ก็คือพี่ชายของโจร” จึงทำให้โจรมีอำนาจเหนือคน ทั่วไป เพราะนอกจากมีความชั่วร้ายแล้ว ยังมีพี่ชายเป็นตำรวจ จากข้อความปรากฏคำกริยาว่า “ออกลายโจร” “ปล้น” “ฆ่า” “ข่มขืน” และมีการใช้คำวิเศษณ์ขยายเพิ่มเติม คือคำว่า “สารพัด” เพื่อบ่งบอกถึงพฤติกรรมเชิงลบของโจรอีกจำนวนมากที่กระทำต่อผู้ไร้อำนาจ

การใช้คำกริยาดังตัวอย่างที่ปรากฏ มีความสอดคล้องกับความคิดของฮอลิเดย์ (2004 อ้างอิงใน จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2557, หน้า 148) ที่ว่าการปรากฏของคำกริยา ในข้อความนั้นอาจบ่งบอกสภาพ สถานการณ์ การกระทำ การเกิดขึ้นของเหตุการณ์ รวมไปถึง ความนึกคิด ทัศนคติ มุมมองของบุคคลได้ เพราะคำกริยาเป็นคำที่แทนประสบการณ์และ ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหรือเรื่องที่กำลังกล่าวถึงคำกริยาที่ใช้จึงอาจเป็นคำที่แสดงสภาพ การใช้คำกริยาจึงแสดงความหมายแฝงอันสื่อถึงภาพแทนอำนาจที่เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้แต่ง ต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่าน

2.2 การใช้คำกริยาที่แสดงถึงการเป็นผู้ถูกกระทำอันสื่อถึงผู้อยู่ภายใต้อำนาจ

เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับการควบคุมหรือการครอบครองจากบุคคลหรือกลุ่มคน อื่น ๆ ด้วยวิธีการหรืออำนาจผ่านสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมักจะมีความเสี่ยงต่อสิทธิและเสรีภาพของ ตนเอง บุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ภายใต้อำนาจอาจมีการจำกัดในการตัดสินใจหรือการปฏิบัติตาม ความเชื่อ การมีอำนาจอาจมาจากองค์กร รัฐบาล หรือบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลและความเป็นเจ้าของ ในสถานการณ์นั้น ๆ จึงส่งผลให้ผู้อยู่ภายใต้อำนาจต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อบังคับของบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีอำนาจนั้น ๆ โดยไม่สามารถปฏิเสธหรือไม่เชื่อฟังได้โดยอิสระ คำกริยาที่แสดงถึง การเป็นผู้ถูกกระทำอันอยู่ภายใต้อำนาจนั้นมักจะมีทิศทางของความหมาย เช่น การกดขี่ การกดดัน การถูกครอบครอง การถูกควบคุม การถูกปกครอง การถูกกีดขวาง เป็นต้น การใช้ คำกริยาดังกล่าวจึงทำให้ผู้อ่านเกิดภาพแทนอำนาจจากการรับสารผ่านกลวิธีทางภาษา สามารถอธิบายได้ดังนี้

เรื่อง ชินเคอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์

“ผมกำลังสยบยอมต่อคนที่सानองของผม สยบยอมด้วยความหวาดกลัวต่อ อำนาจ ต่อความตาย ต่อการถูกรุมประชาทัณฑ์จากเพื่อนบ้านผู้สนิทชิดเชื้อที่กำลังจ้องดูอยู่” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 132)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ กล่าวถึงเมืองที่มีหุ่นยนต์ปกครองมนุษย์ โดยหากมนุษย์ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองนั้นกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่ออกโดยหุ่นยนต์อย่างไม่เป็นธรรม ไม่มีการคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ไม่มีความเท่าเทียมกัน มนุษย์จะถูกลงโทษอย่างทารุณ ผู้แต่งมีการเลือกใช้คำกริยาว่า “สยบยอม” ซ้ำกันถึงสองครั้ง เพื่อเน้นย้ำความ อันหมายถึงการยอมจำนนต่ออำนาจของหุ่นยนต์ จึงปรากฏคำกริยาที่มีความหมายอันแสดงถึงการเป็นผู้ถูกระงับหรือการตกอยู่ภายใต้อำนาจ ได้แก่คำว่า หวาดกลัว ตาย ถูก และรุมประชาทัณฑ์ นอกจากนี้ผู้แต่งยังมีการใช้คำกริยาที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่ตอกย้ำความหมายว่าไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่มีผู้ใดช่วยเหลือได้แม้แต่ญาติพี่น้องก็ทำได้เพียง “จ้องดู” การใช้คำกริยาในลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่ช่วยมองเห็นภาพแทนอำนาจของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจอย่างชัดเจน

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

ผมทั้งตลกทั้งกลัวการกระทำของพ่อ มีคนบอกว่าไม่ใช่โนราหรือที่สิงพ้อ แต่เป็นผีห่ามากกว่า อย่างชั่วที่สุดก็เป็นน้ำเหล่านั่นแหละ เสียตายผมไม่มีโอกาส ทามความจริงจากพ่อเหตุจากวันนั้น ทำให้ผมถูกคนในหมู่บ้านตราหน้าว่า “ลูกคนลายโรง” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 187)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง กล่าวถึงการกระทำของบิดาตัวละครเอกที่ได้ทำลายพิธีไหว้ครูโนราที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยพิธีดังกล่าวชาวบ้านต่างให้ความศรัทธาและนับถือเมื่อมีคนมาทำลายจึงถูกสังคมตีตราว่าเป็นคนไม่ดีส่งผลให้ มีมลทินในกระบวนการคิดของคนสังคมและตกทอดไปสู่ลูกหลาน ผู้แต่งมีการเลือกใช้คำกริยา ได้แก่ คำว่ากลัว ถูก และตราหน้า แสดงให้เห็นว่าการตัดสินจากสังคมส่วนใหญ่อันเป็นภาพแทนอำนาจ

เรื่อง สิ่งชั่วสุดของพระเจ้า

ผมถูกขังในเรือนจำ ขณะที่ต้องรักษาขาซึ่งใส่เฝือกเอาไว้ทั้งสองข้าง ต้องนอนในโรงพยาบาลสองถึงสามเดือนโดยมิใช่ล่ามกับเตียง ก่อนถูกส่งตัวเข้าเรือนจำ สถานที่ซึ่งผมได้รอยสักที่ต้นแขน (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 65-66)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง สิ่งชั่วสุดของพระเจ้า กล่าวถึงผู้ต้องขังที่จะต้องได้รับการลงโทษในการจำคุก เนื่องจากกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นอำนาจที่ชอบธรรมด้านกฎหมายในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาด้านสุขภาพและหากได้รับการรักษาในโรงพยาบาลก็ต้องใส่เครื่องพันธนาการไว้ตลอดเวลาด้วย ผู้แต่งได้เลือกใช้คำกริยาที่มีความหมายถึงการกีดกันเสรีภาพ ได้แก่ คำว่า ถูกขัง ล่าม (โซ่) และถูกส่ง (เข้าสู่เรือนจำ) การใช้คำกริยาข้างต้นทำให้สื่อถึงภาพแทนอำนาจจากสถาบันด้านกฎหมาย

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“แรงงานเหล่านั้นมักถูกเรียกพม่า ซึ่งหลุดมาจากแบบเรียนชั้นประถม ที่ว่าด้วยสงครามยึดเยื่อ การเผาวัด และยุทธหัตถีของพระนเรศวร ผังใจอยู่กับภาพความโหดร้ายเหล่านั้น คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงไม่ชอบ ยิ่งมีข่าวร้าย ๆ ออกมา ชาวบ้านยิ่งมองคนพวกนั้นเป็นปีศาจ” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 75)

“ทำไมต้องมาอยู่ที่นี้ นายแพ้วสงครามหรือ” “มีนักลงทุนจากที่อื่นรวมทั้งคนไทย นำเงินไปให้รัฐบาล รัฐบาลก็เอาไปซื้ออาวุธ ซื้อเครื่องบินรบ เราสู้ไม่ไหวก็ต้องหนีมาอยู่ที่นี้” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 90)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงมุมมองของคนไทยที่มีต่อชาวพม่า แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มอญเหล่านั้นจะไม่ได้เป็นชาวพม่าก็ตาม แต่ด้วยภาพจำของคนไทย ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ จึงทำให้คนไทยตัดสินคนพม่าว่าเป็นคนไม่ดี ผู้แต่งได้เลือกใช้คำกริยาช่วยว่า “ถูก” สื่อความหมายให้กลุ่มชาติพันธุ์มอญเป็นผู้ถูกกระทำ และยังปรากฏคำกริยาอื่นที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ คำว่า เผา (วัด) ผัง (ใจ) โหดร้าย ไม่ชอบ และยิ่งมอง (เป็นปีศาจ) นอกจากนี้ยังปรากฏคำกริยาในข้อความต่อมาอีกตอนหนึ่งว่า “สู้ไม่ไหว” แสดงให้เห็นว่ามีการยอมจำนนต่ออำนาจที่เข้าครอบงำและควบคุมอย่างปฏิเสธไม่ได้

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

“คนที่เคยเห็นหน้าค่าตาในเมืองหนีออกไปอยู่กับพวกนอกรีตในป่า...พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้ จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง กุหลาบย้อมสี กล่าวถึงการนับถือศาสนาหรือความเชื่อและศรัทธาของคนในสังคมที่แตกต่างกัน จึงมีการจำกัดสิทธิด้านความเชื่อของคน และหากคนในสังคมมีความเชื่อที่แตกต่างก็จะได้รับบทลงโทษอย่างรุนแรง ผู้แต่งมีการใช้คำกริยาช่วยในประโยค แสดงว่าประธาน (คนนอกรีต) เป็นผู้ถูกกระทำ มีการซ้ำคำว่า ถูก หลายครั้ง ได้แก่ คำว่า ถูกพบตัว ถูกจับ และถูกประหาร ดังนั้นการใช้คำกริยาช่วยในคำว่า ถูก จึงสื่อความหมายถึงการตกอยู่ภายใต้อำนาจอย่างไม่สามารถขัดขืนได้ ภาพแทนอำนาจจึงอาจสามารถวิเคราะห์ได้จากคำกริยาช่วยนี้ได้อย่างชัดเจน

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เอลูธิเรียบัดนี้ตาบอดและเป็นใบ้ห่มคลุมกายด้วยอาภรณ์ผู้เปื่อยแห้งงวีน
 เท้าเปลือย และเต็มไปด้วยบาดแผลซ่อนเร้นโคมหน้าตนเองเสียดด้วยหมวก หนึ่งแพะ
 คร่ำคร่าปุปอน ทุกยามเช้าก็ออกเร่ร่อนไปขอลานหาเลี้ยงชีพ เด็ก ๆ ล้อเลียน และ
กลั่นแกล้ง ขำ ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตีและเหยียดหยัน ขำ สุนัขแห่งห้อมล้อมหน้าหลังเสือกไล่
ไล่ส่ง ขำ ตกเย็นย่ำก็จะชมชานกลับคืนมา ยังได้ร่มไม้โคดเดี่ยวตัวนี้ เผลอหน้ากับภาวะ
มีอาจตายและมีอาจมีชีวิตอยู่

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ กล่าวถึง เอลูธิเรีย
 ซึ่งเป็นขอทาน มีการดำเนินชีวิตอย่างยากลำบาก ด้วยความยากจนจึงทำให้เขานั้นตกอยู่ใน
 สภาวะจำยอมและเป็นที่รังเกียจของสังคม ผู้แต่งมีการใช้คำกริยาที่แสดงถึงทัศนคติของสังคม
 ที่มีต่อคนจนในเชิงดูถูกเหยียดหยาม จึงปรากฏการใช้คำกริยา ได้แก่ คำว่า ล้อเลียน กลั่นแกล้ง
 ทุบตี เหยียดหยัน เสือกไล่ไล่ส่ง มีอาจตาย และมีอาจอยู่ การใช้คำกริยาในลักษณะดังกล่าว
 สื่อให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจจากสถาบันด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี เพราะการเป็นคนจน
 ไม่มีเงิน จึงไร้อำนาจและต้องเป็นผู้ถูกกระทำในฐานะผู้อยู่ใต้อำนาจ

จากตัวอย่างข้อความที่ยกตัวอย่างมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นถึงการใช้คำกริยา
 ที่แสดงถึงการเป็นผู้ถูกกระทำหรืออยู่ภายใต้อำนาจนั้น ผู้แต่งมักใช้คำกริยาที่มีความหมาย
 เป็นไปในทิศทางเดียว ปรากฏผู้กระทำและผู้ถูกกระทำชัดเจน อาจมีการใช้คำกริยาช่วย คือ คำว่า
 “ถูก” ประกอบกับคำกริยาอื่น ๆ มีการใช้อาการนาม เพื่อสื่อความหมายถึงการกระทำเชิงอำนาจ
 นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำกริยาซ้ำกัน หรือมีความหมายใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นการตอกย้ำ
 ถึงการกระทำ การวิเคราะห์ลักษณะการใช้คำกริยาของผู้จึงทำให้เห็นภาพแทนอำนาจ
 ในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้น

3. การใช้มูลบท (presuppositions)

มูลบทเป็นการใช้ภาษาในการสื่อความเป็นนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์
 บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว หรือมีความคิดและเจตนาบางอย่างแฝงอยู่ใน
 ข้อความหรือตัวบท ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของเลวินสัน (Levinson, 1983 อ้างอิงใน วราภรณ์
 สุพรรณชนบุรี, 2565, หน้า 311) ว่า มูลบท คือ กลวิธีการใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความเชื่อหรือ

ความรู้เบื้องต้นที่มีอยู่ก่อนโดยไม่ต้องเอ่ยถึงความเชื่อหรือความรู้นั้นโดยตรง ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการใช้มูลบท อธิบายได้ดังนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

จงรู้จักเขา เด็กคนนั้น เขาเป็นชาวพม่า ฝ่ายเดียวกับพวกที่เผาวัดแล้วจับพระนเรศวรไปเป็นองค์ประกัน ฝ่ายเดียวกับพวกที่ถืออาวุธบุกโรงพยาบาลจับคนไข้เป็นตัวประกัน พี่ชายบอกอย่างนั้น (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 73)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงชาติพันธุ์มอญในมุมมองของคนไทย ซึ่งมีการกล่าวถึงมูลบทโดยมีการกล่าวถึงพระนามพระนเรศวร ซึ่งเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ที่กอบกู้กรุงศรีอยุธยาจากการรุกรานของพม่า ประกอบกับการได้รับข่าวสารการก่อการร้ายของกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่บุกยึดโรงพยาบาล จึงทำให้มีการเชื่อมโยงทางความคิดระหว่างแบบเรียนประวัติศาสตร์พระนเรศวรกับเหตุการณ์ก่อการร้ายในปัจจุบัน จึงก่อเกิดภาพแทนของชาติพันธุ์มอญในทางลบ ว่าชาวพม่าเป็นคนไม่ดี ต้องการทำสงคราม และเป็นภัยต่อความมั่นคง มูลบทดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงสิ่งที่เคยมีมาก่อนกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการสื่อความหมายที่สร้างวาทกรรมให้กับคนในสังคมได้ จึงเป็นอิทธิพลหนึ่งในการตัดสินกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย เช่นเดียวกับที่ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีทางภาษาปรากฏมูลบทในตัวอย่างข้อความในเรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน อีกตอนหนึ่งว่า

พ่อยกเหตุการณ์กลุ่มติดอาวุธกลุ่มหนึ่งบุกยึดโรงพยาบาลเมื่อหลายวันก่อนพ่อเรียกพวกนั้นว่าพม่า ทั้งยังโกรธเกรี้ยว แม้พวกนั้นถูกทหารยิงหมดแล้วทุกคน และช่วยตัวประกันได้ปลอดภัย (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 74)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น ทำให้เห็นว่าเพราะมีเหตุการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์มอญก่อการร้ายบุกจับตัวประกันในโรงพยาบาลก่อน จึงทำให้คนไทยไม่ไว้ใจและมีมุมมองด้านลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์มอญ และผนวกรวมทัศนคติที่ไม่ดีต่อชาวพม่าจึงเกิดการเหมารวม นอกจากนี้ มูลบทดังกล่าวยังมีการใช้คำกริยาคำว่า “โกรธเกรี้ยว” ประกอบ เพื่อสื่อความหมายถึงทัศนคติของคนไทยที่มีต่อคนพม่า กลุ่มชาติพันธุ์มอญและคนพม่าทั้งหมดจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจนั้น

เรื่อง หนุมนานเหยียบเมือง

จากนั้นจะแผลงฤทธิ์ต่อ หักบายศรีให้หมดทุกยอด ดอกไม้จะหวานให้ทั่วสนาม จะรู้รูปปั้นพระพรหมลงมาบรองเท้า จะจุดไฟแล้วเผาทุกอย่างเหมือนคราวหนุมนานเผากรุงลงกา ผมเป็นลูกคนลายโรง เป็นหนุมนานด้วย ทำลายทุกอย่างให้ราบคาบด้วยพละกำลังมหาศาล (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 213)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง หนุมานเหยียบเมือง กล่าวถึงตัวละครเอกที่กำลังจะเป็นร่างทรงของหนุมาน โดยเขาพยายามปฏิเสธสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นด้วยความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ แต่สุดท้ายเขาก็ได้สยบยอมต่ออำนาจขององค์เทพที่จะมาสิงสถิตในจิตวิญญาณ ด้วยการปล่อยจิตใจของตนเองให้เป็นหนุมาน และทำลายพิธีกรรมบูชาพระพรหม ซึ่งการกระทำดังกล่าวกระทบต่อความเชื่อและศรัทธาของผู้คนในสังคมที่มีต่อพระพรหมเป็นอย่างมาก ด้วยความกล้าหาญที่ทำลายพิธีอย่างไม่เกรงกลัวผู้ใดจึงทำให้ผู้แต่งมีการยกยูลบถึงเรื่องหนุมานเผากรุงลงกาในวรรณคดีไทย เป็นเหตุการณ์ที่หนุมานได้บุกกรุงลงกา และออกอุบายว่ายอมแพ้อัศวินทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์จึงสั่งประหารหนุมานด้วยการเผาไฟจากหอกแก้วสุรगานต์เมื่อไฟติดขึ้น หนุมานได้กระโดดขึ้นไปบนปราสาทและสถานที่อื่น ๆ ทำให้ไฟลุกลามกรุงลงกา ในขณะที่ไฟจากหอกแก้วสุรगานต์นั้นเป็นไฟที่จุดแล้วไม่สามารถดับได้ กรุงลงกาจึงได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ผู้แต่งยกยูลบเกี่ยวกับหนุมานเผากรุงลงกาเพื่อสื่อความหมายถึง ใช้กำลังในการสร้างอำนาจเพราะผู้ที่มีกำลังย่อมจะสามารถเอาชนะผู้ที่อ่อนแอได้ หรืออาจเชื่อมโยงถึงการใช้อำนาจในเชิงลบที่กระทำต่อผู้ไร้อำนาจนั่นเอง

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงการใช้กลวิธีทางภาษาด้านมูลบทในการสื่อความหมาย มีการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีต เพื่อเป็นพื้นฐานการคิดและตัดสินใจ เหตุการณ์ในปัจจุบัน การใช้มูลบทจึงเป็นการใช้ภาษาที่ทำให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจและสะท้อนแนวคิด ทศกัณฐ์ และมุมมองของคนในสังคมได้อย่างดี

4. การปฏิเสธ (negation)

การปฏิเสธ คือ การใช้ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือการแย้งกับความคิด เหตุการณ์หรือข้อมูลที่มีมาก่อน การปฏิเสธมักจะสื่อให้เข้าใจได้ว่ามีอะไรบางอย่างเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว และผู้แต่งหรือผู้ผลิตตัวบทนั้นต้องการนำเสนอความคิดที่ได้ตอบหรือแย้งในสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งก็คือ การแย้งกับสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้าก็เท่ากับการแย้งกับความคิดที่มีอยู่เดิมนั่นเอง ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการปฏิเสธ อธิบายได้ดังนี้

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

“เธอคงลำบาก มันคงเหมือนการกักขังเธอไว้ใต้กรอบและธรรมเนียมมากมาย ซึ่งเธอไม่คุ้นชิน...อีกอย่างคนในเมืองก็คงไม่ยอมรับเธอหรอก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157-158)

ผมต่อต้าน แม่ก็เลยตบหน้าผมและบอกว่าผมลบหลู่เทพเจ้า (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 160)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง กุหลาบข้อมลี กล่าวถึงตัวละครเอกของเรื่องที่มี ความคิดที่ขัดแย้งต่อกระแสความเชื่อหลักของสังคม ทำให้เขาไม่ยอมรับความเชื่อของคน ในสังคมส่วนใหญ่ และอาจถูกกลืนโทษอย่างร้ายแรงได้ ผู้แต่งมีการใช้คำศัพท์ในเชิงปฏิเสธ ได้แก่ คำว่า ไม่ยอมรับ ต่อต้าน ตบหน้า ลบหลู่ ซึ่งสื่อความหมายถึงการไม่สยบยอมต่ออำนาจ แม้แต่คนในครอบครัวก็มีอำนาจในการบังคับและควบคุมระบบคิด อันเห็นได้จากข้อความว่า “แม้ก็เลยตบหน้าผม” การปฏิเสธในตัวอย่างข้อความนี้อาจมองในมุมของการต่อต้านอำนาจก็ได้ เพราะนอกจากจะปฏิเสธโดยใช้คำประติเศษวิเศษณ์ว่า “ไม่” แล้ว ยังปรากฏคำอื่น ๆ ที่สื่อ ความหมายถึง การไม่สยบยอมต่ออำนาจอีกด้วย

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“สะดูใส่ซาเทียม ทำจากไม้ซึ่งน่าจะทำเอง ถ้าคงจำไม่ผิด พ่อของสะดูก็ใส่ซาเทียม ด้วยสะดูเป็นคนเงียบเรียนหนังสือไม่เก่ง ไม่มีเพื่อนชวนเล่นฟุตบอล เขาอายุแก่กว่าธงหลายปี แต่เรียนซ้ำชั้นจนธงไล่ทัน ซึ่งถ้าจะว่าไป เขาไม่มีสิทธิ์เรียนด้วยซ้ำ ในเมื่อเขาเป็นคนต่างดาว (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 78)

“เราไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไม่ได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬาไม่ว่าจะ ระดับไหน ไม่ควรอยู่ในประเทศอื่น ทั้งอาจไม่สมควรอยู่ในโลกนี้ในสายตาชาวโลก แต่เรายังอยู่ใน ค่ายลี้ภัยที่เฟิงโดนเผา เราไม่ควรถูกปฏิบัติเช่นนี้ ทั้งเราก็ไม่คิดจะปฏิบัติเช่นนี้กับใคร” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 109)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงสะดูตัวละครเอกในเรื่อง ที่เป็นชาติพันธุ์มอญ และเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศประเทศไทย ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่มองว่า เป็นชาวต่างดาว จึงอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการ ทางสังคมได้ ผู้แต่งใช้กลวิธีทางภาษาด้านการปฏิเสธโดยใช้คำประติเศษวิเศษณ์ ซ้ำกันในหลาย ตำแหน่งในประโยค ได้แก่ คำว่า ไม่เก่ง ไม่มีเพื่อน และไม่มีสิทธิ์ เพื่อตอกย้ำสื่อความหมายถึง ความไร้อำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ นอกจากนี้ตัวอย่างข้อความใน เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน อีกตอนหนึ่งยังปรากฏการใช้คำปฏิเสธในเชิงต่อต้านอำนาจ ในตอนที่กลุ่มชาติพันธุ์มอญในเรื่อง ได้บุกจับชาวบ้านเป็นตัวประกันและมีการใช้อาวุธเพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับอำนาจ ของรัฐบาล จึงปรากฏคำประติเศษวิเศษณ์นำหน้าคำกริยา ได้แก่ คำว่า ไม่ได้เป็น ไม่ได้เข้าร่วม ไม่ควรอยู่ ไม่สมควรอยู่ ไม่ควรถูกปฏิบัติ และไม่คิด อันสื่อความหมายถึงความคับข้องใจ คับ แค้นใจในการตกเป็นผู้อยู่ภายใต้อำนาจ และไร้ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่มนุษย์พึงจะได้ นอกจากนี้กลวิธีการปฏิเสธยังปรากฏ ในตัวอย่างข้อความอีกตอนหนึ่งว่า

ปลัดธงชาติไทยออกจากด้ามแล้วติดธงผืนนั้นเข้าไปแทน ธงผืนนั้นสีแดง มีรูปหงส์เห็นสีทองอยู่ตรงกลาง แล้วบอกว่านี่เป็นธงชาติของพวกเขา ดูให้ดีว่ามันไม่ได้เป็นธงชาติพม่า ทั้งยังไม่ใช่ธงของประเทศไหนที่คนรู้จัก จึงไม่ควรเรียกพวกเขาารวมไปกับพวกไหน ไม่ว่าจะเป็นพวกที่ยึดโรงพยาบาล พวกที่ค้ายาเสพติดที่ชายแดน และหรือแม้แต่ว่าพวกที่ทำสงครามสมัยยังชี้ข้างกันอยู่

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 108)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน แสดงให้เห็นว่าผู้แต่ใช้กลวิธีทางภาษา ด้านการปฏิเสธเพื่อมีวัตถุประสงค์ในความหมายที่มีเจตนาต่อต้านอำนาจและวาทกรรมที่คนไทยสร้างขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการขัดแย้งและเกลียดชังชนชาติมอญที่ลี้ภัยมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย การใช้การปฏิเสธในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เห็นภาพแทนอำนาจ ในเชิงการต่อต้านอำนาจด้วยการใช้อาวุธหรือความรุนแรง

เรื่อง ไปกินมือเข้าที่ดาวพลูโต

บางครั้งโลกของเราก็เป็นแบบนี้ มันเป็นเรื่องการเมือง รู้จักข่าวใช้ไหม ทฤษฎีสมคบคิด เรื่องอาร์มสตรองขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์เป็นการแหกตา โลกมีการแข่งขันที่โหดร้าย พออเมริกาประกาศว่าจะส่งดาวเทียมขึ้นอวกาศ โซเวียตก็ส่งสปุตนิกขึ้นสู่วงโคจร อเมริกายังไม่ทันขยับ โซเวียตก็ส่งหมาโลกาขึ้นไป ดูเหมือนว่าโซเวียตจะนำอเมริกาอยู่หนึ่งก้าวเสมอ จนเมื่ออเมริกาถ่ายภาพรอยเท้าแรกของมนุษย์โลกบนดวงจันทร์ ทุกคนต่างก็เชื่อว่าอเมริกาเป็นผู้ชนะในเกมนี้ นานหลายสิบปีกว่าจะมาถึงทฤษฎีสมคบคิด

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ไปกินมือเข้าที่ดาวพลูโต กล่าวถึงทฤษฎีสมคบคิดของประเทศมหาอำนาจโลกระหว่างโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ที่มีการแข่งขันกันด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการสำรวจอวกาศ ซึ่งถือว่าเป็นความท้าทายของแต่ละประเทศในการระดมทรัพยากรหลายแขนงทั้งนักวิทยาศาสตร์ งบประมาณ และองค์ความรู้ที่ก้าวหน้า จนกระทั่งประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถส่งมนุษย์ขึ้นสู่อวกาศได้สำเร็จ จึงทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาแสดงอำนาจในความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะประเทศโซเวียตผู้แต่มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการเลือกใช้คำศัพท์ ได้แก่ คำว่า ทฤษฎีสมคบคิด และ

การแหกตา เพื่อสื่อความหมายถึงการปฏิเสธหรือการต่อต้านอำนาจของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะในปัจจุบันการมีความรู้ถือว่าเป็นอำนาจอย่างหนึ่ง การกล่าวถึงทฤษฎี สมคบคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาและตั้งคำถามเชิงเหตุผลต่อการสำรวจดวงจันทร์ จึงเป็นกระบวนการหักล้างองค์ความรู้ด้านอวกาศและเทคโนโลยีของประเทศสหรัฐอเมริกาได้อีกทางหนึ่ง กลวิธีทางภาษาด้านการปฏิเสธจึงสื่อให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจในเชิงการต่อต้านอำนาจด้วย

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงการใช้กลวิธีทางภาษาด้านการปฏิเสธที่มักจะปรากฏการใช้คำประติเศษวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่บอกความหมายปฏิเสธ เช่น คำว่า ไม่ ไม่ใช่ ไม่ได้ เป็นต้น ในบริบทของภาพแทนอำนาจนั้น มักจะสื่อความหมายถึงการไม่ยอมจำนนต่ออำนาจ นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ประโยคหรือวลีที่แสดงถึงการไม่ยอมรับต่ออำนาจ อาจมีการยกเหตุการณ์หรือการกระทำบางอย่างที่เป็นการต่อรองหรือตอบโต้ทางอำนาจ การปฏิเสธจึงเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจผ่านกระบวนการภาษาและวาทกรรม

5. การกลบเกลื่อน (hedging)

เป็นการใช้รูปภาพเพื่อแสดงระยะห่างของผู้แต่งที่ไม่ต้องการจะนำตัวเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตัวบทหรือของความคิดที่แฝงอยู่หรือสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้า ผลักตัวเองออกไปและทำเหมือนกับว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่มาจากที่อื่นหรือเป็นตัวบทนอก (external) ที่มีใช้เป็นข้อมูลหรือตัวบทของผู้นำเสนอเอง กลวิธีการกลบเกลื่อนนี้อาจสังเกตได้จากการใช้คำช่วยกริยาบางคำที่แสดงความคลุมเครือ แสดงความไม่แน่ใจ เช่น การใช้คำช่วยกริยาบางคำที่บางที อาจจะ น่าจะ คงจะ หรือคำขยายนามที่ไม่เฉพาะเจาะจง บาง บ้าง หนึ่งใน หรือการใช้คำอ้างถึงที่ไม่เจาะจง เช่น บางราย บางท่าน ท่านหนึ่ง เป็นต้น ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการกลบเกลื่อน อธิบายได้ดังนี้

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

แทบจำเขาไม่ได้ ลีที่ทาตัวเป็นของเผ่ามีด รอยสักผู้กล้าแทนที่ด้วยแผลเป็นผมสั้น
ติดหนังหัว สภาพนั้น เขาน่าจะเป็นนักโทษมากกว่า (จเด็จ กำจรเดช, 2563ช, หน้า 162)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง แม่ทัพตายแล้ว ได้กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของชายคนหนึ่ง ที่ทาตัวด้วยสีคำมีรอยสักบริเวณศีรษะ ซึ่งสามารถตีความได้ว่าเขาอาจจะเป็นนักโทษ ผู้แต่งมีการใช้คำกริยาช่วย ได้แก่ คำว่า น่าจะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่แน่ใจและเป็นการชักนำความคิดให้ผู้อ่านรู้ว่ามีความเป็นไปได้ที่บุคคลนั้นเป็นนักโทษ การใช้คำศัพท์ในลักษณะนี้จึงแสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางภาษาด้านการกลบเกลื่อนเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลบางประการที่ยังคลุมเครือ และกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดและความสงสัย

จากการรับสารผ่านภาษา ภาพแทนอำนาจจึงแฝงอยู่ในความหมายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคิดของผู้อ่านเอง หรือบางครั้งผู้แต่งอาจจะต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายตามการตีความนั้นหรือไม่ก็ได้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

คนร้ายที่บุกโรงพยาบาลหนีรอดไปได้หลายคน มันอาจจะหลบอยู่บนภูเขา แกเห็นใครบ้าง...ที่นี้ก็ได้ไกลอย่างที่คาดคิด ภูเขามันทอดแนวต่อกันเป็นสันเดียว พวกนั้นตั้งค่ายในป่าภูเขานี้เป็นห้างสรรพสินค้าของมัน มันอาจผ่านมาทางนี้บ้างก็ได้ (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 86)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงกลุ่มชนชาติมอญที่คนไทยมองว่าอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือเป็นกลุ่มคนที่ไม่ปลอดภัย ผู้แต่งใช้คำกิริยาช่วย ได้แก่ คำว่า อาจ จะ อาจ และ บ้าง ในการนำเสนอและสื่อความหมายถึงความไม่แน่ใจ ไม่มีการระบุตัวตนว่าเป็นคนกลุ่มใด เพียงแต่คาดคะเนด้วยความกลัวภัยอันตราย ยิ่งประกอบกับสภาพภูมิศาสตร์ในฉากของเรื่อง ยิ่งทำให้เกิดความกลัวมากยิ่งขึ้น การกลบเกลื่อนในลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดความคล้อยตามได้ง่ายและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในเรื่อง เพราะผู้แต่งได้สร้างฉาก คือ เป็นภูเขาและป่าไม้ เมื่อพบชนกลุ่มน้อยคนส่วนใหญ่จึงรู้สึกไม่ปลอดภัย ซึ่งเกิดจากการไม่แน่ใจหรือใช้ความรู้สึกของตนเองตัดสิน นอกจากนี้ความคิดที่คลุมเครือและความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยนี้ยังเกี่ยวพันกับอำนาจคือ ผู้ที่มีอาวุธหรือมีการระดมพลพรรคพวกในที่ลับตาอย่าอมแสดงให้เห็นถึงอำนาจ รวมทั้งความไม่รู้วัตถุประสงค์ของผู้มาเยือนย่อมทำให้เกิดความไม่แน่ใจในความปลอดภัยนั่นเอง

เรื่อง แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

“อยากได้ตัวฉันหรือเปล่า” จู๋ ๆ เธอก็ถามขึ้น “อยากได้” ทั้งที่เขิน แต่ผมก็ตอบไปแบบนั้น...“ฉันเป็นของใครบางคนอยู่ ทำให้ฉันสามารถทำงานที่นี้ได้ ทั้งยังไม่สามารถไปไหนได้” “เข้าใจแล้ว คุณมีเสียเลี้ยงใช้ไหม ฝรั่งเศสหรือคนไทย” “จะว่านั้นก็ได้อะ แต่พวกมันร้ายกว่านั้น” “พวกมัน-ใคร” “ฉันเรียกว่าพวกมัน ใครก็ตามที่เราไม่รู้เราก็เรียกแบบนั้นไว้ก่อน แต่พวกมันโหดร้าย มีอำนาจ และไม่ยอมอ่อนข้อ คุณคิดว่าทำได้หรือเปล่า”

(จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 309)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจับกาแฟ กล่าวถึง ผู้ขายบริการทางเพศที่จำเป็นจะต้องกระทำผิดกฎหมาย และอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอิทธิพลเหนือกฎหมาย ผู้แต่งได้ใช้ภาษาเพื่อการกลบเกลื่อน ได้แก่ คำว่า “ใครบางคน” อันแสดงถึงความหมายที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นผู้ใด ผู้อ่านจึงสามารถตีความได้หลายบุคคล เป็นการกล่าวถึงผู้มีอำนาจเหนือกฎหมายอย่างไม่เจาะจง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพสังคมปัจจุบันทำให้ผู้อ่านสามารถตีความได้ด้วยตนเอง

เรื่อง อย่างน้อยก็สัก 5 นาที

หัวหน้าคนงานกำลังยื่นคำคนงานสี่ห้าคนที่นั่งรวมกลุ่มอยู่ใต้ถุนตึก สีหน้าคนพวกนั้น แสดงอาการว่าเหนื่อยแสนจะเหนื่อย เลื้อยอ้อมแมมชุ่มชื้นด้วยเหงื่อ แม้จะโดนด่า แต่คนงานเหล่านั้นก็ยังไม่ยอมมลุก ท้าทางบางคนเหมือนจะหมดเรี่ยวแรง ฉันทราบเอาว่าป่านนี้หัวใจของพวกเขาคงเต้นเกินกว่าร้อยครั้งต่อนาที บางที่มันอาจจะเต้นอยู่อย่างนั้นทั้งวัน และเป็นเช่นนั้นตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ฉันทราบว่าสิ่งที่พวกเขาคิดถึงอย่างที่สุดในตอนนี้ คือการนั่งพักนิ่ง ๆ เพื่อให้หัวใจเต้นช้าลงอีกนิด อย่างน้อยก็สัก 5 นาที

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 256)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง อย่างน้อยก็สัก 5 นาที กล่าวถึง ตัวละครที่มีฐานะร่ำรวย แต่มีปัญหาสุขภาพจนแพทย์ให้คำแนะนำว่าจะต้องออกกำลังกายโดยให้หัวใจเต้นเกิน 80-90 ครั้งต่อนาที เพื่อให้ความดันโลหิตมีการสูบฉีดและมีการไหลเวียนที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพ เขาจึงนั่งเดาค่าอัตราการเต้นหัวใจของผู้ใช้แรงงานที่ต้องทำงานหนักจนหัวใจอาจเต้นเกินกว่า 80-90 ครั้งต่อนาทีทั้งวัน ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีทางภาษาด้านการกลบเกลื่อน ได้แก่ คำว่า เดาบางที แสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนว่าเป็นจริงหรือไม่ ตัดสินจากความรู้สึกของตัวเอง กลวิธีดังกล่าวทำให้เกิดความน่าสนใจ เพราะความหมายของข้อความไม่ได้อยู่ที่ค่าอัตราการเต้น หัวใจของผู้ใช้แรงงานเต้นเกินกว่า 80-90 ครั้งต่อนาทีหรือไม่ แต่มีความหมายที่แฝงอยู่ คือ การเปรียบเทียบวิถีชีวิตที่แตกต่างและไม่เท่าเทียมกันของคนมีฐานะร่ำรวยกับผู้ใช้แรงงาน ซึ่งผู้ที่ร่ำรวยต้องบังคับตนเองให้ออกแรงเพื่อมีสุขภาพที่ดี เพราะมีชีวิตที่สุขสบายเกินไป แต่ผู้ใช้แรงงานต้องบังคับตนทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ

เรื่อง ชาวว่านจะมา

เขาว่ามาทั้งนั้นนี่ว่าเมืองนั้นสวยเมืองนั้นดี คุณก็ต้องไปเที่ยวและบอกต่อ คุณจะทำรูปผมไปลงอินสตาแกรมก็ได้ละ คุณอาจเอาเรื่องผมไปเล่าต่อ ผมอยู่ที่นี้มานานจนหลงลืมเรื่องของตัวเองไปหมดแล้ว ที่ผมจำมานี้ก็เป็นเรื่องที่ว่าพวกเขาเล่าต่อ ๆ กัน มันแกล้งนี่นะ หลง ๆ ลืม ๆ ไป ว่าแต่เขาเล่ามาแบบไหนละ ช่วยเล่าให้ผมฟังหน่อยนะ เป็นแบบนี้แหละ ผมต้องฟังเรื่องของตัวเองจากคนอื่น พวกนั้นรู้เรื่องของเราดีกว่าตัวเราอีก

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 138)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ชาวว่านจะมา กล่าวถึงการที่ผู้อื่นหรือสังคมเล่าถึงตัวละครเอกในเรื่องต่าง ๆ และรู้ถึงพฤติกรรมและความคิดของเขา เพราะคนในสังคมมีค่านิยมที่ต้องการทราบเรื่องของคนอื่นมากกว่าเรื่องของตนเอง ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีการกลบเกลื่อนโดยใช้คำว่า เขาเล่า เขาว่ามา และพวกเขาเล่า แสดงให้เห็นถึงการกลบเกลื่อนที่ไม่ต้องการกล่าวถึงใครเป็นผู้เล่า แต่ผู้อ่านสามารถตีความได้ว่าเป็นการเสียดสีสังคมที่มักจะใช้อำนาจผ่านการเล่าเรื่องตัดสินผู้อื่น และผู้อ่านก็สามารถตีความได้หลากหลายมุมมองของคำว่า “เขาว่า” คืออาจจะหมายถึงผู้อื่นที่เล่ามาหรือเป็นเรื่องที่ผู้อื่นแต่งขึ้นก็ได้

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นการใช้กลวิธีทางภาษาด้านการกลบเกลื่อนเพื่อให้ได้ความหมายที่คลุมเครือไม่ชัดเจน แต่ผู้อ่านสามารถรู้ความหมายตามที่คุณแต่งต้องการสื่อสารได้ ปรากฏคำที่ไม่เฉพาะเจาะจง เช่น คำว่า ใคร ใครบางคน บางที เตาหรือคานคะเน เป็นต้น การใช้ภาษาในลักษณะนี้จึงเหมาะแก่การกล่าวถึงผู้มีอำนาจ เพราะเป็นการหลบหลีกความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการระบุตัวตนถึงผู้ใดผู้หนึ่ง รวมทั้งก่อให้เกิดความมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ละเอียดอ่อน การกลบเกลื่อนจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้ความหมายสื่อถึงภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในเรื่องสั้น

6. การใช้วัจนกรรม (speech acts)

เป็นถ้อยคำที่บ่งเจตนา กล่าวคือ ถ้อยคำที่คนเราใช้สื่อสารกันนั้นมักจะต้องมีเจตนาบางอย่างอยู่ด้วย เช่น ขอร้อง เชิญชวน เตือน สั่ง เราสามารถตีความถ้อยคำที่สื่อสารออกมาเหล่านั้น และทำให้ทราบเจตนาของผู้ส่งสารได้ว่าต้องการบ่งบอกการกระทำอะไร การใช้วัจนกรรม เป็นการใช้ภาษาที่แสดงเจตนาบางอย่างที่ผู้แต่งแสดงการปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อผู้อ่านผู้ฟังเพื่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้รูปภาษาที่แสดงเจตนาที่จัดเป็นมโนทัศน์

สำคัญของวัจนปฏิบัติศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อความก็นำมโนทัศน์เช่นนี้มาใช้ในการวิเคราะห์ กลวิธีทางภาษาเพื่อตีความเจตนาผู้ใช้ภาษาที่ปรากฏในถ้อยคำในข้อความเช่นกัน ภาพแทน อำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการใช้วัจนกรรม 5 รูปแบบ อธิบายได้ดังนี้

6.1 กลุ่มบอกกล่าว หมายถึง การใช้วัจนกรรมเพื่อการสื่อสารหรือการอธิบาย โดยใช้คำพูดหรือภาษาเพื่อเข้าใจความหมายของวัจนกรรมนั้น ๆ โดยมักจะใช้ในบทสนทนาใน วรรณกรรม และใช้เป็นการสื่อสารทางอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องอธิบายหรือสื่อสารเกี่ยวกับพฤติกรรม คุณลักษณะของบุคคลหรือสิ่งของนั้น ๆ ให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งขึ้น เช่น การพูดคุย การอธิบาย การให้คำแนะนำ การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น การใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เขาเริ่มคิดถึงชีวิตที่ลำบากในป่า เพื่อนหลายคนตายไปต่อหน้าเด็กสาวที่ตาย เพราะพิษไข้ เขาช่วยผู้หญิงบางคนคลอดลูก ผู้ที่เป็นพ่อจำใจอุ้มทารกไปฝากทิ้งขณะที่แม่หลับ ชีวิตที่นั่นลำบากเกินไปสำหรับสิ่งมีชีวิตที่ยังโตไม่เต็มคน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 222)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง สิงโตนอกคอก กล่าวถึงการใช้ชีวิตอย่าง ยากลำบากของคนตาขาวที่ถูกกดขี่จากคนตาดำจึงจำเป็นต้องหนีเข้าป่า ผู้แต่งได้ใช้วัจนกรรม บอกกล่าวถึงสภาพความลำบากอันเป็นผลจากอำนาจของคนตาดำที่มีเหนือกว่า สื่อถึงการ ใช้ ความแตกต่างของกลุ่มคนตาขาว เพื่อเป็นเหตุผลอันชอบธรรมในการเข้าปกครองหรือยึดครอง โดยผู้แต่งได้แทนผู้ที่มีความแตกต่างว่าเป็นคนตาขาว เพราะโดยปกติแล้วมนุษย์มีนัยน์ตาสีดำ การมีนัยน์ตาสีขาวย่อมมีสัญญาณว่าแตกต่างจากมนุษย์ทั่วไป การกดขี่และความลำบากในการ ใช้ชีวิตจึงเป็นแรงขับให้คนตาขาวต้องการหลุดพ้นจากอำนาจ ซึ่งผู้เขียนได้บอกกล่าวถึงเจตนา ของวัจนกรรมนี้ คือต้องการบอกกล่าวว่าการตกอยู่ภายใต้อำนาจเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

เรื่อง แมวผี

อ้ายจ๋าให้อ้ายทิดโขม้นดัดจากริตพูดแบบช่นกรุ่งแท้พฯ นะ หมั้นมายสะด้วก ลิ่นสะด้วกปากคอเอาเสียเลย ก็อ้ามันเหนอ ๆ หม่าตั้งแต่อ่อนแต่อ่อนแล้วนี่ อู้แ้วอู้แ้วอ้ออก มาก้อ เหนอเลยเหมือนกันไปหมดทุกช่นแหละจ๋า (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 175)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง แมวผี กล่าวถึงตัวละครที่พูดสำเนียง “เหนอ” ตั้งแต่เกิด หากคนในชุมชนมีการพูดภาษาสำเนียงกรุงเทพมหานคร ย่อมทำให้คนในสังคมมอง ว่า “ดัดจริต” ย่อมทำให้คนในสังคมมองว่าดัดจริต ผู้แต่งได้ใช้วัจนกรรมบอกกล่าวเพื่อสื่อ

ความหมายว่า ผู้ที่พูดสำเนียงเหนือต้องการรักษาเอกลักษณ์ของตนในฐานะภาษาแม่ มีเจตนาในการต่อต้านภาษาเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) อันแสดงถึงการต่อต้านในอำนาจผ่านการใช้สำเนียงของภาษาสุพรรณบุรี การใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว เป็นการสื่อสารที่มีเจตนาให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายอย่างชัดเจน มีการใช้ทั้งความหมายโดยตรงและโดยนัย อาจเป็นการบอกเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ก็ได้ ในบริบทของการใช้ภาษาเพื่อสื่อถึงภาพแทนอำนาจนั้นมักจะใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวเป็นหลัก เพื่อนำเสนอความเป็นไปในสังคมในแง่มุมต่าง ๆ

6.2 กลุ่มชี้แนะ หมายถึง การใช้วัจนกรรมเพื่อการแสดงทางเลือกหรือแนวทางที่เหมาะสม หรือเหมาะสมต่อสถานการณ์ หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน การแนะนำเส้นทางในการเลือกตัวเลือกที่ดีที่สุด หรือการแสดงถึงวิธีการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การชี้แนะมักเป็นการแสดงออกเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือคำแนะนำจากบุคคล หรือองค์กรที่มีความรู้หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งมักเป็นที่ยอมรับหรือเชื่อถือในชุมชนหรือสังคมแบบกว้างขวาง นอกจากนี้การชี้แนะยังอาจสื่อถึงอำนาจ คือ การใช้อำนาจหรือความสามารถในการสร้างอิทธิพลในการชี้แนะหรือแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามที่เราต้องการ ซึ่งอาจมีการใช้อำนาจหรือความสามารถเพื่อส่งเสริมการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงในองค์กร หรือการเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย โดยบุคคลหรือกลุ่มที่มีอำนาจสามารถมีอิทธิพลต่อคนอื่นได้โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้คำพูดที่เชื่อถือได้ การแสดงอารมณ์ หรือการใช้ความเชื่อมั่นในตนเองและความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ นอกจากนี้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ ยังเป็นวัจนกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ฟังจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต วัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มชี้แนะนี้อาจมีพลังวัจนกรรม (illocutionary force) ต่างกันไปเป็นระดับจากมากไปหาน้อย เช่น การสั่ง การขอร้อง การวิงวอน ไปจนถึงการเชื่อเชิญ การอนุญาต และการแนะนำ ในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ปรากฏวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ ดังนี้

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

โลกภายนอกอยู่ที่ไหนในยามที่หิมะเช่นซ่าพวกเราที่ละคนอย่างโหดเหี้ยม เราไม่เคยได้รับอะไรจากโลกภายนอกและไม่เคยให้อะไรกับพวกเขา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 20)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กล่าวถึงเมืองที่ต้องทนทุกข์ทรมานต่อสภาพอากาศหนาวจัด ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ผู้นำของเมืองจึงเผาหนังสือเพื่อก่อกองไฟสร้างความอบอุ่นในการรักษาชีวิตพลเมืองเอาไว้ เมื่อผ่านพ้นฤดูหนาวคนจากภายนอกเมืองจึงมองว่าผู้นำเป็นคนโง่ เพราะเผาชุมทรัพย์ทางปัญญาของเมือง

ผู้นำจึงออกมาโต้แย้งโดยใช้วัจจนกรรมที่ชี้นำความคิดของคนในเมือง ให้เห็นด้วยและยกเหตุผลมาประกอบว่า “เราไม่เคยได้รับอะไรจากโลกภายนอกและไม่เคยให้อะไรกับพวกเขา” ซึ่งสื่อความหมายว่าไม่จำเป็นต้องสนใจความคิดของคนนอกเพราะทุกคนในเมืองต่างทราบดีว่าภัยหนาวเป็นภัยที่คุกคามชีวิตของคนในเมือง การมีชีวิตรอดจึงสำคัญกว่ารักษาหนังสือเอาไว้ การใช้วัจจนกรรมชี้นำนี้ทำให้เห็นถึงวาทกรรมในการแทรกซึมเข้าสู่ระบบคิดของคนในสังคมนั้น ๆ เป็นกลวิธีวิธีทางภาษาที่นำไปสู่ภาพแทนอำนาจในการครอบงำทางความคิด นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความที่แสดงถึงวัจจนกรรมชี้นำทางความคิดอีกด้วย

การเผาหนังสือหายากทั้งหมดเป็นความผิดของมอเดิร์ตแต่เพียงผู้เดียว และในวันนี้ ที่คนในเมืองโง่และงายต่อการปกครองก็เป็นประโยชน์ของเจ้าเมือง เป็นสิ่งที่เจ้าเมืองตั้งใจให้เกิด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 24)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว แสดงให้เห็นถึงการใช้วัจจนกรรมชี้นำเพื่อมีเจตนาในการรู้เท่าทันกลวิธีในการปกครองของผู้มีอำนาจ และใช้เพื่อรักษาอำนาจไว้ วัจจนกรรมชี้นำจึงทำให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจที่ถูกสร้างขึ้นจากวาทกรรมอันสื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตจริงที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้อย่างชัดเจนขึ้น

เรื่อง สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า

หลังจากนั่งอยู่สักพัก เขาก็ถามคล้ายเห็นเป็นสนุก “โรคร้ายแรงหรือเปล่า”
“ร้ายแรงจนอยากจ้างใครสักคนมาฆ่าตัวเอง” (เจตเจจ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 34)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า กล่าวถึงอาการป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจของตัวละครที่กำลังบอกเล่าให้ฟังผู้แต่งได้เลือกใช้ วัจจนกรรมที่ชี้นำความหมายว่าตัวละครนั้นเป็นทุกข์จากอาการป่วยเป็นอย่างหนัก ดังปรากฏในประโยคที่ว่า “ร้ายแรงจนอยากจ้างใครสักคนมาฆ่าตัวเอง” อันสื่อความหมายว่าตัวละครอาจมีความคิดที่จะกระทำการอัตวินิบาตกรรมได้ การใช้วัจจนกรรมชี้นำนี้เป็นการสร้างความหมายที่มีนัยผ่านการใช้ภาษา อาจผูกโยงถึงการกระทำในอนาคต มีทั้งเจตนาที่ร้องขอหรือวิงวอนให้พ้นจากความทุกข์

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

สะดูเคยเล่าลักษณะธงชาติของเขาให้ฟัง ไม่นึกว่าจะมีจริง และหากธงจะลงคั่นดูในห้องสมุด ก็จะมีหนังสือที่บอกเล่าเรื่องราวของพวกเขาพร้อมทั้งธงชาติ แม้เวลานี้พวกเขาจะเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่ต้องต่อสู้เพื่อผืนดินของตัวเอง ธงชาติยังถูกชักขึ้นเสา เพลงชาติยังดังก้องในวันชาติที่พวกเขาจัดขึ้นทุกปี (เจตเจจ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 108)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงความเป็นชาติของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ โดยมีสัญลักษณ์ของความเป็นชาติคือ ธงชาติและเพลงชาติ ผู้แต่งมีการเลือกใช้คำทั้งสอง เพื่อสื่อเจตนาว่ามอญเป็นประเทศหนึ่ง แต่ยังไม่ได้ปรากฏในแผนที่ เพราะยังขาดพื้นที่หรือดินแดน และยังปรากฏคำกริยาช่วยว่า “ต้อง” แสดงความหมายในเชิงแน่ใจหรือบังคับว่า ควรกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เพื่อให้เป็นชาติอย่างสมบูรณ์นั่นคือ การมีดินแดนเป็นของตนเอง ข้อความดังกล่าวเป็นการใช้วัจนกรรมในการชี้แจงถึงสิ่งที่จะต้องกระทำในอนาคตของกลุ่มคน และในตอนท้ายของเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์มอญก็ได้บุกยึดโรงเรียนจับนักเรียน ครู และชาวบ้านเป็นตัวประกัน เพื่อแสดงถึงการต่อรองทางอำนาจหรือทำให้การเรียกร้องมีความหมายต่อผู้มีอำนาจมากขึ้น

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

สังคมโหดร้ายหรือคนโหดร้าย เพียงเพราะเราผิดแพกจากคนอื่นหรือจึงต้องทำสงครามกัน (เจเต็จ กำจรเดช, 2563ช, หน้า 159)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดสงคราม ที่มีต้นเหตุมาจากความแตกต่างไม่ว่าจะเป็น เชื้อชาติ สีผิว ความคิดเห็น ความเชื่อ เป็นต้น เป็นการใช้วัจนกรรมที่ชี้แจงว่าความแตกต่างก่อให้เกิดสงครามและความไม่สงบสุขของสังคม หากลดความคิดแตกต่างแบ่งแยกก็อาจจะนำพาความสงบสุขสู่สังคม ข้อความดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าเป็นการชี้แจงความคิดของผู้อ่านให้คล้อยตาม

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

“มาตรฐานที่ใช้กันอยู่ตอนนี้มันโหดร้ายเกินไป การใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งโลกโดยไม่ลดหย่อนผ่อนปรนไม่ว่ากรณีใด ๆ ทำให้เกิดความอึดอัดธรรมขึ้นการฆ่าคนเป็นสิ่งที่ผิดแล้วถ้าคนป่วยทรมาณมาก ๆ จนไม่อาจจะทานทนได้ ความตายเป็นสิ่งพึงปรารถนามากกว่าการมีชีวิตอยู่ หมอที่ฆ่าคนคนนี้ทำความดีหรือว่าทำบาป” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 54)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี กล่าวถึงการการุณยฆาต ว่าเป็นทางเลือกสำหรับคนที่เจ็บป่วยร้ายแรง ซึ่งต้องทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวด ความตายจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรงหลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งตั้งคำถามว่าสังคมมองว่าการการุณยฆาตเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ผู้แต่งได้ใช้วัจนกรรมชี้แจงในประโยคว่า “ความตายเป็นสิ่งพึงปรารถนามากกว่าการมีชีวิตอยู่” และยกเหตุผลที่หนักแน่นประกอบ จึงทำให้ผู้อ่านคล้อยตามได้ เพราะในโลกสมัยใหม่มีการให้ความสำคัญในเรื่องของเสรีภาพ ดังนั้นการการุณยฆาตจึงแสดงให้เห็นถึงทางเลือกอย่างเสรีที่ผู้ป่วยสามารถเลือกได้

และประเด็นเรื่องการการุณยฆาตยังได้รับการนำเสนอในสังคมแห่งประชาธิปไตย เพราะมี เหตุผลที่สนับสนุนถึงเสรีภาพในการมีชีวิต การการุณยฆาตจึงวัจนกรรมชั้นนำทางความคิดให้คน ในสังคมได้เป็นอย่างดี

เรื่อง สิงโตนอกคอก

มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด...คนตาขาวมัก ถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก บนรถประจำทางคนตาขาวต้องลุกให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำ ของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำ มีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง...อะไร จะสู้หรือ ท้อ คนตาขาวไม่มีสิทธิ์สู้ พวกเธอต้องยอมพวกเรา ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200-201)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง สิงโตนอกคอก แสดงให้เห็นเห็นวัจนกรรมชั้นนำ ของกลุ่มคนตาดำที่มีอำนาจเหนือกว่าคนตาขาว โดยผู้แต่งได้เลือกใช้คำ ประโยค เหตุการณ์ และเรื่องราว ที่มองว่าเป็นสิทธิ์โดยชอบธรรมของคนตาดำ วัจนกรรมชั้นนำนี้แม้ความหมาย ในภาษาจะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น แต่ก็ได้แฝงมุมมองความไม่เท่าเทียมกันในสิทธิและเสรีภาพ ในสังคมที่เกิดขึ้นจริง มีการใช้สัญลักษณ์อันแสดงถึงภาพแทนอำนาจของกลุ่มคนที่มักจะกดขี่ผู้ที่ อ่อนแอหรือด้อยอำนาจกว่าในทุกการดำเนินชีวิต

6.3 กลุ่มผูกมัด หมายถึง การใช้วัจนกรรมในการสร้างความสัมพันธ์หรือการติดต่อ ที่แน่นอนระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน โดยอาจเป็นการใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่มีความหมาย ที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ หรือความสัมพันธ์ที่มั่นคง นอกจากนี้ยังเป็น วัจนกรรมที่ผูกพันให้ผู้พูดต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การให้คำสัตย์ ปฏิญาณ การรักษาคำพูดของตนเอง การสาบาน เป็นต้น ในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ปรากฏ วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด ดังนี้

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

แต่เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำและ คนคนนั้นก็จะกลายเป็นคนเลวของสังคม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี กล่าวถึงเงื่อนไข การเป็นคนดีว่าจะต้องมีไฟหรือบัตรประจำตัวเป็นสีขาว แต่หากกระทำผิดหรือกระทำบางสิ่ง ที่ สังคมเห็นว่าผิดไฟก็กลายเป็นสีดำถือว่าเป็นคนเลว ผู้ที่มีไฟสีขาวจะมีสิทธิ์ตัดสินโทษถึงชีวิตแก่

ผู้ที่มีไฟสีดำ การใช้ภาษาที่กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวเป็นกลวิธีทางภาษาที่ผูกมัดการกระทำบางประการ เช่น การกระทำผิดกฎหมาย ย่อมจะมีบทลงโทษโดยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ การใช้วัจนกรรมกลุ่มผูกมัดจึงเป็นวิธีปฏิบัติทางอำนาจที่ใช้ปกครองประชาชนของรัฐบาล ในทางตรงข้ามหากกฎหมายไม่เป็นธรรมก็จะทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดลง เป็นต้น จากข้อความตัวอย่างผู้เขียนได้เลือกใช้คำว่า “ถูกตัดสินว่าผิด” โดยใช้สีของไฟเป็นเครื่องมือในการตัดสินและทุกคนต้องปฏิบัติตามโดยปราศจากข้อสงสัยหรือการตั้งคำถาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อเป็นข้อผูกมัดในการกระทำได้อย่างชัดเจน

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ชาวพื้นเมืองจึงขอร้องผู้ที่จะขึ้นไปพิชิตยอดเขา ไม่ให้ขึ้นไปเหยียบส่วนที่สูงที่สุด ซึ่งผู้ที่พิชิตยอดเขาได้เป็นกลุ่มแรกก็ทำตามสัญญา (เจเคจ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 349-350)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต กล่าวถึงชาวไปแลนด์ที่มีความสามารถในการพิชิตยอดเขาในช่วงฤดูหนาว ผู้ที่จะปีนเขาได้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีร่างกายที่แข็งแรงและทนต่อความหนาวได้ มีการฝึกฝนมาอย่างยาวนาน ถึงจะสามารถเดินทางขึ้นสู่จุดสูงสุดของยอดเขาได้ แต่นักปีนเขาเหล่านี้ก็ได้ให้คำมั่นสัญญากับชนพื้นเมืองว่าจะไม่ไปเหยียบส่วนที่สูงที่สุดของยอดเขา เพราะชนพื้นเมืองเชื่อว่าเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ การให้คำมั่นสัญญาจึงเป็นวัจนกรรมผูกมัดหนึ่ง ที่กำหนดหรือบังคับให้ผู้สัญญาต้องกระทำตาม การสัญญาจึงเป็นภาพแทนอำนาจหนึ่งที่กำหนดทิศทางพฤติกรรม ความคิด การตัดสินใจ และอื่น ๆ ให้เป็นไปตามคำสัญญา อันเป็นข้อผูกมัดของผู้ใช้วัจนกรรมนั้น

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

เธอเล่าให้ฟังว่าคนนอกรีตมีสองแบบ คือ คนที่หนีออกมาจากเมืองและคนที่เกิดในป่าอยู่แล้ว คนที่หนีออกมาจะนำกุหลาบขาวไปย้อมให้เป็นสีฟ้า แต่คนที่เกิดในป่าจะเกิดมาพร้อมกุหลาบสีฟ้า ผมขอให้เธอเข้ารีต ย้อมสีกุหลาบ แล้วมาอยู่ในเมืองกับผม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง กุหลาบย้อมสี กล่าวถึง ดอกกุหลาบประจำตัวของผู้ที่มีความเชื่อเดียวกับคนส่วนใหญ่ในสังคมอันจะมีดอกกุหลาบเป็นสีขาว ในขณะที่ผู้ที่มีความเชื่อที่แตกต่างจากคนในสังคม (คนนอกรีต) จะมีดอกกุหลาบสีฟ้าและต้องหนีไปอยู่ในป่าเพื่อความปลอดภัย จากตัวอย่างข้อความข้างต้นเป็นการใช้วัจนกรรมผูกมัดเพื่อขอร้องหญิงสาวนอกรีตให้ตามคนรักมาอยู่ในเมือง และขอให้ย้อมกุหลาบสีฟ้าให้เป็นสีขาว เจตนาในการใช้วัจนกรรมนี้ของผู้แต่งเพื่อแสดงให้เห็นว่ายอมจำนนต่ออำนาจของสังคมเมือง เพราะการอาศัยอยู่ในเมืองนั้นยอมจะมีวิถีชีวิตที่ดีกว่าการอยู่ในป่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง แต่จะต้อง

ยอมมีความเชื่อตามกระแสสังคมส่วนใหญ่ การผูกมัดจึงต้องประกอบด้วยเงื่อนไขเป็นแนวทางในการเลือกหรือตัดสินใจ โดยมีเหตุผลหรืออุดมการณ์เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ

6.4 กลุ่มแถลงการณ์ หมายถึง วัจนกรรมที่เมื่อกล่าวถ้อยคำเสร็จสิ้นก็ทำให้เกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ขึ้นพร้อม ๆ กันด้วย เช่น เมื่อกล่าวถ้อยคำว่า “พอขอตั้งชื่อลูกสาวคนนี้ว่า ดวงแก้ว” เสร็จสิ้นก็ทำให้เด็กหญิงคนหนึ่งมีชื่อเรียกในทันที ส่วนใหญ่แล้ววัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์มักจะต้องกล่าวโดยผู้ที่มีอำนาจในการทำวัจนกรรมนั้น ๆ เช่น การไล่่ออกการตัดสินใจ การแต่งตั้ง เป็นต้น ในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ปรากฏวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ ดังนี้

เรื่อง ชินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์

“ชายผู้นี้ไม่ใช่เจ้าของผมแล้ว ตั้งแต่วินาทีที่เขาทรยศต่อคณะรัฐบาลของชาติเรา” ผมกล่าวออกไปอย่างหนักแน่น... “เขาไม่ใช่เจ้าของผมแล้ว เขาเป็นคนเลวที่ทรยศต่อรัฐบาล” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 133)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ชินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ กล่าวถึงเหตุการณ์หลังจากที่มีการตัดสินใจของมนุษย์ ว่าทรยศต่อรัฐบาลหุ่นยนต์ซึ่งมีความผิดร้ายแรง หากผู้ใดแสดงตนว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ที่ทรยศก็อาจจะได้รับโทษด้วยเช่นกัน ดังนั้นเมื่อมีการประหารนักโทษที่มีความผิดเรื่องการต่อต้านรัฐบาล เหล่าบรรดาญาติของนักโทษย่อมปฏิเสธว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับเครือญาติกัน ผู้แต่งได้เลือกใช้วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์เพื่อเป็นการตอกย้ำความกลัวในอำนาจ จนจำยอมตัดความสัมพันธ์ผู้เป็นคนในครอบครัว และยังสื่อความหมายให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะเทือนใจ สะท้อนให้เห็นภาพแทนอำนาจที่กระทำต่อผู้ไร้อำนาจอย่างไร้ความปราณี นอกจากนี้ยังปรากฏในข้อความอีกตอนหนึ่งว่า

นักโทษที่ถูกขังรอประหารตามกำหนดการจะเป็นพวกที่ก่อคดีกับมนุษย์ด้วยกันเอง ลักทรัพย์หรือฆาตกรรม พวกเขาจะได้รอคอยในคุกก่อนจนกว่าท่านรัฐมนตรีจะว่างมาประหาร มีแต่คนที่ต่อต้านอำนาจรัฐเท่านั้นที่จะถูกประหารโดยทันที (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 148)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ชินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจให้ประหารชีวิตนักโทษ เป็นการใช้วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์อันมีผลทำให้นักโทษถูกประหารทันที ผู้แต่งได้เปรียบเทียบกับการทำผิดในคดีอื่น ๆ ที่สามารถรอการตัดสินใจได้ แต่หากต่อต้านรัฐบาลจะต้องประหารทันที วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์เป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงอำนาจในการตัดสินใจ

เรื่อง แม่ที่พตายแล้ว

วิทยาดกงานมาหลายเดือนแล้ว เขาถูกไล่ออกเดือนกว่าแล้วเพราะมีพฤติกรรมประหลาด เขามีลูกเมียที่อาศัยหลับนอนใต้สะพาน (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 169)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง แม่ที่พตายแล้ว กล่าวถึงตัวละครเอกที่ชื่อว่า วิทยา ผู้มีพฤติกรรมที่แปลกประหลาด เพราะติดเกมออนไลน์จนไม่สามารถแยกแยะระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกเสมือนจริงในเกมออนไลน์ได้ เขาจึงถูกหัวหน้างานไล่ออกจากงาน จากตัวอย่างข้อความนี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้วรรณกรรมกรรกลุ่มแกลงการณ อันมีผลผูกพันถึงขนาดทำให้วิทยาต้องออกจากงาน การไล่ออกแสดงให้เห็นถึงอำนาจของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการบางประการอย่างชอบธรรม

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

แต่ก่อนที่จะซาชินกับมัน เขาก็ตั้งสำนักงานนักสืบขึ้นเพื่อทำทนายผู้มีอิทธิพลทั้งหลาย สำนักงานนักสืบตั้งอยู่ท่ามกลางสิ่งชั่วร้ายซึ่งเป็นกระแสหลักของเมืองนี้ ประกาศตัวเป็นลายลักษณ์อักษรปราบปรามเหล่าร้ายทั่วยุทธอาณาจักร มันอันตราย (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 278)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่ต้องการที่จะตั้งสำนักงานนักสืบเพื่อต่อต้านและสืบหาความผิดของผู้มีอิทธิพล ผู้แต่งได้เลือกใช้วรรณกรรมกรรกลุ่มแกลงการณ เพื่อแสดงถึงการกระทำของตัวละครโดยใช้ข้อความว่า “ประกาศตัว” ทำให้เกิดความหมายว่าต้องการตอบโต้อิทธิพลของผู้มีอำนาจเหนือกฎหมายโดยไม่หวังเกรงถึงความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้น

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้ภาษาโดยการใช่วรรณกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อแสดงเจตนาของผู้ส่งสาร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความหมายเชิงอำนาจ ได้แก่ การบอกกล่าว การชี้แนะ การผูกมัด และการแกลงการณ ทำให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้ทางความหมาย เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละครในเรื่อง เกิดความคิดและความเชื่อ รวมทั้งทำให้เห็นถึงวาทกรรมที่เคลือบแฝงจนทำให้มองเห็นภาพแทนอำนาจในลักษณะต่าง ๆ ได้

7. การใช้อุปลักษณ์ (metaphor)

เป็นการใช้ความเปรียบ ซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่ผู้แต่งใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพบางอย่างและเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อความหมายไปยังผู้อ่านในลักษณะที่พรรณนาให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการกล่าวถึงด้วยการเปรียบเทียบและทำให้การสื่อแทนความคิดของผู้แต่งมีสีสันมากขึ้น ในการวิเคราะห์ข้อความอาจพบการใช้อุปลักษณ์

ใน 2 ลักษณะได้แก่ การใช้อุปสรรคเชิงภาพพจน์ และการใช้อุปสรรคเชิงมโนทัศน์ ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการใช้การใช้อุปสรรค 2 รูปแบบ อธิบายได้ดังนี้

7.1 อุปสรรคเชิงภาพพจน์ เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงการเปรียบเทียบในลักษณะที่นำเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่าแต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันหรือคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบกันในลักษณะการเปรียบเทียบโดยใช้คำเชื่อม “เป็น” ซึ่งอาจรวมไปถึงการใช้ความเปรียบแบบอุปมาที่เป็นการเปรียบเทียบเหมือนด้วย เช่น เธอสวยเหมือนดอกไม้ พ่อแม่เป็นดั่งพระพรหมของลูก

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ซาเวียสกีเป็นเช่นชาวโปแลนด์ทั่วไป ที่ถูกความอ่อนด้อยทางเชื้อชาติ ขัดดันให้พวกเขากลายเป็นยักร์ ชาวโปแลนด์เป็นผู้แพ้สงครามมาตลอด พวกเขาถูกลบออกจากแผนที่โลกก็หลายครั้ง (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 360)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต กล่าวถึงชาวซาเวียสกีที่ถูกเหยียดหยามให้มีสถานะด้อยกว่าทางเชื้อชาติ มีการใช้อุปสรรคเชิงภาพพจน์ที่ปรากฏคำว่า “ยักร์” สื่อความหมายในเชิงลบ และแสดงให้เห็นถึงการด้อยอำนาจ การเป็นประเทศแพ้สงครามก็เป็นสาเหตุหนึ่งในการไร้อำนาจ จึงทำให้ได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมชาติอื่น การใช้อุปสรรคในลักษณะนี้นอกจากทำให้เกิดจินตภาพแล้ว ยังทำให้เห็นถึงการกดขี่ทางเชื้อชาติผ่านการใช้ภาษาอีกด้วย

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“แรงงานเหล่านั้นมักถูกเรียกพม่า ซึ่งหลุดมาจากแบบเรียนชั้นประถม ที่ว่าด้วยสงครามยืดเยื้อ การเผาวัด และยุทธหัตถีของพระนเรศวร ผังใจอยู่กับภาพความโหดร้ายเหล่านั้น คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงไม่ชอบ ยิ่งมีข่าวร้าย ๆ ออกมา ชาวบ้านยิ่งมองคนพวกนั้นเป็นปีศาจ” (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 75)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน กล่าวถึงมุมมองของคนไทยที่มีต่อพม่า โดยมักจะมองว่าคนพม่าไม่ปลอดภัย โหดร้าย หลบหนีเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมายและเป็นภัยต่อความมั่นคง จึงมีการใช้คำแสดงอุปสรรคเชิงภาพพจน์ว่า “ปีศาจ” สื่อถึงความหมายว่าเป็นผู้ที่ทำลายความสงบสุขของคนไทย หรือเป็นบุคคลอันตรายต่อสังคมไทย

เรื่อง ดวงตาที่สาม

พรานไพรใจฉกาจผู้ต่ำต้อยกับดอกฟ้าเลขโหมผู้เป็นราชินี ท่วมกลางบรรยากาศของป่าดงพงลึก (แดนอรุณ แสงทอง, 2557, หน้า 81)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ดวงตาที่สาม กล่าวถึงตัวละครเอกในเรื่องที่เป็นคนพิการด้านการมองเห็น เธอมีความตั้งใจในศึกษาเรียนรู้จนเป็นผู้ที่มีความรู้ระดับตัว มีความงามทั้งรูปสมบัติและคุณสมบัติที่เพียบพร้อมสมเป็นกุลสตรี จากข้อความปรากฏการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ คือ คำว่า “เป็นราชินิกุล” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เหมือนผู้มีชาติตระกูลดี และได้รับการอบรมบ่มสั่งสอนมาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการใช้คำที่แสดงคู่เทียบปรากฏคำว่า “พรานไพรใจจะฉกาจผู้ต่ำต้อย” เพื่อทำให้ความหมายเด่นชัดหนักแน่นขึ้น กลวิธีทางภาษาด้านอุปลักษณ์ที่ปรากฏจึงทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเปรียบเทียบดังกล่าวก็ปรากฏว่าทรมมของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ต่ำต้อยกับผู้เป็นราชินิกุลหรือเกี่ยวพันกับระบบการแบ่งชนชั้นของคนในสังคม การใช้อุปลักษณ์ข้างต้นจึงสะท้อนภาพแทนอำนาจร่วมด้วย

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

เขาคงเหมือนคนโง่ที่ใช้ชีวิตเป็นพรานป่าล่าสัตว์คิดด้วยกล้ำเนื้อต้นแขน
ไม่ใช่สมอง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กล่าวถึงผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาย่อมจะทำให้เกิดความโง่เขลาและตกเป็นเครื่องมือทางการปกครองของผู้มีอำนาจมีการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์เปรียบคนโง่ว่าเป็นเสมือนพรานป่าที่ไม่ได้รับการศึกษา และยังปรากฏการขยายความเปรียบนั้นว่า “คิดด้วยกล้ำเนื้อแขนไม่ใช่สมอง” อันเป็นการตอกย้ำความหมายที่รุนแรงขึ้น การใช้อุปลักษณ์ในลักษณะดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าทรมมที่มองว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในป่าไม่มีความคิด เป็นกระบวนการของผู้มีอำนาจมองต่อผู้ต้อยอำนาจ

7.2 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ต่างจากอุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ตรงที่อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์มิได้มุ่งเน้นไปที่การเปรียบเทียบ หรือมิได้ตั้งใจเปรียบเทียบ แต่เป็นการใช้ภาษาของคนในสังคมหนึ่งโดยไม่รู้ตัว ได้อาศัยการสื่อสิ่งหนึ่งด้วยการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของอีกความคิดหนึ่งมาสื่อหรืออธิบายถึงสิ่งนั้น โดยที่ถ้อยคำเหล่านั้นสื่อให้เห็นว่ามีคุณสมบัติหรือความคิดบางอย่างร่วมกันทำให้เกิดมโนทัศน์ว่าทั้งสองสิ่งนั้นมีลักษณะอย่างเดียวกัน เช่น สื่อว่า เอดส์ โดยใช้ถ้อยคำที่แสดงคุณสมบัติของศัตรูทำให้เกิดเป็นมโนทัศน์ว่า เอดส์คือศัตรู เพราะมีคุณลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกัน จากตัวอย่างข้อความที่เป็นคำขวัญเกี่ยวกับเอดส์ สังเกตได้จากการที่มีการใช้คำศัพท์บางอย่างหรือการใช้คำกริยาชุดเดียวกันกับศัตรูหรือการกำจัดศัตรู เช่น อันตราย บุกรุก คุกคามความปลอดภัย ทำให้ไม่สงบสุข

เรื่อง มีเบ็ดบนหลังคา

พอดอบแค้นแล้วหันกลับไปทำงานต่อ ผมจึงกลับเข้าห้องนอน แม่บอกว่า เบ็ดอยู่บนสวรรค์ น่องก็อยู่บนสวรรค์ ถ้าผมปีนขึ้นหลังคาได้คงได้เจอน่อง(จเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 24)

กล่าวถึงเรื่องราวของครอบครัวหนึ่งที่มีลูกชายอยู่ 2 คน เมื่อลูกชายคนเล็ก ได้เสียชีวิตจากโรคไข้เลือดออกไป ลูกคนโตก็ไม่ได้ได้รับความสนใจและการดูแลจากผู้เป็นพ่อและแม่ ผู้แต่งได้เลือกใช้คำว่า “เบ็ด” เป็นอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ที่แทนถึงลูกชายคนเล็กที่เสียชีวิตไป ซึ่งแม่รับรู้และยอมรับความจริงว่าลูกคนเล็กตายไปแล้ว จึงคิดเสมอว่า “เบ็ดอยู่บนสวรรค์” ขณะที่พ่อยอมรับความจริงไม่ได้ จึงบอกเสมอว่า “เบ็ดอยู่บนหลังคา” การใช้อุปลักษณข้างต้น ต้องการนำเอาเบ็ดมาสื่อความหมายถึงลูก ว่าจะต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เหมาะสม และให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน

เรื่อง ดวงตาที่สาม

การกำเนิดมาในโลกมืดในฐานะเด็กกำพร้า...ก็ทำให้หล่อนซาบซึ้งที่อยู่แก่ใจ ถึงสถานภาพของตน...แต่หล่อนก็ยังเจียมตนเจียมใจอยู่ดี (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 90)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ดวงตาที่สาม กล่าวถึง อติวาสน์ ผู้พิการทางสายตา ที่ต้องอยู่ในการดูแลของมูลนิธิช่วยเหลือผู้พิการ ปรากฏการณ์ใช้อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ ได้แก่ คำว่า “โลกมืด” ซึ่งหมายถึง โลกของผู้พิการทางสายตาที่ไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ จำเป็นจะต้องพึ่งพาผู้อื่นในฐานะผู้พิการ เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของความมืด เมื่อไม่มีแสงสว่างย่อมไม่สามารถมองเห็นได้ นอกจากนี้ยังปรากฏเนื้อความขยาย ที่ทำให้เห็นถึงสถานภาพของผู้พิการ มีการใช้คำว่า “เจียมตนเจียมใจ” เป็นผลมาจากความพิการทางร่างกาย

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

เรากำลังถูกหล่อหลอมให้กลายเป็นอะไรบางอย่างที่ห่างไกลความเป็นมนุษย์ แต่ง่ายต่อการควบคุมและปกครอง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 63)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กล่าวถึงการได้รับการศึกษาจะทำให้ง่ายต่อการปกครอง ปรากฏการณ์ใช้อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ ได้แก่ วลีว่า “เป็นอะไรบางอย่างที่ห่างไกลมนุษย์” ซึ่งอาจเป็นการเปรียบเทียบให้เป็นสัตว์ หุ่นยนต์ หรือวัตถุสิ่งของ อันมีนัยถึงความไม่มีความคิดเป็นการตนเอง มีข้อความขยายที่เชื่อมโยงถึงการปกครอง จึงสะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจผ่านการใช้อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ด้วย

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

แต่เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำและคนคนนั้นก็กลายเป็นคนเลวของสังคม เมื่อนั้นบรรดาคนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สังหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย...คนหลายคนยืนยันก่อนถูกรุมสังหารว่าเขาไม่ได้ทำอะไรผิดเลย...ผมเคยมีส่วนในการรุมซ้อมชายหญิงจนตายไปถึงหกคน

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39-40)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี กล่าวถึงไฟอันเปรียบเสมือนบัตรประจำตัวของแต่ละบุคคล โดยมีสีขาวและสีดำ เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลนั้นเป็นคนดีหรือคนไม่ดี ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ได้แก่ คำว่า “ไฟขาวและไฟดำ” โดยไฟขาวนั้นมาจากสีขาวซึ่งแสดง ถึงความบริสุทธิ์หรือการเป็นคนดี ส่วนสีดำนั้นแทนความตายหรือความไม่ดี ผู้แต่งเลือกใช้สีทั้งสองเพื่อสื่อความหมายถึงลักษณะของบุคคลในสังคม นอกจากนั้นยังเกี่ยวพันถึงอำนาจของคนดีที่มีสิทธิ์ในการตัดสินโทษคนไม่ดี ดังปรากฏในข้อความตัวอย่างอีกตอนหนึ่งว่า

แล้วถ้ามีโจรกำลังจะฆ่าเรา แล้วเราฆ่าเขาเพื่อป้องกันตัว ไฟของเราจะเปลี่ยนสีไหม...แล้วถ้าโจรคนนั้นมีไฟดำไฟของเราจะไม่เปลี่ยนสีไหมในเมื่อคนดีฆ่าคนเลวได้ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 61)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการใช้อุปลักษณ์ เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับไฟ ที่แทนความหมายของคนดีและคนเลว แต่เนื้อความผู้แต่งยังได้สร้างความคลุมเครือหรือตั้งคำถามประกอบเพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิดของตนเองในการตัดสินการเป็นคนดีหรือเลว การเปรียบเทียบเชิงมโนทัศน์ในลักษณะนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความหมายที่สามารถเคลื่อนขยายไปตามความคิดหรืออุดมการณ์ของผู้อ่านได้

เรื่อง แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

จงรักษามือของหลานให้ดี มีอนี่ไม่ใช่มีอัจฉินซาล ถ้าตระกูลเรามีเชื้อมโนราห์ มือนี้จะเป็นมือที่กรีดฟ้อน (เจเต็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 285)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ กล่าวถึงมือของตัวละครหนึ่ง ที่มีความสวยงาม เหมาะสำหรับการเป็นผู้แสดงโนราห์และเหมาะกับการฟ้อนรำ อันเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูง ปรากฏการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ได้แก่ วลีว่า “ไม่ใช่มือ

จันฑาล” ซึ่งแทนความหมายว่า สูงส่งและสง่างาม นอกจากนี้ยังเป็นการเปรียบเทียบในลักษณะคู่ความหมายตรงข้าม เพราะจันฑาลคือคนที่เกิดในวรรณะต่ำที่สุดของระบบชนชั้นของการปกครองแบบศาสนาพราหมณ์ ซึ่งตรงข้ามกับผู้ดีหรือผู้สูงส่ง การเลือกใช้คำศัพท์ในการสร้างความหมาย ของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์นี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจเกี่ยวกับการปกครองแบบระบบชนชั้นที่แฝงอยู่ในภาษาที่น่าเสนาอ เมื่อผู้อ่านมีระบบความคิดร่วมด้วยกับผู้แต่งย่อมจะทำให้เกิดจินตภาพในความหมายอย่างสมบูรณ์

เรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

ลมหนาวโหดร้าย ล้ำคัญตนเป็นเพชรฆาต กวดแกว่งดาบฟาดฟัน แม้ยังไม่มียแพล แต่เนื้อตัวชา นิ้วมือนิ้วเท้าแข็งค้าง ความเหินหนาวที่ผิดธรรมชาติมันคือ สัญญาณเตือนว่าเพชรฆาตกำลังใกล้เข้ามา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 61)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กล่าวถึงภัยหนาวที่มีความรุนแรงจนทำให้ผู้ประสบภัยสูญเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก ปราภฏการณการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ได้แก่ คำว่า “เพชรฆาต” ซึ่งมีความหมาย ผู้เข่นฆ่าชีวิต และความหนาวยังเปรียบเสมือนดาบที่ฟาดฟันให้มนุษย์ต้องทุกข์ทรมาน นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงถึงความเจ็บปวดจากความหนาว ได้แก่ คำว่า ตัวชา นิ้วแข็งหรือค้าง ทำให้ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น การใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ข้างต้นจึงแสดงให้เห็นถึงอำนาจของธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถต่อสู้ได้

จากข้อความตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นถึงการใช้อุปลักษณ์ทั้งเชิงภาพพจน์และเชิงมโนทัศน์ในการเปรียบเทียบเพื่อมีผลทำให้ความหมายลึกซึ้ง เกิดจินตภาพ และตอกย้ำถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่เคลือบแฝงในการใช้ถ้อยถ้อยคำ รวมถึงยังปรากฏภาพแทนอำนาจจากการเลือกสรรคำของผู้แต่งในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ผ่านการใช้ภาษาในการเปรียบเทียบ

8. การประชดประชัน (irony)

การประชดประชัน หรือในบางตำราก็เรียกว่าเป็นการย้อนแย้ง เป็นกลวิธีการใช้ภาษาประเภทหนึ่งที่ต้องการนำเสนอข้อมูลโดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่งให้มีความหมายไปอีกทางหนึ่งหรือในทางตรงกันข้าม โดยส่วนใหญ่เพื่อต้องการตอบโต้หรือวิพากษ์วิจารณ์กับสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วผู้แต่งต้องการสื่อความหมายในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งไม่เป็นไปตามความหมายที่ปรากฏตามรูปภาพ เช่น ดีเหลือเกินนะ ทำแบบนี้ ใช้คำว่า ดี แต่สื่อความหมายเชิงประชดประชันว่าไม่ดี กล่าวคือ สิ่งที่ทำนั้นไม่ใช่เรื่องดีนัก ตัวบทที่มีลักษณะเช่นนี้มักจะเป็นตัวบทที่สะท้อนบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้แต่งได้ตีความหมายสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความคิดความเชื่อและค่านิยมบางอย่างแล้วจึงสื่อความคิดของตนออกมาผ่านตัวบทซึ่งเป็นปฏิกริยาสะท้อนต่อความคิดหรือ

ตัวบทที่มีอยู่ก่อนนั้น ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงสามารถวิเคราะห์ได้จากการประชดประชันอธิบายได้ดังนี้

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ข่าวปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยดี ไม่มีระเบิด รัยวัน ไม่มีข่าวผู้เสียชีวิตจากสามจังหวัด ไม่มีข่าวน้ำตาของผู้สูญเสีย และไม่ปรากฏข่าวของแม่ผู้แลกชีวิตลูกชายให้กับนโยบายของรัฐ ผมขว้างหนังสือพิมพ์ โปะเข้าหาหม้อต้มน้ำแล้ว ตักน้ำร้อนราดบนแขน มันส่งเสียงฉ่า ขณะที่เนื้อบริเวณนั้นหลุดล่อนออกมาเป็นริ้วแต่ผมยังยืนเฉยโดยปราศจากความเจ็บปวดใด ๆ”

(เจเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 345-346)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต กล่าวถึงเหตุการณ์ความไม่สงบของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ด้วยการปกปิดข่าวสารของรัฐบาลเพื่อเหตุผลทางความมั่นคง จึงทำให้ไม่ปรากฏในข่าวสาร ในขณะที่เดียวกันนั้นคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่างทราบดีว่าเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบหรือความรุนแรงเกิดขึ้นทุกวัน จากข้อความข้างต้นปรากฏการณ์ใช้กลวิธีทางภาษาด้านการประชดประชัน คือ การกล่าวเพื่อให้ได้ความหมายตรงกันข้ามกับเรื่องจริง ดังปรากฏในวลีว่า ไม่มีระเบิด ไม่มีข่าวผู้เสียชีวิต ไม่มีข่าวน้ำตาของผู้สูญเสีย และไม่ปรากฏข่าว แสดงให้เห็นถึงความหมายว่า มีเหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นจริง และผู้แต่งได้ขยายความให้เห็นถึงการประชดประชันอย่างชัดเจนในประโยคที่ว่า “ผมขว้างหนังสือพิมพ์” กลวิธีทางภาษาในการใช้การประชดประชันนั้นจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสื่อถึงผู้มีอำนาจ มีการซ่อนเร้นความหมายของโวหารที่จะต้องตีความตามบริบทเพื่อให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของสารที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารนั่นเอง

เรื่อง ประแบ่งไหมคะ

นโยบายรัฐผลักดันให้คนเปลี่ยนมาใช้เครดิตการ์ด สังคมไร้เงินสดถูกเสนอในสภาพอกกล่าวว่ารรัฐเสียเงินไปกับการผลิตเหรียญและแบงก์มากกว่าจำเป็น ลดเงินจำนวนนั้นแล้วเอาไปช่วยเหลือคนยากคนจนดีกว่า สวยหรูดูดี ต่อมาทุกคนมีเงินที่มองเห็นแค่ตัวเลข ต่อมาอีกก็เป็นแค่เครดิต จากนั้นโลกก็ปั่นป่วนเพราะมีอาชญากรรมทางการเงินทั้งแฮกเครดิต ธนาคารโกง รัฐบาลสอดส่อง รหัสลับจะตั้งก็ขึ้นก็ไม่รอดพ้น

(เจเด็จ กำจรเดช, 2563ก, หน้า 144)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ประแบ็งโหมคะ กล่าวถึงโลกยุคใหม่ที่เป็นสังคมไร้เงินสดทำให้รัฐบาลต้องลดการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตเหรียญและธนบัตรลง ทำให้เป็นนโยบายอันมีภาพลักษณ์ที่ดีของรัฐบาล แต่ในทางกลับกันสิ่งที่ทุกคนทราบดี คือ การมีปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมทางการเงิน ข้อความข้างต้นปรากฏการประชดประชันในวลีว่า “สวยหรูดดี” ซึ่งเป็นการกล่าวเพื่อให้ความหมายตรงกันข้ามกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การประชดประชันในวลีว่าสวยหรูดดี การใช้กลวิธีทางภาษาด้านการประชดประชันนี้ จึงเป็นการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะการแสดงความคิดเห็นของผู้แต่งที่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาล และมีความต้องการจะโต้ตอบเชิงอำนาจจากรัฐบาล และวิพากษ์วิจารณ์นโยบายต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิต อันเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนาได้

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงการใช้กลวิธีทางภาษาด้านการประชดประชัน โดยการกล่าวเพื่อสื่อความหมายไปในทางตรงกันข้าม ทำให้เห็นถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้แต่งในการกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และการประชดประชันนี้ก็เป็นกลวิธีหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอภาษาที่เชื่อมโยงกับภาพแทนอำนาจ เพราะเป็นการสื่อความหมายที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษานั้นเอง

9. การใช้สหบท (intertextuality)

เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า ตัวบทเหล่านั้นสัมพันธ์กับตัวบทอื่นอย่างไร ทั้งนี้การวิเคราะห์สหบทจะสามารถทำให้เห็นว่า ในวาทกรรมหนึ่งอาจมีการปรากฏของอีกวาทกรรมหนึ่งหรือหลายวาทกรรมร่วมอยู่ แนวคิดเรื่องสหบทนับว่าเป็นมโนทัศน์สำคัญมโนทัศน์หนึ่งที่กำลังเป็นที่สนใจในการวิเคราะห์ข้อความ และเป็นมโนทัศน์หลักในการใช้วิเคราะห์ข้อความเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) ด้วย

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

แรกเริ่มอาจมีใครสักคนพูดว่ามีร่างเทวดามาอยู่ด้วย เล็กบางใหญ่บ้างตามกิเลส แล้วก็มีคนอื่นมาพูดเสริม และถ้าเชื่อก็จะรู้สึกตามคนที่คนนั้นพูดในท้ายที่สุด นี่เป็นจิตวิทยาหมู่ เป็น mass hypnosis เป็นการชักจูงหรือโน้มนำของกลุ่มชน เพื่อเข้าสู่อาการคล้อยตาม อันจะนำไปสู่ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งก็คืออาการเทพลงหมอบเขาบอกมาอย่างนี้! เอ็งเชื่อโนรา เชื่อว่าครุหมอบโนรามีจริง เชื่อว่าปู่กลับมาได้ หลังตายจากไปแล้ว เชื่อเรื่องพ่อแก่ แต่เอ็งก็ยังเชื่อเรื่องสะกดจิตหมู่ mass hypnosis ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลง เอ็งฟังใครมา หมอบบอกอย่างนั้น หมอบคนที่ร่วมอยู่ในพิธีตรงนั้น ...บ้าไปแล้ว

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 212-213)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง หนุมานเหยียบเมือง กล่าวถึงชายผู้หนึ่ง ที่เทพกำลังจะประทับร่าง ซึ่งต้นตระกูลของเขาเป็นร่างทรงของเทพและอาจถ่ายทอดความเป็นร่างทรงมาจากครอบครัว ในขณะที่เดียวกันเขาก็มีความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ร่วมด้วย จึงทำให้มีระบบทั้งวิทยาศาสตร์และไสยศาสตร์ ก่อให้เกิดความสับสนทางความคิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากข้อความข้างต้นปรากฏ กลวิธีการใช้ภาษาด้านสหบท เพราะปรากฏวาทกรรมสองแนวคิด ได้แก่ วาทกรรมเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ดังประโยคที่ว่า “เริ่มแรกอาจมีใครสักคนพูดว่ามีร่างเทวดามาอยู่ด้วย เล็กบ้าง ใหญ่บ้างตามกิเลส” อันสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติหรือเทวดามีอยู่จริง และวาทกรรมเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ด้านจิตวิทยา ซึ่งมีการขยายความหมายด้วยประโยคที่ว่า “หมอบอกอย่างนั้น” ซึ่งเป็นการเชื่อมั่นในความน่าเชื่อถือของแพทย์ การใช้สหบทดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิดในการตัดสินใจ โดยการมีทางเลือกให้คิด และสะท้อนภาพความจริงในสังคมที่มักจะมีหลายวาทกรรมในการครอบงำระบบความเชื่อและความคิด ผู้แต่งยังได้สร้างเหตุการณ์ในตอนสุดท้ายว่า “หมอบอกอย่างนั้น หมอคนที่ร่วมอยู่ในพิธี (ไหว้ครุโนรา) ตรงนั้น” การใช้สหบทจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวาทกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันและร่วมกันอยู่ในกระบวนการคิดของแต่ละบุคคล รวมถึงสะท้อนภาพแทนอำนาจอย่างหลากหลายลักษณะ

9. การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question)

การใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เว้นว่างให้ผู้อ่านได้คิดหาคำตอบเอง และผู้เขียนก็คาดหวังให้ผู้อ่านคิดตอบได้อย่างถูกต้องตรงกับที่ผู้เขียนต้องการ เป็นกลวิธีหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้อ่านได้คิดไตร่ตรองด้วยตนเองจากประสบการณ์ในโลกทัศน์

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

“อยากได้ตัวฉันหรือเปล่า” จู๋ ๆ เธอก็ถามขึ้น “อยากได้” ทั้งที่เขิน แต่ผมก็ตอบไปแบบนั้น... “ฉันเป็นของใครบางคนอยู่ ทำให้ฉันสามารถทำงานที่นี้ได้ ทั้งยังไม่สามารถไปไหนได้” “เข้าใจแล้ว คุณมีเสียเลี้ยงใช้ไหม ฝรั่งเศสหรือคนไทย” “จะว่างั้นก็ได้ แต่พวกมันร้ายกว่านั้น” “พวกมัน-ใคร” “ฉันเรียกว่าพวกมัน ใครก็ตามที่เราไม่รู้เราก็เรียกแบบนั้นไว้ก่อน แต่พวกมันโหดร้าย มีอำนาจ และไม่ยอมอ่อนข้อคุณคิดว่าทำได้หรือเปล่า”

(จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 309)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น กล่าวถึงบทสนทาระหว่างผู้ขายบริการทางเพศกับผู้ชายที่ไปใช้บริการ มีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ที่มีความหมายเป็นนัยในการตอบหรืออาจตอบไม่ตรงกับคำถามมากนัก การใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างคำถามเชิงวาทศิลป์นี้ ทำให้ผู้อ่านได้เกิดความคิดตามประสบการณ์ของตน เช่น เมื่อถามว่า “คุณมีเสื้อใช้ไหม” คำตอบคือ “จะว่างั้นก็ได้แต่พวกมันร้ายกว่านั้น” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหมายที่คลุมเครือไม่ได้ระบุว่าเป็นผู้ใดอย่างชัดเจน แต่คำตอบข้างต้นมีทิศทางหรือครอบคลุมไปถึงผู้มีอำนาจ ดังข้อความที่ขยายว่า “พวกมันโหดร้าย มีอำนาจ” และปิดท้ายด้วยคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบว่า “คุณคิดว่าทำได้หรือเปล่า”

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

บรรณารักษ์สาวถอนหายใจพลางทำสายตาเหยียดผม คุณไม่เคยมาห้องสมุดเลย ใช้ไหม คนอย่างคุณ เนียนะ ช่างไม่เหมาะสมกับสังคมคนดีเอาเสียเลย ขอฉันดูไฟของคุณหน่อย ลีตะ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 43–44)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี กล่าวถึง บรรณารักษ์ในห้องสมุด ที่คุยกับตัวละครเอกผู้สงสัยเกี่ยวกับการทำงานของไฟขาวและไฟดำที่เป็นตัวกำหนดการเป็นคนดีหรือคนเลว ปรัชญาการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ว่า “คุณไม่เคยมาห้องสมุดเลยใช้ไหม” แสดงถึงความหมายในเชิงเหยียดหยาม เนื่องจากห้องสมุดเป็นแหล่งรวมชุมชนทรัพย์ทางปัญญา จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการทำงานของไฟในการตัดสินการเป็นคนดีหรือคนเลว แต่คนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะไม่ค่อยสงสัยและไม่มีการตั้งคำถามในการทำงานของไฟขาวและไฟดำ บรรณารักษ์ผู้แทนของกลุ่มคนที่ลักลอบตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับไฟซึ่งเป็นองค์กลับ จึงมองว่าคนอื่นในสังคมมีความไม่ฉลาดและตกเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการปกครองโดยไร้เหตุผล

การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ที่ปรากฏนี้จึงแสดงความหมายที่มีมากกว่าการอ่านจากตัวอักษรและตีความเป็นความหมายโดยตรง แต่ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีนี้เพื่อประโยชน์ในการสื่อความหมายแบบแฝงให้ผู้อ่านได้คิดเพิ่มและชี้ชวนให้สงสัยอันเกี่ยวกับเรื่องอำนาจของรัฐบาลในการจัดระเบียบสังคมและการตัดสินการเป็นคนเลวและคนดี

เรื่อง ทุงร้าง

หญิงชรายกฟ่อนข้าวขึ้นลงชั่งน้ำหนักมันด้วยมือ มันเบาผิดปกติ นางถอนหายใจเศร้า จะเหลือข้าวพอกินไหมหลังจากจ่ายค่าเช่านาแล้ว? นางถามตัวเอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 146)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง ทุ่งร้าง กล่าวถึง หญิงชรา ชวนาผู้ยากจน ต้องอาศัย ฝนหรือสภาพอากาศในการเอื้ออำนวยให้ทานา เมื่อเกิดภัยแล้งย่อมจะทำให้มีผลผลิตที่น้อยลง จึงทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิต และยังคงจ่ายค่าเช่าที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดิน ผู้ร่ำรวย จากข้อความมีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ “จะเหลือข้าวพอกินไหมหลังจากจ่าย ค่าเช่ามาแล้ว” แสดงให้เห็นถึงความกังวลใจหลังจากจ่ายค่าเช่าที่ดิน ซึ่งบอกเล่าผ่านการตั้ง คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่ผู้อ่านสามารถรับรู้ความหมายได้อย่างน่าเห็นใจ

นอกจากนี้การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ในข้อความข้างต้น ยังปรากฏคำที่แสดงถึง อำนาจ เช่น “เหลือข้าวพอกินไหม” การกินแสดงให้เห็นถึงอำนาจในการกำหนดให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ การกินอาหารจึงเป็นกิจวัตรที่สำคัญสำหรับมนุษย์ เพราะเป็นการสร้างพลังงานแก่ร่างกาย การกินจึงเป็นอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ และคำว่า “จ่ายค่าเช่านา” แสดงให้เห็นถึงภาพแทนอำนาจทางเศรษฐกิจที่ชาวนาต้องจ่ายเพราะชาวนาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจนายทุน เป็นต้น การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์นี้จึงแสดงให้เห็นถึง ภาพแทนอำนาจผ่านทางกลวิธีทางภาษา

เรื่อง สิ่งชำระุดของพระเจ้า

“ผมดูเหมือนนักฆ่าหรือเปล่า” ผมเริ่มบทสนทนา ผมอยู่ในชุดสีดำทั้งชุด เสื้อหนัง รัศรูป กางเกงยีนส์สีดำ (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 29)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง สิ่งชำระุดของพระเจ้า กล่าวถึงลักษณะของนักฆ่า ที่ส่วนใหญ่จะต้องมีเครื่องแต่งกายเป็นสีดำ ปรากฏการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ว่า “ผมดูเหมือน นักฆ่าหรือเปล่า” แสดงให้เห็นถึงการตั้งคำถามโดยไม่ต้องการคำตอบ แต่มีการใช้คำขยายความ นั้นคือ บอกลักษณะของการแต่งกาย จึงทำให้ผู้อ่านสามารถตีความได้ว่าเขาอาจเป็นนักฆ่าได้ เพราะเนื้อความมีการชี้แนะและกล่าวถึงนักฆ่า ตามคำถามที่ระบุไว้ในประโยคแรก การใช้คำถาม เชิงวาทศิลป์ที่ปรากฏนี้ยังทำให้เห็นถึงการตัดสินคนจากเครื่องแต่งกาย อันชี้แนะให้ผู้อ่านเกิด ความสนใจและสงสัย หรืออาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความอันตรายและเกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจได้

เรื่อง ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น

โจรใจบาปผู้ขโมยองค์พระลากไป ไม่แน่ว่าเพราะศรัทธาหรือมูลค่า (จเด็จ กำจรเดช, 2563ข, หน้า 115)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น กล่าวถึง การโจรกรรม พระพุทธรูปโบราณที่ชาวบ้านให้ความเคารพ ปรากฏคำถามเชิงวาทศิลป์ว่า “ไม่แน่ว่า เพราะศรัทธาหรือมูลค่า” มีการใช้คำสันธานเชื่อมคือคำว่า “หรือ” แสดงความหมายในเชิงให้ เลือกลงใดสิ่งหนึ่ง การตั้งคำถามเพื่อชี้แนะให้คนอ่านเกิดกระบวนการคิดเพิ่มเติมจากตัวบท

ในการตัดสินพฤติกรรมของผู้ขโมยพระพุทธรูป คำถามเชิงวาทศิลป์จึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่สร้างความหมายเพิ่ม นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวพันกับอำนาจคือ “ศรัทธา” เป็นภาพแทนอำนาจในด้านความเชื่อ และ “มูลค่า” เป็นภาพแทนอำนาจในด้านเศรษฐกิจหรือเงิน ซึ่งชุดคำทั้งสองล้วนมีอิทธิพลต่อการกำหนดการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น

เรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

โลกใบนี้จะมองว่าพวกเขาเป็นผู้เสียสละสูงส่ง หรือจะมองว่าพวกเขาเป็นคนโง่หรือคิดว่าเขาเป็นคนโง่ที่เฝ้าบันทึกรบแท่งของยูดาสผู้ทรยศทิ้ง อย่างไรก็ตามเสียเขาก็ทำได้แค่อยู่อย่างคนโง่หรือไม่ก็ตายอย่างคนโง่ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 12)

จากตัวอย่างข้อความในเรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กล่าวถึงผู้ที่เฝ้าหนังสือ เพื่อเอาชีวิตรอดจากภัยหนาว ปรากฏการใช้คำถามเชิงวรรณศิลป์โดยใช้คำสันธานว่า “หรือ” เชื่อมประโยคเพื่อสร้างทางเลือกในการตัดสินการกระทำของตัวละคร มีการขยายข้อความและใช้คำประกอบว่า “โง่” ซึ่งเป็นการซ้ำคำในการเน้นย้ำความหมาย การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์นี้แม้ว่าจะเสนอทางเลือกให้ผู้อ่านได้ตัดสินผู้เฝ้าหนังสือ แต่ด้วยกลวิธีซ้ำคำก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ “โง่” อย่างนั้นเอง

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

สมัยที่ยังเด็ก ผมก็รู้สึกว่าคุณที่หลบหนีเป็นคนผิด ผสมโรงเคียดแค้นไปด้วย แต่ระยะหลังมานี้ ผมกลับเริ่มรู้สึกหวาดกลัว ลุงบ้าน่าอาที่รักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาวกลับแซงซึกหักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป...หวาดกลัวสิ่งที่พวกเขาจะต้องเจอหากถูกลากกลับมาได้ ผมเคยเห็นการประหาร...ผมควรจะเกลียดชังพวกเขาเหมือนที่ทุก ๆ คนเป็นไม่ใช่หรือ หากคนอื่นในเมืองรู้ว่าผมปกป้องพวกนอกกริต ผมจะถูกฆ่า ทุกคนจะเกลียดผม แม้แต่แม่ของผมเองก็คงพร้อมที่จะนำผมไปเสียประจาน

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156-159)

จากตัวอย่างข้อความใน เรื่อง กุหลาบย้อมสี กล่าวถึงบทลงโทษของผู้ที่อยู่นอกกริต ตัวละครเป็นผู้ตั้งข้อสงสัยว่าหากมีคนรู้ว่าเขาเป็นพวกนอกกริตก็จะลงโทษเขา แม้แต่คนในครอบครัวอันเป็นที่รักก็เห็นสมควรให้ประหารเขาใช่หรือไม่ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์นี้แสดงให้เห็นว่าตัวละครมีความสงสัยในการกระทำของคนในสังคม แต่ภายในใจนั้นมีคำตอบที่ชัดเจนแล้ว นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความหมายในเชิงย้อนแย้งจากการขยายความ โดยแม้ผู้ที่ต้องการลงโทษประหารลูก กลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอข้อความข้างต้นนี้ทำให้ผู้อ่านรับรู้

ถึงอำนาจของความเชื่อ ที่กำหนดให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมบางประการหรือฝืนสัญชาตญาณหลักแห่งความเป็นแม่

จากตัวอย่างข้อความที่ยกมาทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงกลวิธีวิธีทางภาษาด้านการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ที่ผู้แต่งได้เลือกสรรมาใช้ ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ความหมายของคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ผู้อ่านสามารถตีความเพิ่มเติมตามประสบการณ์หรืออุดมการณ์ของตนเองได้ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์จึงเป็นกลวิธีที่ช่วยเพิ่มความหมายให้กว้างขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการกล่าวถึงภาพแทนอำนาจอีกด้วย

**ตาราง 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาพแทนอำนาจและกลวิธีทางภาษา
ที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563**

กลวิธีทางภาษา	ภาพแทนอำนาจ										
	องค์กรหรือสถาบัน					วิธีการ					
	กฎหมาย	การศึกษา	การแพทย์	ศาสนาและความเชื่อ	เศรษฐกิจ	การเมืองการ	สื่อ	การบังคับ	การสนอง	ความปรารถนาแห่ง	การเป็นมนุษย์
การใช้ชื่อเรียก	✓		✓	✓		✓	✓	✓			
การใช้คำกริยา	✓		✓	✓	✓	✓		✓		✓	
การใช้มูลบท		✓		✓		✓		✓			
การปฏิเสธ		✓		✓	✓	✓					
การกลบเกลื่อน	✓					✓	✓				
การใช้วัจนกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
การใช้อุปลักษณ์	✓	✓		✓		✓	✓			✓	
การประชด ประชัน					✓	✓	✓	✓			
การใช้สหพท		✓	✓	✓				✓		✓	
การใช้คำถาม เชิงวาทศิลป์		✓			✓	✓		✓			

จากตารางแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาพแทนอำนาจกับกลวิธีทางภาษาที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ การใช้กลวิธีทางภาษาเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดความหมายจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร โดยความหมายของการใช้ภาษาดังกล่าวมักจะเคลือบแฝงไปด้วยวาทกรรม อันเป็นทัศนคติหรือมุมมองของผู้แต่ง ซึ่งความหมายที่ปรากฏนั้นก่อให้เกิดภาพแทนอำนาจใน 2 ลักษณะ คือ ภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันและภาพแทนอำนาจจากวิธีการ กลวิธีทางภาษาจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความหมายที่ผู้แต่งต้องการถ่ายทอดได้

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 2) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้หนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จำนวน 4 เล่ม โดยใช้แนวคิดภาพแทน (Representation) ของสจิวต ฮอลล์ (Stuart Hall) แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจของมิเชล ฟูกูต์ (Michel Foucault) แนวคิดฐานอำนาจของเฟรนช์ และราเวน (French & Raven) สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 พบภาพแทนอำนาจ 2 ลักษณะ คือ 1) ภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ได้แก่ กฎหมาย การศึกษา การแพทย์ ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสื่อ 2) ภาพแทนอำนาจจากวิธีการ ได้แก่ การบังคับและการสนองความปรารถนาแห่งการเป็นมนุษย์ จากการวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจแสดงให้เห็นถึงอำนาจต่าง ๆ ในรูปของสัญญาณ ที่ผู้เขียนนำเสนอผ่านภาษา และเป็นอำนาจที่มีอิทธิพลต่อสังคมทั้งตรงและทางอ้อมแทรกซึมผ่านระบบความรู้ ความคิด และความเชื่อ โดยผู้มีอำนาจนั้นอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล สถาบัน หรือวิธีการใด ๆ ก็ได้ กระทำต่อผู้ที่อยู่ใต้อำนาจในรูปแบบยอมจำนนหรือต่อต้าน ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงเป็นตัวกำหนดแบบแผนวิถีทางการดำเนินชีวิตของคนสังคม

นอกจากนี้ยังปรากฏกลวิธีทางภาษาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 ที่แสดงให้เห็นภาพแทนอำนาจชัดเจนขึ้น โดยมีการใช้กลวิธีทางภาษา 10 รูปแบบ คือ 1) การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ ได้แก่ การใช้ชื่อเรียกหรือคำศัพท์ที่แสดงถึงการตกอยู่ภายใต้อำนาจและการใช้ชื่อเรียกหรือคำศัพท์ที่แสดงถึงการต่อต้านอำนาจ 2) การใช้คำกริยา ได้แก่ การใช้คำกริยาที่แสดงถึงการเป็นผู้กระทำอันแสดงถึงผู้มีอำนาจและการใช้คำกริยาที่แสดงถึงการเป็นผู้ถูกกระทำ อันแสดงถึงผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ 3) การใช้มูลบท 4) การปฏิเสธ 5) การกลบเกลื่อน 6) การใช้วัจนกรรม ได้แก่ กลุ่มบอกกล่าว กลุ่มชี้แนะ กลุ่มผูกมัด และกลุ่มแถลงการณ์ 7) การใช้อุปสรรคณ์ ได้แก่ อุปสรรคณ์เชิงภาพพจน์และอุปสรรคณ์เชิงมโนทัศน์ 8) การประชดประชัน 9) การใช้สหบท 10) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ จากการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษามีความเชื่อมโยง

วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมและนำไปสู่ภาพแทนอำนาจได้อย่างชัดเจน และกลวิธีทางภาษายังมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจถึงความหมายที่เคลือบแฝงอยู่ในภาษา จึงทำให้การถ่ายทอดด้วยภาษาเป็นอำนาจในรูปแบบหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 โดยใช้แนวคิดภาพแทน (Representation) ของสจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) และแนวคิดฐานอำนาจของเฟรนช์ และราเวน (French & Raven) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพแทนอำนาจใน 2 ลักษณะ คือ ภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบัน ได้แก่ กฎหมาย การศึกษา การแพทย์ ศาสนา และความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สื่อ และภาพแทนอำนาจจากวิธีการ ได้แก่ การบังคับและการสนองความปรารถนาแห่งมนุษย์ จากผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการนำเสนอภาพแทนที่วิเคราะห์ผ่านภาษาในมุมมองของผู้แต่ง ซึ่งเมื่ออ่านและตีความแล้วทำให้เกิดภาพแห่งความหมายที่เป็นระบบสัญญา และการวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือซีไรต์ ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏจึงอาจจะไม่ใช่ความจริงในอุดมคติ เนื่องจากว่าเรื่องสั้นเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น จึงเต็มไปด้วยความคิดเห็นของผู้แต่ง แต่ทั้งนี้วรรณกรรมที่มีคุณค่านั้นก็มักมีต้นกำเนิดมากจากอารมณ์สะเทือนใจของผู้แต่งล้วนเป็นบ่อเกิดแห่งวรรณศิลป์ จึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสภาพสังคมที่ผู้แต่งประสบอยู่นั้นจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานเขียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยูริชิตร์ บุนยสนิท (2547) ว่าการกำเนิดวรรณกรรมในยุคสมัยหนึ่งอาจมีผลพวงมาจากกระแสสังคมในยุคที่ผ่านมา วรรณกรรมซีไรต์ก็เช่นกัน ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าในยุคสมัยหนึ่งผู้ประพันธ์สนใจสิ่งใด วรรณกรรมเรื่องสั้น ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาจึงมีผลการวิจัยที่ทำให้เห็นภาพแทนความหมายของอำนาจ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพแทนอำนาจที่ปรากฏในสังคมไทยอย่างเด่นชัดขึ้น

นอกจากนี้ภาพแทนที่ปรากฏล้วนเป็นอำนาจในเชิงลบที่กระทำต่อผู้อยู่ภายใต้อำนาจ โดยทั่วไปแล้วในสังคมมนุษย์ย่อมจะมีความต้องการอำนาจเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งในการดำเนินชีวิตและมีอยู่ในสัญชาตญาณของมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากพฤติกรรมของเด็กเล็ก ที่มักจะชอบรวมกลุ่มกันรังแกหรือแกล้งเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางร่างกาย เด็กพิการ หรือเด็กที่อ่อนแอกว่า หรือแม้กระทั่งในหมู่สัตว์เองก็ตาม ที่มักจะไม่สามารถอยู่รอดได้ในสภาพร่างกายที่อ่อนแอ จากลักษณะทางธรรมชาติดังกล่าวจึงอาจส่งเสริมให้ผู้มีอำนาจ

ใช้อำนาจกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอกว่าในทางลบ ซึ่งสอดคล้องกับลอร์ดแอกตัน (1902 อ้างอิงใน ปนัดดา นวรนโชติ, 2556, หน้า 1) ที่กล่าวไว้ว่า “ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นมีการฉ้อฉล ที่ใดอำนาจ มากเกินไป การฉ้อฉลก็ชั่วสุดแสนประมาท คนดีเกือบทุกคนต้องกลายเป็นคนชั่วร้าย” คนที่มีอำนาจ เพิ่มมากขึ้น มักจะใช้อำนาจเกินความจำเป็น ยกความดีความชอบความชอบให้กับตัวเองแต่ประเมิน ผู้อื่นในทางลบและใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่นน้อยลง รวมไปถึงการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของ บุคคลอื่น ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงมีแนวโน้มทำให้ภาพแทนอำนาจปรากฏอำนาจในลักษณะทางลบ โดยใช้อำนาจเพื่อการเบียดเบียนผู้อื่น

ภาพแทนอำนาจที่ปรากฏยังทำให้เห็นและเข้าใจถึงการประกอบสร้างความหมาย เชิงสัญลักษณ์ของ “ผู้มีอำนาจ” ในการปกครองหรืออาจชี้นำไปถึง “รัฐบาล” และการปกครอง ของรัฐบาลมีอำนาจหรืออิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกด้าน จนไปนำสู่ภาพแทนอำนาจ จากองค์กรหรือสถาบัน คือ กฎหมาย การศึกษา การแพทย์ ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสื่อ อันมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการครอบงำความคิดของคน ในสังคมเป็นไปในทิศทางที่รัฐบาลต้องการ มีการใช้ประโยชน์จากวาทกรรมซึ่งมีความซับซ้อน และครอบคลุมสังคมไปอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับแนวคิดของมิเชล พูโกต์ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, หน้า 178) ที่ว่าอำนาจไม่มีตัวตนแต่เคลื่อนไหว (Mobile) ไปตามเงื่อนไขด้วยการทำงาน บนพื้นฐานของความสัมพันธ์และปฏิบัติการของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนในระหว่างสนามที่ แตกต่างกันทั้งสถาบันและกลุ่มต่าง ๆ ในรัฐที่แตกต่างกันของสถาบันที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น ระบบราชการหรือว่าสถาบันการศึกษาวิชาการต่าง ๆ หรือกลุ่มต่าง ๆ ในรัฐ ด้วยเหตุนี้เอง ทุกสนามของการปฏิบัติการจึงล้วนมีอำนาจ นอกจากภาพแทนอำนาจที่มาจากองค์กรหรือ สถาบันแล้ว ผลการวิจัยยังพบว่า อำนาจยังเกี่ยวพันเข้าไปถึงระดับร่างกายและจิตใจ ผ่านภาพ แทนอำนาจที่มาจากวิธีการ คือ การบังคับและการสนองความปรารถนาแห่งมนุษย์ ซึ่งเป็น ตัวกำหนดบทบาทหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมมนุษย์ และอาจเชื่อมโยงส่งผลต่อ การประกอบสร้างภาพแทนอำนาจจากองค์กรหรือสถาบันอย่างเป็นวัฏจักร ดังที่ มิเชล พูโกต์ (อ้างอิงใน จารุณี วงศ์ละคร, 2561, หน้า 135) ได้กล่าวถึงอำนาจชี้ระว่า เป็นอำนาจที่มีในจิต มนุษย์ และมนุษย์ก็ใช้อำนาจนั้นมาควบคุมตนเองและความคิด หรือการทำให้ร่างกายยอม จากแนวคิดดังกล่าวเป็นเทคนิคการปกครองในยุคใหม่ หรือเรียกว่า การปกครองชีวญาณ ที่มุ่ง ควบคุมดูแลร่างกายและความคิดของมนุษย์ในระดับปัสถีย่อย อันส่งผลต่อการควบคุมอำนาจ ในระดับใหญ่ขึ้นมา

ในด้านกลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 จากผลการศึกษาพบว่าการใช้กลวิธีทางภาษาอย่างหลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีผล

การศึกษาสอดคล้องในบางประเด็นกับบรรณาคณา สุพรรณชนะบุรี (2565) ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาในวาทกรรมการเงิน ของ Money Coach ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ภาษาทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ทัศนภาวะ 2) การใช้มูลบท 3) การอ้างถึง 4) การใช้อุปลักษณ์ และ 5) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับเงิน หรือผลการศึกษาของ ไอยดา กลิ่นอัน (2563) เรื่อง อุดมการณ์ในหนังสือเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏกลวิธีทางภาษาทั้งสิ้น 8 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง การใช้โครงสร้างประโยค การอ้างส่วนใหญ่ การใช้สภาวะเกิดก่อน การใช้เสียงที่หลากหลาย และการใช้กลวิธีทางวาทศิลป์ จากผลการศึกษาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า ตัวบทในการศึกษาที่แตกต่างกันย่อมจะทำให้ผลการศึกษาต่างกันในบางประเด็น แต่ผลการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับวาทกรรมและอำนาจ ซึ่งวาทกรรมคือวิถีในการสร้างและสื่อความจริง ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกสร้างรักษาและ ทำลายผ่านวาทกรรมด้วย (Baker and Ellece, 2011, p 99 อ้างอิงใน อำนาจ ปักขาสุข, 2562, หน้า 25) นอกจากนี้การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษายังเป็นประโยชน์ต่อการทำให้เห็นภาพแทนอำนาจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะภาษาถือว่าเป็นหนึ่งในอำนาจที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายที่เคลือบแฝงและมึนงง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟานดีค (1997 อ้างอิงใน จันทิมา อังคพาณิชกิจ, 2557, หน้า 138) ว่าภาษาที่คนเราเลือกใช้สื่อสารในตัวบทนั้นยังมีเจตนาและอำนาจในเชิงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ด้วย ดังนั้นกลวิธีทางภาษาจึงเป็นวิธีการในการเลือกสรรการใช้ภาษามาเป็นอย่างดี เพื่อถ่ายทอดเจตนาหรือความมุ่งหมายของผู้ส่งสารนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาพแทนอำนาจในตัวบทวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ นั้น อาจได้ผลการวิจัยภาพแทนอำนาจที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากนี้ เนื่องจากมีบริบททางความคิดที่แตกต่างของผู้แต่งรวมถึงช่วงเวลาและสถานที่ที่แตกต่าง ย่อมจะปรากฏภาพแทนอำนาจที่แตกต่างกัน รวมถึงอาจได้ความหมายหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในประเด็นอื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษเกี่ยวกับอำนาจในสังคมไทยได้อีกในหลายมุมมอง

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554-2563 อย่างไรก็ดีตามยังมีตัวบทอื่น ๆ ที่สามารถนำมาศึกษาภาพแทนอำนาจได้ เช่น หนังสือแบบเรียนของนักเรียน กวีเยาวชน วรรณกรรมรางวัลแวนฟ้า เป็นต้น ซึ่งตัวบทเหล่านี้มีการนำเสนอภาพแทนอำนาจไว้อย่างหลากหลายแง่มุมและมีความเกี่ยวพันกับอำนาจในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

2. ผลการวิจัยนี้อาจเป็นข้อมูลให้ทุกภาคส่วนได้เห็นมุมมอง รับรู้เหตุการณ์และสภาวะของอำนาจที่ดำรงในสังคมอย่างเคลือบแฝง จึงอาจใช้เป็นแนวทางในการปรับความสมดุลระหว่างผู้มีอำนาจและผู้อยู่ภายใต้อำนาจ อันจะทำให้สังคมสงบสุขอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- แคทรีเยา ศรีจันทร์. (2559). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 3.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- จเด็จ กำจรเดช. (2563ก). **คืนปีเสือและเรื่องเล่าของสัตว์อื่นๆ.** กรุงเทพฯ: ผจญภัย.
- จเด็จ กำจรเดช. (2563ข). **แดดเข้านอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ** (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: ผจญภัย.
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2557). **การวิเคราะห์ข้อความ (Discourse Analysis).** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุณี วงศ์ละคร. (2561). **อำนาจชีวะในทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์. วารสารปนิธาน: วารสารวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา.** 14(1), 135–162.
- จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท. (2560). **สิงโตนอกคอก** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แพรว.
- เนติฉาน สารอุวงศ์. (2551). **ภาพตัวแทนมายาคติของดาราในสื่อบันเทิงในสังคม หลังสมัยใหม่.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชัชพงศ์ ชาวบ้านไร่. (2566). **45 ปี ซีไรต์ วรรณกรรมสะท้อนสังคม ในสายธาร แห่งการเปลี่ยนแปลง.** สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.prachachat.net/d-life/news-1343216>.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชช์. (2536). **คนกับหนังสือ.** กรุงเทพฯ: สารคดี.
- แดนอรัญ แสงทอง. (2557). **อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ.** กรุงเทพฯ : สามัญชน.
- ตรีเดช ไชยหา. (2552). **การนำเสนอภาพตัวแทน พม่า ในภาพยนตร์ไทย.** การศึกษาอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ทองศ์ จันทร์มาตย์. (2560). **ภาพแทนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับพลวัตของสำนึก เชนนิเวศในนวนิยายไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475–2556.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์.** กรุงเทพฯ: นาคร.

- ธีรยุทธ บุญมี. (2550). **ความคิดสองทศวรรษ ธีรยุทธ บุญมี**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นริศรา วัฒนชัยศรีสกุล. (2559). **ภาพแทนความรักของวัยรุ่นในสังคมไทยจากรายการ**
คลับฟรายเดย์ : การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2561). **คำศัพท์ทางมานุษยวิทยา**. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2565,
จาก <https://anthropology-concepts.sac.or.th/glossary/116>.
- นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิต. (2559). **การนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นไทยร่วม**
สมัยระหว่าง พศ 2547–2556. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร.
- บรรณาธิการสำนักข่าวเวิร์คพอยท์. (2562). **10 ปีผ่านไป เมืองไทยอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง**. สืบค้นเมื่อ
18 ธันวาคม 2565, จาก <https://workpointtoday.com/>.
- บุญย์เสนอ ตรีวิเศษ. (2560). **พลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล**.
วิจิตรวรรณสาร, 1(1), 11–38.
- ประมวล รุจนเสรี. (2548). **พระราชอำนาจ**. กรุงเทพฯ: สุเมธ.
- พิบูล ทีปะपाल. (2550). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.
- ฟูโกต์, มิแชล. (2547). **ร่างกายใต้บังคับการ โดยมิแชล ฟูโกต์**. (นพพร ประชากุล, ผู้แปล).
กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2547). **เรื่องสั้นเขารอบซีไรต์ พ.ศ. 2542 และ 2545: ภาพสะท้อน**
ความล้มเหลวหรือความจริงแท้ของวรรณกรรมยุคหลังสมัยใหม่ ใน 25 ซีไรต์
รวมบทวิจารณ์คัดสรร. กรุงเทพฯ: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เยาวลักษณ์ กันทาปັນ. (2564). **ภาพแทนของผู้หญิงทำงานชาวญี่ปุ่นในละครเข้า**
เรื่อง “โตโตะเนจัง”. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิทยา พุ่มยิ้ม. (2550). **ภาพแทนของชายรักร่วมเพศในวรรณกรรมไทย พ.ศ. 2544–2548**.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- วิลาวรรณ เพ็ชรรัตน์. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์ คศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2547). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สมัย วรรณอุดม. (2557). **พระลักพระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว): การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ลาวและนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **วิธีภาษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: สกสศ.ลาดพร้าว.
- สุพัชรีนทร์ นาคคงคำ. (2556). **ภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอีโรติกของนักเขียนชายไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุพัชรีนทร์ นาคคงคำ. (2562). **ภาพแทนชาวไทยภูเขาในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ปี พ.ศ. 2498–2559**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุภาพร คงศิริรัตน์. (2557). **โลกทัศน์เกี่ยวกับผู้นำในภาษิตลาว**. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 3(2), 108–135.
- สุภาวดี เพชรเกต. (2561). **ผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ.2490–2560: ภาพแทนและการประกอบสร้าง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2551ก). **วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์ วรรณคดีศึกษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม**. *วารสารอักษรศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*, 37(1), 1–15.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2551ข). **วาทกรรม ภาพแทน อัตลักษณ์ วรรณคดีศึกษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม 2**. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- เสนาะ เจริญพร. (2549). **ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทอง**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- หลักชัย วงษ์หมอก. (2550). **การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

- อฎวี คอทอง. (2552). ภาพตัวแทนความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่นำเสนอผ่าน
ภาพยนตร์ไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อาคม วัดไธสง. (2547). หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ประพจน์ ชันแก้ว
วัน เดือน ปี เกิด	11 เมษายน 2536
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2560 กศ.บ. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	97 หมู่ที่ 6 บ้านป่าตึง ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 56130
ผลงานตีพิมพ์	ประพจน์ ชันแก้ว และบัณฑิต ทิพย์เดช. (อยู่ระหว่างตีพิมพ์). ภาพแทนอำนาจในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปีพุทธศักราช 2554–2563. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 11 (1).
รางวัลที่ได้รับ	-

